

Szín

A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET LAPJA

5/4

TARTALOM

Szerkesztői előszó 1

Mátyus Aliz: Szakmai követelmények – közművelődési koncepció 2

A közművelődés házáért 4

Kultúrával a Nyugat kapujában 4

(Írások a Krónikás-ból, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának lapjából 2000. 1-2. szám)

A Magyar Művelődési Intézet kitüntetettjei augusztus 20. alkalmából 5

H. Kovács Éva

Matyaczkó Olga

Romhányi András

(A beszélgetéseket készítette: Sággy Erna.)

Kárpát-medencei kulturális műhelyek

Hargita 2000 – A Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes Kárpát-medencei turnéja (Romhányi András) 15

Dr. Határ Mária: Módszertani segédlet a települési önkormányzatok közművelődési rendeleteinek elkészítéséhez 17

Maryó Márta: Mit tudunk magunkról? A gyömrői Rákóczi-hagyomány 22

Wéber Júlia: A hannoveri expo-ról 25

Természet – tudomány – ember

Lipp Tamás: Szelíd vadak 26

Könyvajánlás, könyvismertetés

Anyanyelvünkről anyanyelvünkért. Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból 28

Hargitai Mária válogatása a Magyar Művelődési Intézet szakkönyvtárának új könyveiből 30

Augusztus 20-i kitüntetettek listája

SZÍN 5/4 – 2000. szeptember

SZÍN – országos közművelődési folyóirat. Megjelenik kéthavonta. A Magyar Művelődési Intézet lapja.
Szerkesztő bizottság: Bóka Mária (Székesfehérvár), Gyulai Lajos (Miskolc), Jagasics Béla (Zalaegerszeg),
Kary József (Eger), Romhányi András (Magyar Művelődési Intézet), Szabados Péter (Kaposvár).

Főszerkesztő: MÁTYUS ALIZ.

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet. Felelős kiadó: FÖLDIÁK ANDRÁS.

A szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101. Tel.: 201-5053; Fax: 201-5764

Magyar Művelődési Hálózat Információs Rendszere MMHIR www.mmi.hu

Megrendelhető a szerkesztőség címén.

Évi hat szám ára áfával: 607 Ft + postaköltség.

Borítóterv: Szüts Eszter.

E számunkat intézeti növendékek rajzaival illusztráltuk.

ISSN 1416-6925

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A millennium évében szép számban ünnepeltünk kerek évfordulókat. Ezen alkalomból *Vitányi Ivánt* lapunk azzal köszönti, hogy e számunktól az Editorial latin szó helyett annak magyar megfelelője jelenik meg, ahogy az máris látható. Ha ma elsősorban nem is a latintól kell féltanünk és megtisztítanunk nyelvünket, ezt is jóérzéssel tesszük.

Tímár Sándort a Vígszínházban alig-alig beférő közönség ünnepelte, s nem tudom megbecsülni azoknak a számát, akik jegy hiányában a bejutást meg sem kísérelték. Ő az a magyar táncművészetben, akit vagy mestertiknek tudnak táncosok, vagy enélkül hat vagy hatott rájuk. *Tímár Sándor* táncszínpadán – jól megkülönböztethetően a szimmetria és az óraműszerű mozdulatok rutin-egyformaságától – az élet zajlik. Ez az élet táncban nem más, mint a táncosokból és az élethelyzetekből következő pillanatok sora. Egymásra találnak a tekintetek, kapcsolat alakul, verseny folyik, megmérés a lányért vagy virtusból. Lányok forognak választottjukkal, ringó szoknyájuk ritmusa lüktetés. *Tímár Sándor* színpadán a táncos intenzitása adja meg a nézőnek azt az élményt, amely csak az élet követésekor, az élet izgalmának átélésével jár együtt. S mindebből adódik, hogy ezen a születésnap ünnepségen a köszöntés a színpadon a zene, a tánc nyelvén úgy történhetett meg, hogy a közönség minden tagja ünnepelt. S az est legbensőségesebb pillanataiban a feleség, a társ *Tímár Böske* szólótáncban eltáncolta azt a szépséges együttlétet, ami az ő családi és táncos párosuk példázata.

Faludy Györgyöt többek között a Fészekben is köszöntették a barátok és a művészvilág. 90. születésnapja alkalmából *Kocsis Zoltán* Beethoven zongora szonátát játszott. Aztán az esten a szokásosnál kevesebb szó esett Recskről, s több a szerelmekről. A 90 éves *Faludy Györggyel* találkozni játékot enged meg az idővel. *Babits* és *József Attila* viszonyára utal a költő egy helyzettel, s milyen izgalmasan. Amikor viszont a 90 évre rímelve 9 szép lány egy-egy szál rózsát ad át neki, *Faludy György* tud örülni. Kétfelől arcon csókolja őket, kezét csókol, mosolyog. Az ő ajándéka mindnyájunknak, hogy miatta a korról rendhagyóan gondolkodhatunk.

Miért jó olvasni, és mit?

Amiben megfogható a dolog értelme, az az emberre gyakorolt mozgósító hatása. Mégpedig – ahogy azt a mi szakmánkban főleg *Vitányi Ivántól* tudjuk, a hátunk közepén érzett bizsergető érzés – a katarzis által. Álljon itt egy péda:

Ottlik Géza: A szájszész

A háború harmadik évétől kezdve a budapesti telefon egyik kedvenc hibája az volt, hogy a hívott szám helyett egy tökéletesen más számot kapcsolt; s ebben azután makacsnak bizonyult, nem úgy, mint egyéb tréfáiban, sajtósági sívításaiban, oktalan „mással beszél” jelzéseiben vagy abban, hogy két vagy három állomással kötötte össze az embert. Ezt mind türelemmel ki lehetett bójtólni. De ha lakásomat délután ideges férfihang csöngette fel, s *Muncurka* kisasszonyt kérte telefonhoz, akkor hiába magyaráztam meg neki, hogy itt nem a Magyar Fésűipar beszél, s ő hiába csapta le a szót nélkül a kagylót, bizonyos lehettem benne, hogy néhány napig sok százan fogják keresni telefonon a Fésűipart.

Különösen keserves volt felhívni az olyan számokat, mint például a pályaudvarok tudakozó irodája. A menetrend azonban naponként változott. Egy este táviratot hoztak. Rokonom

küldte Kassáról, s csak annyi állt benne, hogy az esti gyorsvonattal érkezik. Rá kellett szánnom magam, hogy felhívom a vasutat.

Elszántan tárcsáztam a Keleti Pályaudvar számát. Háromszor nem kapcsolt, negyedszer részvétlen hápogással jelezte a „foglalt” vonalat, de váratlanul ötödszörre csengetni kezdett a készülék.

„Halló” – mondta egy férfihang. Kissé meghökkenem a gyors sikeren.

„Halló – mondtam –, mikor érkezik, kérem, a kassai gyors?” Egyetlen ütemnyi szünet. Azután ezt mondja a hang:

„A kassai? Mindjárt megmondom.”

Hosszabb szünet. Majd így szól:

„Huszonegy óra, vagyis kilenc óra tíz...Nem!”

Újabb szünet.

„Munkács–Kassa–Budapest? – kérdi. – Huszonhárom óra huszonöt. Ez az, kérem?”

„Hát maga nem tudja?” – kérdeztem.

„Dehogynem tudom. Huszonhárom, azaz tizenegy óra és huszonöt perckor érkezik, mondom.”

„No de, bizonyos ez?”

„Bizonyos. Jó napot.”

„Halló, halló!”

„Mi tetszik?” – kérdi kelletlenül a hang.

„Nincs tévedés?”

„Nincsen. Tessék már békén hagyni.”

Valami nem tetszett nekem, bosszankodtam.

„Elvégre – mondtam ingerülten – ez a mestersége. Azért vasutas...”

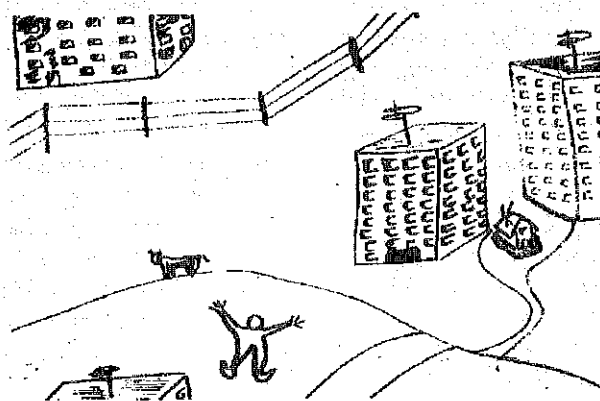
„Dehogy vagyok én vasutas, kérem. Sztomatológus vagyok.”

„Sztoma...?”

„Igen, kérem – mondta a hang fáradtan. – A telefonom összekapcsolódott a Keleti pályaudvaréval. Legkevesebb, ha ötvenszer hívnak fel naponta tévesen. Ha én most azt mondtam volna önnek, hogy téves kapcsolat, akkor legjobb esetben bocsánatot kérünk egymástól, és ön egy perc múlva újra felhív engem. Tehát: tizenegy óra huszonöt perc. Tessék elhinni. Itt van előttem: ma reggel írtam ki magamnak az összes vonatok érkezését és indulását. Mégiscsak így a legegyszerűbb. Noha nem vagyok vasutas, hanem sztomatológus, ami annyit tesz: szájszész! Jó estét!”

Elhültem kissé, azután nevettem, de a vonat csakugyan akkor érkezett. Nemrégiben aztán fogorvosra lett volna szükségem, és eszembe jutott ismeretlen telefonos sztomatológusom. Sajnáltni kezdtem, hogy annak idején nem kérdeztem meg a nevét. Valamiért az a makacs gondolatom támadt, hogy nem lehet rossz szájszész. Egészen kitűnő szájszész lehet.

MÁTYUS ALIZ

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK – KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ

A Balatonalmádiban 2000. szeptember 27-29-ig megtartott konferenciáról a Veszprémben 1999. október 27-29-én a Magyar Népművelők Egyesülete XVI. Vándorgyűlésének szekcióülésén megkezdett, majd Óváry István által kiegészített és – többek között – az MMI www.mmi.hu/org/mmint honlapján Közművelődési szakmai követelmények címen megjelent frás-hoz hozzászólva számolok be, kiragadva bizonyos összefüggéseket.

Valójában az foglalkoztat, hogy – túl a kötelező érvényű információcserén – Almádiban a konferencia ideje miatt épp azal telik, amivel. S ezen kívül az, hogy a felsorolt „szakmai követelmények” milyen összefüggésben vannak a közművelődési tevékenység egészének hangsúlypontjait megadó közművelődési koncepcióval.

A megyei intézményvezetők, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Közművelődési Főosztályának dolgozói és a Magyar Művelődési Intézet munkatársai három napot töltöttek együtt, összegezni az elmúlt időszak eseményeit-történezeit, és egyeztetni az elkövetkező időszak tennivalóit. Mint minden intervallum, amelynek legfőbb jellemzője a szakmabeliek együttléte, ez is számtalan egymásra hatásnak volt színtere, és segített létrejönni forrponotokat, amelyek kiindulópontjai lehetnek a további közös gondolkodásnak.

Almádiban a konferenciának az a része, amely beszámolókat tartalmazott, az elvégzett munka feletti örömet engedte meg. Világossá vált, hogy a millennium évében – a szokásos rendezvények mellett, amelyek önmagukban sem kis számúak – az ünnephez kötődően az egész ország megmozdult, s ennek csak egy része (ha a legfőbb is) a *Kultúrával a Nyugat kapujában* elnevezéssel zajló vetélkedő és bemutató sorozat. S erről jutott eszembe, hogy rendezvényekről beszámolni impozánsan és megnyugtatóan lehet. Legyen szó kórusokról, vagy amatőr fotósok rendkívüli megmozdulásairól. A folyamatosan dolgozó amatőr csoportok (színhátszóló, tánc stb.) az ország kultúrájában betöltött szerepét felbecsülhetetlennek kell tudnunk. Országos rendezvényeiken, bemutatóikon magáért beszél az azokat jellemző minőség, nem beszélve a szakágak legjobbairól, amelyek és a profik között a különbség nem a létrehozott minőségben, hanem a tevékenységhez kötődő életformában van.

A közművelődésben ezekről a területekről beszélni, beszámolni – Intézetünkben ezeket a Vizuális és Előadóművészeti Főosztály és a Népművészeti Főosztály szakágakat irányító és meghatározó tevékenysége fedi le – könnyebb. A nehéz az, amikor azokról a területekről van szó, ahol az ember – ha szabad azt mondani: az ember-egész – a közművelődés alanya, az irányulás célpontja. Nem a konkrét érdeklődését kielégíteni akaró vagy konkrét képességét használni akaró ember. S azért lép be (vagy azért kellene belépnie) valamely művelődési intézménybe – amely a közművelődés háza hivatott lenni –, mert helyzete valamely alapvető emberi szükségletét nem engedi kielégülni. Nincs munkája – a Ház szakképesítéshez, s így álláshoz segítheti jutni. Nincs a megváltozott világban eligazodása – a Ház segítheti beavatódni az önmagát megfogalmazni tudó, az új társadalmi mozgásokban eligazodó, környezetét tevékenyen alakítani képes emberek világába. S ez az a pillanat, amittől minden más lesz. Más lesz a család, más a viszony a falu, a város vezetésével, alapvetően változik meg az élet.

Ebben az értelemben a művelődési intézmények által meg-

testesített értékrend egy egalizáló – s így felettébb demokratikus – szándékot feltételez, amely egyetlen embertől sem vitatja el jogát az emberi élethez, amelynek egyaránt vannak az anyagi és szellemi javakhoz való hozzáférhetésben feltételei. Meglátásom szerint felelősen a közművelődésben tevékenykedő ember ezért nem teheti meg, hogy ne tegyen különbséget a kommersz, minőség nélküli kultúra és a minőségi kultúra között, mégpedig az utóbbi képviselőjében, azaz az utóbbi szerepének tudása által annak használatával.

Végül is egalizáló szándéka miatt a közművelődés rebellis. Ez teszi cselekvővé a közművelődés dolgozóit, ez jelöli ki tevékenységi területeiket, és ez engedi meg, hogy a főcsapáson kívül munkájukba még mi fér bele. Mert ahogy Almádiban, a konferencián ketten is kifejezésre juttatták, lehet foglalkozni a turizmussal, s a legkülönfélébb okok miatt (anyagi és szellemi) kell is. S ugyanígy a computer-technika használatával, mert az a technika nem hogy egy Európában, de egy Világban-lét élményét képes adni. (Túl az egymást elérhetés praktikus előnyén!) Viszont mit ér mindez, ha az ember maga nem tevő részese életének, de csak elviselője vagy akár elszenvedője, s nincsenek ösztönzői és fogódzói ahhoz, hogy ezen változtasson.

Úgy vélem, hogy a koncepcionális gondolkodás hangsúlyokat teremt, bizonyos területeket óhatatlanul privilegizál, hiszen a koncepcionális megközelítés alapja mindig értékrend. Vonatkozik ez az elméletre, és a közművelődés gyakorlatára is. Az a Papp István, aki Balatonalmádiban azt képviseli, hogy „és megvan a mi munkánk”, koncepcionális tevékenységről árulkodik a háza táján.

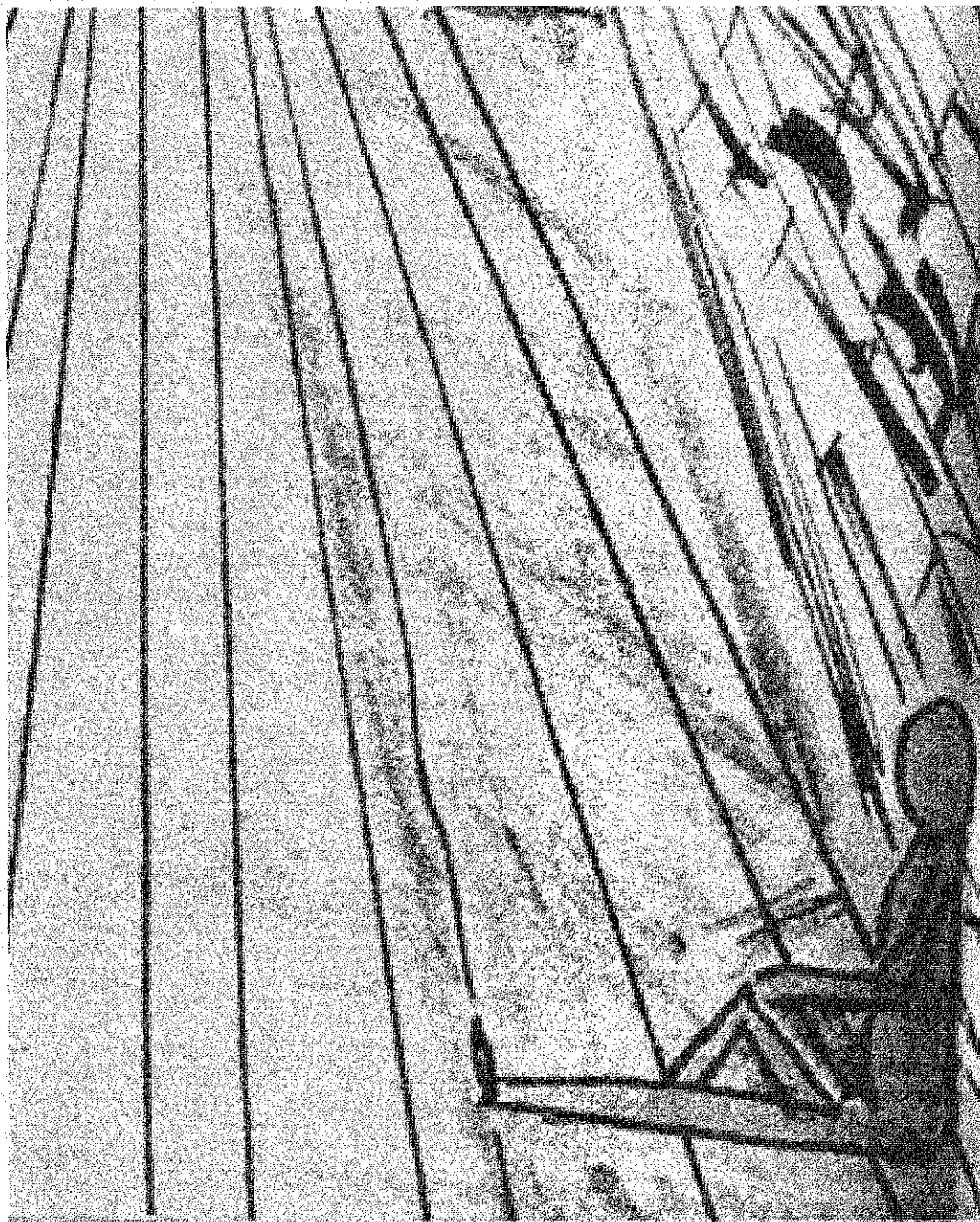
A helyzet az, hogy minden közművelődési szakember képvisel valamilyen koncepciót, akkor is, hogyha közművelődési gyakorlatát egy koncepció, egy elképzelés előzte meg, s akkor is, ha nem. Ha megelőzte, a helyzet egyszerű, tudja, hogy mit képvisel. Ha nem előzte meg, akkor részese valamely folyamatnak, amely arra a tevékenységre készíti, amit intézménye képvisel. Ha ilyen szemszögből nézzük a közművelődési munkát, lényegre törő beszélgetéseket, konzultációkat lehet rendezni. Hiszen kinek-kinek a saját helyzetéből és saját körülményeiből, a saját múltjából és tapasztalatából, és a saját célképzeteiből adódik az a közművelődési tevékenység, amit vezet, inspirál vagy maga megvalósít. S ennek során bizonyos szakmai követelményeknek megfelel, s hogy miért épp azoknak, elsősorban értékrend specifikus.

Ide kívánczok, hogy egyfajta közművelődési koncepció képviselőjében, amely a legnehezebbre vállalkozik, mert célpontja – a fentebb értelemben – az ember, nagyon nehéz munkabeszámolót tartani. Közművelődési tevékenységgé az intézmény falai között ez a munka csak akkor válik már, amikor a folyamat egy bizonyos pontját elérve (mert előtte ez a folyamat nagyon gyakran a Házon kívüli!) abba a stádiumba jutott, hogy nevesedni képes, mégpedig meghatározott emberek konkrét problémái által. Erre a munkára kellene a közművelődés szakemberei. Nagy felkészültséggel, s az ehhez a munkához nélkülözhetetlen nyitottsággal, empátiás készséggel, s az élménnyel és tapasztalattal, amely – a fenti értelemben – tevő illetve tevékeny, azaz megfigyelni, átlátni és változtani képes ember élménye és tapasztalata.

Az Almádiban elhangzott pályázati eredmények mellé, melyek közül az intézmények állapotát javítók illetve intézménye-

ket újrateremtők felbecsülhetetlen haszonnal járnak, ezekre a dolgokra gondolva lehetne erősíteni és képviselni azt a felfogást, hogy minden településnek közművelődési szakemberre van szüksége. Azt a munkát ugyanis, amely ember és társadalomismeretet, s e tevékenységet feltételező érzékenységet és motiváltságot tételez fel, nem szakember nem tudja ellátni.

Hogy ebben az egészben milyen fontos a megyei intézményvezetőknek a viszonya a megyékben folyó munkához, elmondhatatlan. Ők lehetnek ugyanis a szószólói (mert ők a közművelődési szakma értői, és a hierarchiában a legmagasabb szintű képviselői) a megyéjük településein folyó – nem látványos! – közművelődésnek, s képviselői elismerésének, ösztönzői elismertetésének.

A KÖZMŰVELŐDÉS HÁZAIÉRT

Az elmúlt évtizedek ránk maradt örökségéből talán a szovjet mintára épült kultúrotthonok a legellentmondásosabbak. Már saját korunk sem igen tudott mit kezdeni velük. Változtatták nevüket, hol összevonták az iskolával, hol önállósították őket, de semmi nem változott: ott álltak legtöbbször üresen, egyre romló állapotban. Az ideológia eltűnt, a falak maradtak.

Az önkormányzatok örökölték a „kultúrokat”. Gyorsan kiderült, ha nincs politikai kényszer, a szorító költségvetés első áldozataivá a művelődési házak válnak. Előbb küldték el a népművelőt mint a pedagógust, a muzsáj szülte választásban az iskola cserepeit cserélték ki inkább, mint a művelődési házét. Voltak helyek – Istenkuton például –, ahol a lakosság tüntetése ellenére átadták az egyetemnek a terület egyetlen kis oktatási-kulturális épületegyüttesét. Nincs elég gyerek, nincs ember, hozták meg valahogy így a döntést az önkormányzatban. Emberek, gyerekek pedig voltak, ott álltak tiltakozó táblákkal a kezükben a városháza előtti téren. Csak ki kellett volna nézni az ablakból.

Az országban sok hasonló eset történt – igazolja a példát Óváry István, a közművelődési főosztály vezetője. Különösen a kistelepülések közösségei ragaszkodnak a művelődési házukhoz. Ezért döntöttünk úgy, hogy politikai pikantériája ellenére segítünk megőrizni a közösségek házait. Kidolgoztunk egy – szakszóval – reorganizációs programot, és olyat tettünk, amire emberemlékezet óta nem volt példa a kulturális tárcánál: az önkormányzatok számára ingatlanfejlesztési támogatást adtunk. A „van mivel elindulni” biztonsága helyi áldozatvállalásra serkentett, és a minisztérium precedenst teremtett egy új ágazati fellegesség felvállalásával.

A számok: az NKÖM az elmúlt évben 100 millió, az idén 200 millió forintot fordít a közművelődési hálózat újjáépítésére. A tárcá ebből az összegből elsősorban a kistelepüléseken élők művelődési lehetőségeit javítja. A tavalyi kiírásra 332 pályázat érkezett. Az értékelést végző bizottság tagjai választották ki azt a 73 települést, amelyet a minisztérium támogatásban részesített.

Az egyik településen a tárcá vezetője adta át a lakosságnak az újjáépült intézményt. Az esemény korábban történt, így nem tudtunk a helyszínen lenni. Kérésünkre a helyi vezetők készségesen elküldték az ünnepségen készült fotókat. Csak olyan képeket kaptunk, ahol az újjávarázsolt épület, és az ünneplő község látszik. A vezetők sehol. A fotók kiválasztói megéreztek, hogy e program lényege nem a ceremónia, hanem a kész épület, és vele a lakosság szolgálata:

Az NKÖM vezetése az idei évben duplájára emelte a közművelődési intézményhálózat fejlesztésére fordítható keretet. Ezzel végleg lezárta egy „kultúrház vagy nem kultúrház” polémitát. A közösség házai az új évezredben is megmaradnak.

B.M. – S.J.

KULTÚRÁVAL A NYUGAT KAPUJÁBAN

A kereszténység felvételének és a magyar államiság megszületésének ezredik évfordulója alkalmából meghirdetett „Kultúrával a Nyugat kapujában” nemzeti fesztivál – 2000 elnevezésű rendezvénysorozat tavaly ősszel kezdődött. Idén a tárcá 150 millió forinttal támogatja a programsorozatot.

Kiss László, az NKÖM szakfőtanácsosa szerint a rendezvénysorozat nagyságrendjét tekintve a Ki Mit Tud?-ot is meghaladja. A fesztivál mégse méretei, kiterjedése révén különbözik döntően a tévés produkciótól, hanem abban, hogy a szervezők sokkal inkább az élő nemzeti kultúra méltó megünneplését tűzték ki célul.

– Államiságunk és kereszténységünk ezeréves múltja kitűnő alkalmat ad arra, hogy a kistérségek és a megyék, a kis és nagyobb városok, valamint Budapest egyszerre, egymást erősítve lépjen a publikum elé – mondta Kiss László. A következő kategóriákban folyik a program: népzene és népdal, néptánc, kórusok és kamarakórusok, vers és prózamondás, színjátszás.

A program beindítása mintegy 20 millió forintba került. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma az idei, immár teljes éven át tartó fesztiválhoz 150 millió forinttal járul hozzá. A fesztivál részletes kiírása, tényleges lebonyolítása, koordinálása és a szakmaiság kritériumainak biztosítása az önkormányzatok feladata. Nem mellékes az sem, hogy a kapcsolódó szakági programok idén a milleneumi ünnepek részévé válnak, így az Erkel Színházban tartandó „Néptánc-antológia” éppúgy kapcsolódik a programfolyamhoz, mint ahogy például a hagyományörző néptáncegyüttesek bagyi és pécsváradi seregszemléje is.

Ez egy olyan sorozat, amelyhez valóban illik a „nemzeti” jelző.

A fesztivál „lépcsőfokai”

Kistérségi bemutatók (1999. december – 2000. április 30.)

Megyei szakági bemutatók (2000. március – június 15.)

Országos szakági bemutatók (2000. október – 2001. nemzeti ünnepei)

Országos gála (2001. augusztus 18 – 20.)

Schwalm Zoltán

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20 ALKALMÁBÓL

H. KOVÁCS ÉVA,
a Magyar Művelődési Intézet
oktatási osztályának vezetője,
Bessenyei György-díj

- Hol tanulta a népművelést?
- Az ELTÉ-n végeztem magyar-népművelés szakon. Az első népművelő-képzések egyike volt, 1963 és 1969 között.
- Közben dolgozott?
- Igen. Érettségi után először jogra jelentkeztem, de nem kerültem be az egyetemre. Másodszorra magyar-orosz szakra akartam menni, már nem is tudom, miért. Végül nem is mentem el felvételizni. Akkor kezdtem kitartóan érdeklődni a népművelés iránt.
- Ez honnan jött?
- Mikor készültem az érettségire, a Népszava szerkesztőségébe írogattam olvasói leveleket. Újságíró gyakornok szerettem volna lenni. Sikerült, felvettek az újsághoz és az újságíró iskolába is. Elvégeztem egy évet. Közben kicsit dolgozhattam a televíziónál, kis szerkesztői munkákat végeztem. Aztán nagy létszámleépítés volt a lapnál, a tizenöt elbocsátott gyakornok közé kerültem. Ez nagyon érzékenyen érintett. Ezért elmentem segédmunkásnak a budapesti konzervgyárba.
- Gépson dolgozott?
- Nem, májkonzerves és paradicsompürés dobozokat törölgettem. Néha reggel ötre kellett kimennem a Filatori-gátnál lévő telephelyre.
- Ez valamiféle önbüntetés volt?
- Elment a kedvem mindentől, ami iroda és újságítás volt. Amikor már konzervgyári munkás voltam, kitalálták a vezetők, hogy menjek Moszkvába az élelmiszeripari főiskolára. Mondtam, hogy azt nagyon nem szeretném. Egyébként is állandóan az iroda felé terelgettek, mivel volt érettségim. Azt akarták, hogy legyek valamiféle főládafelelős. De jól elvoltam a lányok között. Kicsit riasztóak voltak a körülmények, de más is kibírta. Az igazgatóval volt egy nagyon kellemetlen beszélgetésem. Mondtam: humán érdeklődésű vagyok, hagyjanak engem mindenféle élelmiszergépészeti dologgal. Az mentett meg, hogy az akkori Népművelési Intézetben megüresedett egy adminisztrátori állás, éppen a továbbképzési csoportnál. Egy ismerősön keresztül ide kerültem. De közben már fél éve egyetemre jártam.
- Csak nem azóta dolgozik az intézetben?
- Öt hónap szüneti szabadság és egy rövid betegállomány kivételével folyamatosan itt dolgozom.
- Délelőtt adminisztrátorkodott, dehután egyetemre járt kezdetben?
- Nagy szerencsém volt, mert az egyetemi tanárain többen kollégáim lettek az intézetben. Nem kellett állandóan a gépet vernem, ha volt egy kis időm, használhattam a könyvtárat. A szigorlatig, tehát az ötödik év végéig így volt, s mikor megkezdtem a hatodik évet, kineveztek előadónak az oktatási osztályra. Majdnem végig itt, az oktatási, képzési osztályon dolgoztam, mikor minek hívták. Azon kívül néha változott az emelet. Véletlen egyébként, hogy erre az osztályra kerültem. De nem tudom, a népművészeti osztályon mi lett volna belőlem, mert nagyon ügyetlen vagyok, egy gombot sem tudok felvarrni. Távol esnek tőlem a kézműves dolgok.
- Mennyiben volt más a munkája régebben, mint most?
- Régen éves munkaterv alapján zajlottak a főhivatású nép-

művelő képzések, tiszteletdíjas népművelő képzések. Sokfajta lehetőség volt a továbbképzésre. Szomorúvá tett engem, hogy leginkább az értekezletekre hasonlított az oktatás. De ahogy teltek az évek, 1975-76 után kezdett bővülni a képzés, és vált egyre inkább tapasztalatcserevé. Az intézet ebben az időszakban vette meg a Magyar Rádiótól az almádi továbbképzési házat. 1980-tól pedig határozottan más jelleget öltött a továbbképzés. Az egy-egy téma köré szerveződő összejövetelek sokkal szakmaibbakk voltak, mint korábban. Nézegetem a régi képzési programokat: ezekből a dokumentumokból egy-egy példányt félretettem. Egyszer neki kellene látni fel dolgozni ezeket. A programokról ugyanis rengeteg minden eszembe jut. A legizgalmasabbak a négy-öt napos kapcsolatteremtő és személyiségfejlesztő tréningek voltak. Több napon keresztül végig együtt voltunk. Próbáltuk bevonni a pszichológia és a szociológia legújabb módszereit. Kezdetben volt egy kicsi ellenállás. De az a társaság, akikkel az első ilyen tréningen részt vettünk, a mai napig jó szakmai kapcsolatot tart egymással.

- Mitől volt fordulópont 1980?

- Az összejövetel a megyei központoknál képzési ügyekkel dolgozó munkatársak és az egyetemek, főiskolák közművelődési tanszékein dolgozó kollégák számára bensőségebbre sikerült, mint a többi. Talán azért, mert kimozdultunk Budapestről, s nemcsak egy napot töltöttünk együtt, hanem hármat. Az akkori oktatási osztályon is éppen vezetőváltás volt, s másképpen kezdtünk működni.

- Az 1980-as éveket más unalmasnak tartja, önnek pedig éppen akkor kezdődött valami új, érdekes.

- Lehet, hogy másoknak talán kevésbé emlékezetes az a tréning, amelyen részt vettem 1980. január 2-től 6-ig Almádban, Barlai Robi és Torma Kálmán vezetésével. Ennek aztán voltak folytatásai.

- De mitől volt önre ekkora hatással?

- Érdekes lenne, hogy mások, akikkel együtt voltunk, mit mondanának róla. Nekem azért volt fontos, mert több napon keresztül állandóan együtt voltunk. Bizony, előjöttek a csoportbeli visszasságok, amelyek az összezártságból erednek. Van, akik éppen ezért nem tudják elviselni ezt a formát. Előfordulnak olyan pillanatok, amikor az ember maga is meglepődik, hogy bizonyos dolgok mennyire rosszul érintik. Van, hogy valakiből kitor a sírás. Ha jók a trénerek, segítenek neki kijönni ebből a helyzetből. Voltak olyan kollégáim, akik nem tűrték ezeket a helyzeteket. Nagy kivonulások is voltak emiatt. Van, akik önismereti játékok, melyeknek egy részét én sem szívesen végeztem el. Valahogy elvesztettem a találmányomat bizonyos helyzetekben, pedig szeretek színészkedni. De a szerepjátékokban sokszor mégsem tudtam feltalálni magam. Volt, aki egész drámákat csinált ebből. Megdöbbenett, arra gondoltam: milyen súlyos problémákkal küzdödhöz ez az ember.

- Ez a tréning gondolom, önismereti felfedezésekkel is járt.

- Önismereti, kapcsolatteremtési ismereteket adott.

- Sok újat tudott meg önmagáról?

- Igen, de annál mélyebbre már nem is akartam menni, ameddig eljutottam.

- S amit felfedezett, fel tudta használni a munkájában?

- Igen, beláttam, hogy türelmesebbnek, odafigyelőbbnek kell lennem a kollégáimmal. Mert nem csak én hordozom a világ összes problémáját a vállamon, másnak is megvan a maga baja. Kimerítő volt ez az összejövetel. Sok volt. Túl sok minden

ahhoz képest, ami 1964 és 1980 között volt. Tizenhat év alatt nem történt velem annyi minden, mint ez alatt a három nap alatt. Persze, ez így nem igaz, de akkor így éreztem. A haszna leginkább az volt, hogy sokkal jobb lett a kapcsolatam a munkatársaimmal. Akikkel pedig együtt voltunk a tréningen, megmaradt a kapcsolat. Számíthattunk egymásra.

– De csak a régi dolgokról beszélünk, az óriási változásokról, az állami vizsgáztatási jogunkról nem is szoltunk. Bár erről úgyis annyit beszélnek, mindenki tudja, hogy a Magyar Művelődési Intézet szakmai vizsgabizottságokat működtető szerv, s az Oktatási és Szakképzési Osztály szervezi ezeket.

– *A tréninget, mint oktatási formát beépítették a népművelő képzésbe?*

– Hogyne. A középfokú tanfolyamok hallgatóinak a pszichológia oktatáson belül mindig volt egy olyan összefogó, amelyen jobban megismerhették egymást. A szerencsésebbeknek vidéken tudtuk megszervezni, nyugodt körülmények között.

– *Melyik volt a legszebb korszaka, amikor igazán azt csinálta, amit szeret?*

– 1986 körül létrehoztuk a középfokú népművelő, szervező, ügyintéző képzést – az akkori minisztérium közművelődési főosztályán dolgozó kollégával és az akkori osztályvezetőmmel, Földiák Andrással –, amelyre érettségi után, főiskola előtt lehetett jelentkezni. Akik elvégezték, egy bizonyos idő után felvételi nélkül, egy beszélgetés alapján bejuthattak a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolára. Kilenc évig volt partnerünk a tanárképző. Most a jászberényi tanítóképző főiskola működtet kihelyezett tagozatot Intézetünkben. Ez a középfokú népművelő képzés először csak egy megyében kezdődött, aztán elterjedt mindenütt, később lecsengett. Érdemes lenne a középfokú tanfolyamot végzett embereket egyszer megszólaltatni, illetve néhányukat, mert 1500 körül vannak az egész országban. A tapasztalat szerint sok munkakör betöltésére alkalmas az a végzettség.

– *A fiatalok körében népszerű volt ez a képzés?*

– Nagyon sok hallgatónk volt 1988-89-ben. 1989-től nekem magamnak is voltak képzéseim itt az intézetben. A megyei tanfolyamok hallgatóit vizsgáztattuk. Mi adtuk a bizonyítványt. Mint ahogy a működési engedélyt a művészeti csoportvezetőknek. Egy rendelettel aztán 1994-ben ezt megvonták tőlünk, és másfajta fontos jogokat kaptunk. Most már állami vizsgabizottságot működtető szerv vagyunk, és országos képzési jegyzékben szereplő szakmákat vizsgáztatunk. De visszatérve a kérdésre: vonzó volt a fiatalok számára ez a középfokú képzés. Annyian jelentkeztek, hogy alig fértek a különböző képzőintézményekben. Azért is, mert abban reménykedtek: így megúszhatják a felvételit. Később azért volt népszerű a középfokú képzés, mert egyre több tandíjat kellett fizetni a többi iskolában, és ezt pedig még mindig sokan megengedhették maguknak.

– *S önnek pontosan mi volt a szerepe ebben?*

– A kétéves képzési programot állítottam össze. Hozzá kellett tenni, hogy a megyék kezdtek ezt az időszakot lerövidíteni. Leadták a tananyagot, de több órára jártak a hallgatók, így egy év alatt is el tudták végezni. Mi készítettük, illetve rendeltük, szerkesztettük a képzés segédanyagait, jegyzeteit. Voltak olyan kollégák, akik filmeket és egyéb segédanyagokat állítottak össze, ezeket kellett összefognunk. Nagyon fontos feladatunk a vizsgáztatás megszervezése. Az én dolgom elsősorban ez volt.

– *Szeret tanítani?*

– Én a képzéseket vezettem. Nem volt alkalmam tanítani a gyakorló tanításon kívül. Akkor nagyon tetszett, hogy mennyi-

re aranyosak a gyerekek. Terveztem, hogy jó lesz tanítani, de aztán másképp alakult. Nagyon megszerettem az első középfokú csoportomat, mert nagyon jól lehetett velük „babázni”.

– *Anyáskodott felettük?*

– Persze. Mindenféle apróbb és nagyobb gondjaikkal jöttek hozzám. Nagyon kedves tanítványaim voltak. Ma is a legkülönbözőbb helyeken köszönnék rám, igen jóleső érzés.

– *Az előbb említette, hogy mostanában elővette a régi képzések dokumentumait. Van valami terve ezekkel?*

– Kicsit meg kellene zenésíteni ezeket. Persze, nagyon jól venné ki magát, ha elmondhatnám, folyamatosan dolgozom ezen: hajnalban elkészítem a családnak a mindenféle enniválót, befutok az intézetbe, végzem a dolgom, utána bevásárolok és otthon pedig egész éjszaka ezen dolgozom. Talán majd egyszer...

– *Megírma a képzések történetét?*

– Nem tudom, van-e ahhoz elég sok mondat a fejemben, hogy leüljek és megírjam... Sokakkal kellene beszélgetni, mert lehet, hogy nem mindenre emlékszem jól. Visszatérve arra, hogy mire emlékszem különösen jó érzéssel: öröm volt számomra, hogy Novák Józseffel – aki kiváló alakja volt a népművelésnek – együtt dolgozhattam, egy szobában ültünk. 1993 körül javasoltam, hogy az ő tiszteletére alapítson az intézet egy emlékérmét. Most már létezik ez az emlékérem, néhány alkalommal már kiadtuk. Földiák András a kuratórium elnöke. A család, az unokák létrehozták a Novák József Alapítványt. Annak a pénzből próbálunk megint visszatérni ahhoz az eredeti elhatározáshoz, hogy minden évben legalább egy kolléga, aki a népművelő képzésben oktatóként közreműködött, részesüljön a kitüntetésben. Sokszor szembe jut, hogy nemrég még ott ültünk Jóska bácsival az alagsorban, s közben ő „éremmé lett”.

– *Tanítványa volt?*

– Olyan értelemben igen, hogy rengeteget tanultam tőle. Emlékezetes beszélgetéseink voltak. Az a típusú tanító ember volt, aki nagyon szépen elmagyarázott mindent, és rengeteg érdeklőséget tudott.

– *Mivel foglalkozik szívesen szabadidejében? Bár az előbbi sóhajtaból arra következtettek: nem időmilliomos.*

– Olvasni szeretek. Szívesen megyek hétvégeken édesanyámhoz, ott van egy kert, amivel jól lehet babrálgatni. Jó, hogy oda lehet menni, bár itt lakom az intézethez közel, és ez sem kellemetlen hely. Különösen harminchat évvel ezelőtt nem volt az, mikor még nem volt ilyen irgalmatlanul nagy forgalom. Valamikor nagyon szerettem utazni, ma az már drágább és nehezkesebb. Amíg fiatalok voltunk, és még nem született meg a fiam, nagyon sok helyre eljutottunk.

– *Harminchat éve ugyanott lakik és ugyanott dolgozik. Ennyire szereti az állandóságot?*

– Hát igen, bizonyára van ebben valami, hogy ennyire nehezen kimozdítható vagyok, mert lehet így is fogalmazni. Biztosan másképp alakul azoknak az élete, akik kétévenként állást változtattak, mert ilyen kollégám is volt. Úgy tartották, hogy az megváltoztatja az életüket. Lehet, hogy nem szeretem a változást...

– *Lehetséges, hogy az intézetből nehéz elmenni, ide inkább igyekeznek az emberek.*

– Az igaz, hogy soha nem volt rossz munkahely. De mikor eltelt az első tíz év, aztán már húsz is elment, akkor gondoltam néha, hogy úgy néz ki: én már innen sehova nem fogok elmenni, csak ha majd arra kerül a sor, nyugdíjba. Már meg is tehettem volna, ám arra biztattak, hogy még ne tegyem. Magamnak is adtam kis határidőket: ha majd a fiam befejezi az iskolát.

Szerencsére év elején diplomázott a külkereskedelmi főiskolán, és már dolgozik. Így előbb-utóbb biztosan elválok az intézettől.

– *Mennyire érzi változatosnak a munkáját?*

– Rengeteg döngunalmas év volt, ezt nem rejtem véka alá.

Nem árulom el azonban, melyek voltak azok. Hát hogyan lett volna unalmas mindig ugyanoda bejönni, évtizedeken keresztül ugyanazokat a lépcsőket koptatni...?! De azért nagyon sok szép dolgot csináltunk.

– *A kitiüntetés, amit kapott, szintén nem azt mutatja, hogy nagyon meg akarna válni öntől az intézet.*

– Kivettem egy nap szabadságot, mert szükségem volt rá.

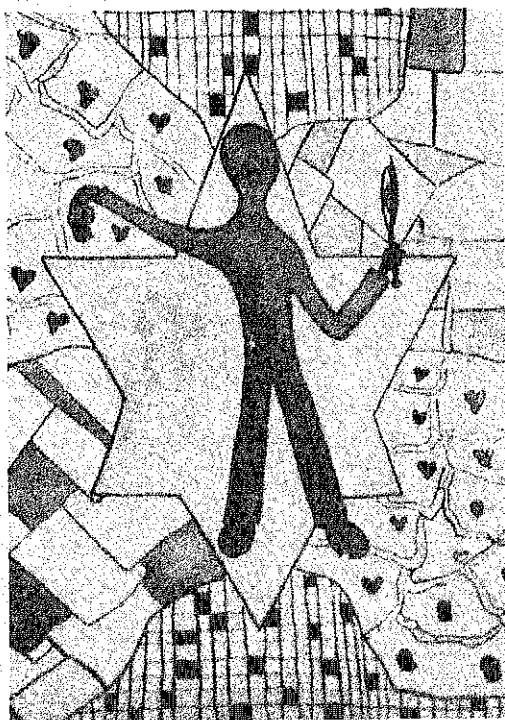
Kimentem az édesanyámhoz, s ott ért utol a telefon, hogy hívjam fel a minisztériumban azt a hölgyet, akivel az adminisztrációt el kell intézni. Megható volt. Nagyon meglepett.

– *Nem számított rá?*

– 1996-ban kaptam meg a Népművelésért Díjat. Azt gondoltam: azzal már „el vagyok intézve”. Azt is nagyon titokban tartották. 1985-ben az utolsók között kaptam meg a Szocialista Kultúráért Díjat – akkoriban azzal jutalmazták a népművelőket.

– *Azt gondolom: szívesen pihen majd a munkával töltött évek után, de szerintem nem csak pihenni fog. Mit tervez akkorra, mikor szabadabban rendelkezik majd az idejével?*

– A családom azt mondja: nem kell elsietni a dolgot, mert nagy üresség keletkezhet a nyugdíjba vonulás után. Ha arra gondolok, hogy csak a mindennapi háztartási teendők maradnak, az elég riasztó. Azt pedig nem tudom, elég elszánt vagyok-e arra, hogy mindennap kilenc órákor elmenjek otthonról és tizenkettőig könyvtárban üljek. Biztosan észreveszek két porszemet, vagy elkezdek babrálni valamit, s azzal elmegy az idő otthon. Jó lenne hosszabb időre Szigligetre menni, az alkotóházba, azt el tudnám képzelni, hogy ott dolgozgatok. Új kiadvánnyal is ki kellene már rukkolni. Egy időben volt a Kultúra, Tudás, Társadalom sorozat. Aztán pénzügyi nehézségek miatt elvesztette sorozat jellegét. Folytatni kellene.

MATYACZKÓ OLGA,

a Magyar Művelődési Intézet

vizuális és előadó-művészeti főosztály táncreferense, Népművelésért Díj

– *Mi az ön szakterülete?*

– Társastáncokkal foglalkozom. Mindennel, ami nem néptánc. Persze, ez nagyon rossz fogalmazás, mert az összes tánc a folklórból ered. A latin-amerikai táncok is: ez a szakterületem, a történetüket is kutatom.

– *De főképpen tanít.*

– Kétéves társastáncoktató tanfolyamot szervezek az intézetben.

– *Milyen hagyománya van ennek?*

– Az intézet régebben nagyon sok művészeti ágban képzett amatőr művészeti csoportvezetőket. Miután a bizonyítványadás jogát egy törvény megszüntette, most inkább azok a tanfolyamok népszerűek, amelyek időközben megszerezték az OKJ bejegyzést. Az enyém – bár fölterjesztettük a minisztériumba – még nem kapta meg a minősítést. Ennek ellenére nagyon népszerű. Olyan sokan jelentkeztek – majdnem ötvenen –, hogy két osztályt kellett indítani. Többféle táncot tanulnak: dzsesszt, történelmi társastáncokat, modern táncot, versenytáncot, divattáncot, néptáncot, és a tánchoz kapcsolódó elméleti tantárgyakat. A tanfolyamon én tartom a tánc történeti órákat és vizsgáztatókat, emellett az egész képzést szervezem. Az évek folyamán több tucat társastáncoktatót képeztünk, akik művelődési házakban és iskolában tanítanak. Ezenkívül van olyan programunk, ahol pedagógus továbbképzések keretében művészeti képzéseket tartunk, hatvan vagy százhusz órában. Erre testnevelő és énektanárok jönnek főként. Egy időben volt mesterképző tanfolyamom is, de ezt szüneteltetem, amíg meg nem kapjuk az OKJ engedélyt. Tartottunk standard latin versenytánc-tréner-képző tanfolyamot is, a versenytánc tanítás minőségének javítására. Évekkel ezelőtt alapítottunk egy divattánc egyesületet, és akkor beindult a divattánc versenyztetés is. Az oktatás folyamán sokat változtattam a képzésen. Amikor beléptem, sokkal kevesebb óraszámú tanítottunk. Ma már elég komoly, 560 óras, 4 féléves a tanfolyam.

– *Hogyan tanítja a tánc történetet?*

– Ebben az az érdekes, hogy nem iskolarendszerű formában. Mostanában az oktatásügyi kormányzat minden művészeti tevékenységet szeretne a főiskolák, egyetemek képzésébe illeszteni, nagyrészt azzal a céllal, hogy a lerobbant oktatási intézmények több pénzhez jussanak. Erre kellene a vastag tandíjakért tartott művészeti képzések. A miénk viszont nem iskolarendszerű oktatás. Nem kell hozzá megtanulni olyan tantárgyakat, amit nem tudnak hasznosítani. A mi oktatóink főállásban mással foglalkoznak. Például titkárnők, ápolónők, általános iskolai tanárok, vagy éppen művelődésszervezők, és emellett tudnak táncot oktatni, közösségeket működtetni.

– *Kiket tanítanak?*

– Például olyan gyerekeket, akik szórakozásból táncolnak, és olyanokat, akik több évi tanulás után el akarnak jutni mesteri fokra. Őket oktatják tanáraink kedvtelésből vagy fizetségért, de nem ez a fő állásuk. A legkülönbözőbb korú, legkülönbözőbb közösségekben élő emberek az oktatóink, a legkülönbözőbb helyeken oktatnak táncot. Viszik a gyerekeket a versenyekre, a szülők pedig mennek velük. Állandóan beszélnek a polgárosodásról. Szerintem valójában ez lenne az, a kultúra polgársága, nem a vastag pénztárcáé. Oktatóink tizenkilenc megyéből jönnek Budapestre, Sopronból, Mándokról, Istenme-

zejéről, Szegedről, Pécsről például. Az egyik tanulónk munkásgyerekek, a másik egy kft-ben dolgozik, és így tovább. Különböző korosztályokból kerülnek össze. Tizenévesek, huszonévesek. Pont ez az izgalmas. Egy új társaság, érdekes közösség alakul ki tanfolyamunkon.

– *Mi mindent tanulnak?*

– Oktatónk a táncon, tánc történeten kívül tanulnak sportpszichológiát, sportpedagógiát is. Tanítanak gyerekeket, akik akkor járnak náluk először, és nem tudják szinte azt sem, melyik a jobb vagy a bal lábuk. És felnőtteket is oktatnak, mesteri szinten. Mindez sajnos nem kap megfelelő támogatást, mert sokórás, nagyon hosszú, alapos képzés. Ennek ellenére sem tudunk az OKJjegyzékre idáig bekerülni. Pedig nagyon fontos lenne. Hiszen az itt végzettek társastáncmesterek lesznek, de mivel nincs bizonyítványuk, nem kapnak erre a tevékenységre vállalkozói igazolványt sem. Mert a kamara vagy egyéb illetékes szerv azt kérdi: hol az OKJ papír, hogy társastánccsoport-vezető lehessen? És nincs, noha aki itt végzett, mindent megtanult, ami ehhez szükséges. Itt a szakma kérdőjeleződik meg. Az én szízfuzsi küzdelmem abból áll, hogy minél jobbra, minél alaposabbá próbálok tenni a tanfolyamot, annál csúfosabb, hogy a végén nem tudok adni állami bizonyítványt. Nagyon remélem, hogy ez a probléma hamarosan megoldódik.

– *Mit jelent önnek a tánc?*

– Mágikus művészetnek tartom. Olyan művészet, amely minden koron átívelve létezik, soha nincs apálya. Mert alapvető szükséglete az embernek.

– *Egyébként mi a végzettsége?*

– Történelem-népművelés szakon szereztem az első diplomám Debrecenben. Aztán elvégeztem a filozófia szakot az ELTE-n. Számos tanfolyamot is végeztem, többek között színjátszó-rendezőit.

– *Történelem és filozófia diplomáját nem is hasznosítja?*

– Néhány órában tanítok egy gimnáziumban, történelmet és filozófiát.

– *Az intézet előtt mivel foglalkozott?*

– 1970-ben végeztem. 1973-tól 1977-ig, a fiam születéséig a Kassák Klubot vezettem. Onnan indult a tánc házmozgalom. Nagyon érdekes, izgalmas időszak volt ez. Az egész korszak összes förtelme és összes tüneménye benne volt. A tánc házakat erősen figyelték abban az időben, ezt tudtuk. Az nagyon jó volt, hogy voltak a „jámbor” kulturális rendőrök. Az akkori művelődési ház igazgatókkal, klubvezetőkkel tartották a kapcsolatot. Hivatalból szóba kellett velük állni. Elbeszélgettünk, ugyanakkor bizonyos információkat, ami a számukra érdekes lett volna, azt ellepleztük. A hetvenes években a legtöbb kulturális tevékenység a tűrés és tiltás határát súrolta. Az ember mindig lépett egyet előre, akkor megnézte, hogy tárgult-e a „gumiszoba fala”, akkor megint lépett egyet. Csak így lehetett izgalmas, érdekes dolgokat csinálni. A Kassák Klubban akkor egy komoly stáb dolgozott. Nemcsak a Sebő Feriék és más zenészek voltak ott, hanem más szellemi irányítók is. A klub Budapest egyik nagyon jelentős kulturális színpontja volt a 70-es években. Kiemelten izgalmas hely volt, mert oda sok értelmiségi járt, egyetemisták, és értelmes, újat akaró munkások, alkalmazottak. Nemcsak táncélet volt, hanem rendeztünk például kiállításokat, bemutatókat, izgalmas, érdekes embereket hívtunk meg. Élénk szellemi élet folyt. A Kassák Klub vezető szerepet vitt néhány más klubbal együtt.

– *Visszasírja ezt a korszakot?*

– Részben. Ma a kultúra sokkal inkább üzleti alpra került. A lelkesedés és a cselekvésvágy – ami régebben mozgatta –

kezd kiveszni. Amikor hajdan végeztünk a népművelés szakon, mi ezt a szakmát komolyan vettük. Úgy gondoltuk, hogy lehetőséget kell teremteni az emberek számára, hogy a kulturális javakhoz jussanak. Ez amolyan animáló feladat volt. Az ember egy egészen csekély fizetésért dolgozott, és örült, ha valami jót létrehozott. Ha mi nem vagyunk, sok minden nem jött volna létre a kulturális életben.

– *Miért jött Budapestre?*

– Debrecenben rengeteg főiskola, egyetem működik. Mikor végeztem, nem lehetett állást kapni. A tanári állások ki-halásos úton öröklődtek. Két évig a Kodály Kórusban énekeltem. Nagyon szép hangom volt, és ez egy komoly, megbecsült állás volt. Viszont szerettem volna a diplomámat használni, ezért kellett Pestre jönnöm.

– *Milyen lehetőség adódott?*

– Itt álltam a fővárosban munka nélkül, és albérltetet kerestem. Bementem a Fővárosi Tanács Művelődési Főosztályára, s elkezdtem balhézni: „milyen botrányos dolog, hogy elvégeztem az egyetemet, de nem kapok állást sehol”.

– *Hogyan fogadták?*

– Nagyon kedvesen, ahogy az örülteket szokták fogadni. Közölték, hogy éppen megüresedett egy közművelődési előadói állás a X. kerületi tanácsnál. A kerületi kulturális intézmények tartoztak hozzám, a könyvtáraktól kezdve a klubokig, művelődési házakig. A X. kerületből aztán a VII.-be kerültem, majd a Postás Művelődési Háznak egy önállóan működő klubjába, ami akkor nyílt. Megteremtették ott a dzsesszéletemet, ami azóta is virágzik. Abban az időben naponta volt két-három egészen más érdeklődést kielégítő program. Onnan hívtak a Kassákba Klubba. Utána hosszabb ideig a XV. Kerületi Tanács közművelődési csoportjának vezetője voltam. A diploma megszerzése után szinte mindig este dolgoztam, éjfél tájban értem haza. A fiam megszületése után nem lehetett azt az életmódot folytatni. Egy év múlva megszületett a lányom is. Jó volt a tanácsi állás: félfogadás után az óvodából, bölcsődéből hazavittem a gyerekeket. Hallatlanul izgalmas időszak volt az is. Akkor alakultak a kerületben az első egyesületek, ami forradalmi tetteknek számított. Volt például egy Újpalotai Szabadidő Központ nevezetű, központ nélküli, az egész kerületet behálózó iroda, sok, ma már legendás tevékenységgel. A régi Palotán alakítottunk egy helytörténeti egyesületet, működése politikai botrányokat kavart. Valahogy bele-bele nyúltam ott is sok mindenbe, amiért meg kellett harcolni.

– *Tud harcolni?*

– Elég szívós vagyok. Lehet, hogy egy-egy nap kétségbe esem, de másnap már dühös vagyok, s akkor kezdem a küzdelmet elölről. Hosszabb távon sok minden bejön az eredeti elképzelésből.

– *Az újabb tanácsi munka után következett a Népművelési Intézet?*

– Még volt egy kitérőm. Elmentem a Budapest Galériába kiállítási osztályvezetőnek. Onnan kerültem az intézetbe. Három év múlva. Akkoriban jött az a követelmény a fenntartók részéről, hogy a művelődési házaknak el kell tartani magukat. Ez a szemlélet nagyon nem tetszett nekem, mert tudtam, ha valaki csinál egy csodálatos irodalmi estet, ami harminc embernek szól, az fontos dolog, de nincs rajta anyagi haszon. Megkövetelték: a művelődési házakban mindenáron legyen diszkrét, bevételüket kellett produkálni. A nyolcvanas évek vége felé már nem arról szólt a dolog, mint a szakma indulásakor. Az olcsó tömegkultúra, amely azóta totálisan kiglacsolva, felöltöztetve előntötte a világot, engem nem érdekelt. Azt gondoltam,

akkor most elég a népművelésből. Ezért mentem át a Budapest Galériába Kiállítási Osztályvezetőnek. Érdekes időszak volt, izgalmas kiállítások, események. Legjobban a Józsefvárosi Galéria akkori szellemi műhelyét szerettem. Három év múlva egyszer csak elegendő lett minden úgynevezett vezető tevékenységből.

– *S hogyan került az intézetbe?*

– 1988 volt, a rendszerváltozás előtti esztendő. Az azt megelőző években sokat ütköztem különböző kulturális ügyek miatt felettesekkel, párt- és egyéb rámszólókkal. Vágytam egy rendes kis műhelymunkára, amibe beépíthetem a saját elképzeléseimet. A Kassákban végzett munkám, a táncszínház kapcsolatos tevékenységem révén kerültem az intézetbe. Abban az időben Vitányi Iván volt az intézet vezetője, a táncosztályt Héra Éva vezette. Amikor odakerültem, elhatároztam, hogy komolyan kezdek a társastánccal, modern táncsal foglalkozni. Azóta is ez a szakterületem. Amit lehet, igyekszem kihozni belőle, ez a munka megfelel a természetemnek és felfogásomnak.

– *Hogyan lehet a táncot kutatni?*

– Nehezen. Kevés a szakirodalom, de azért van. Leginkább német munkákat lehet olvasni. Az intézetben nagyon jó könyvtár van, remek kutatóhely a Széchenyi Könyvtár is. Viszont régóta nincs átfogó tánc történeti könyv, amely nem a lépésekről szól, hanem a művelődéstörténeti korszakok felől közelíti meg a táncot. Az utolsó ilyen könyv Vályi Rózsi tánc története volt, a hatvanas évek elején jelent meg. Elégé tükrözötte bizonyos részleteiben az akkori kultúrpolitika elvárásait. Tehát tánc történeti könyvre szükség lenne, de a megírásához rengeteg idő kell. Nem lehet egész napi munka mellett csinálni. Egy részt már megírtam, amit tananyagként a tanfolyamon is tanítok. Jó lenne képekkel is gazdagítani. Minden évben elhatározom: „na, a jövő nyáron semmivel sem foglalkozom, csak a könyvvel”. De hiába.

– *El kellene vonulni a világtól, és a családtól is.*

– A gyerekeim nagyok, ezért rájuk nem hivatkozhatok.

Csak az idő és az elszántság hiányzik.

– *Ők is hasonló szakmát választottak?*

– A fiam művelődésszervező szakra jár, utolsó éves. Elégé gyakorlati ember. Mindent meg tud csinálni, ami a kezébe kerül. Jobb lenne, ha ilyesmivel foglalkozna, de majd eldönti. A lányom az ELTÉ-re jár, tanárképzőre, magyar-könyvtár szakra. Ő is utolsó éves. Ebben a körben mozognak a gyerekek. Nem nagyon örülök neki.

– *Hogyhogy?*

– Úgy érzem, sem tanárnak, sem könyvtárosnak, sem népművelőnek lenni nem megbecsült dolog még ma sem. És nemcsak a pénzről van szó. Hanem egészében véve: egy kicsit boldogtalanok lesznek, mert nem tudnak a fogyasztói társadalomba beleilleszkedni. Amikor tévéműsorokban három–négy mondat után tízmilliókat visznek el emberek néhány felszínes információ tudásáért, akkor az ember tényleg megdöbben, hiszen abból a pénzből könyvtárakat lehetne felújítani. Végül is a könyvtár a legdemokratikusabb kulturális intézmény, a legolcsóbb, s ott szinte bárki hozzájuthat a kultúrához. Persze ez a felhajtás a fogyasztói társadalom velejárója, de ha az ember tudja, hogy tizenöt évi bruttó fizetése a nyereség...

– *Ex a kitüntetés, a Népművelésért Díj mit jelent önnek?*

– Az öregség jele. Általában élemedettebb hölgyeket és urakat ér ilyen elismerés.

– *De hát ez az életműért jár.*

– Az biztos, hogy a hosszú élet titka a megöregedés... Anynyiból nyugodt lehet a lelkiismeretem, hogy nem rosszat csele-

kedtem életem folyamán. Ha a kitüntetés ezt ismeri el, akkor nagyon örülök neki. És ami a kitüntetés anyagi vonzatait illeti: jól jött a vele járó anyagi megbecsülés, mert a házam tetejét ki kellett javítani.

– *Merre lakik?*

– Rákospalotán, egy nagyon régi, századelőn épített házban. Szeretem azt a helyet, csak keveset tudok otthon tartózkodni, éppen a sok munka miatt.

– *Azért nem csak a munka létezik...*

– Sajnos két éve özvegy vagyok. Nincs kedvem eljárogatni sehová.

– *Tervei biztos vannak.*

– Szeretnék foglalkozni például pantomímcsoportvezető-képzéssel. Szakembereket képeznénk, akik tovább tudják adni az itt szerzett tudást. Főleg azokban az iskolákban lenne hasznos, ahol olyan gyerekek vannak, akik szóban nem képesek elég jól kifejezni magukat, vagy betegek. Viszont testmozgással, testbeszéddel könnyebben menne, segítené nekik a pantomím. Most ezt szeretném elindítani.

ROMHÁNYI ANDRÁS,
a Magyar Művelődési Intézet
határon túli magyarok osztályának vezetője,
Népművelésért Díj

- *Hogyan lett mérnökből népművelő?*
– Világ életemben népművelő voltam. Csak nem tudtam róla.
- *Akkor úgy kérdezem: hogyan lett mérnök?*
– Az általános iskolai eredményem vitt egészen az egyetemig. Kitűnő tanuló voltam, nagyon szerettem a fizikát, az elektromosságot. Logikus volt, hogy a Kandó Technikumban tanulok tovább. Ott is megálltam a helyem. Ebből következett, hogy villamosmérnök leszek. Menet közben azonban kiderült, hogy erősebb a humán érdeklődésem. De apám azt mondta: „Fiam, ha egyszer elkezdted valamit, fejezd be, aztán meglátjuk, mi lesz belőled.” Ez jó is volt, meg rossz is. Az összes diplomámat a mérnöki megfélemléseként szereztem. Ugyanakkor elég sok időt elvesztegettem. Hat évig nem abban a szakmában dolgoztam, amihez húztam. Mérnöki munkámat elláttam, de nem szerzett örömet. Nem mérnöknek teremtett az isten. Ilyen egyszerű. Amit ősztől tavaszig kerestem, nyáron elköltöttem. Aztán mentem újabb munkahelyre.
- *És mit csinált nyáron?*
– Utaztam, motoroztam. Nehezen törtem be egy olyan munkában, ami a blokkolóóra használatával járt együtt. Dolgoztam a Kandó Kálmán Főiskolán, a Ganz Műszer Műveknél, a Híradástechnika Szövetkezethél, voltam villanyszerelő a Ferroglobusnál, de átmenetileg takarító, háztartási alkalmazott is. Szóval, ez viharos szakasza volt az életemnek. De világ életemben rengeteget olvastam. Valójában mindig a humán terület érdekelt. Tiszteleggel lehúztam a magam nyolc és fél vagy kilenc óráját, s utána foglalkoztam azzal, amit szerettem.
- *Hogyan?*
– A Népfront meg a KISZ keretében szerveztem ifjúsági klubot, irodalmi színpadot. A XIX. kerületben például én szerveztem az első táncházat. Csináltam egy latin–amerikai ifjúsági klubot a hetvenes évek közepén. Akkor volt a chilei Pinochet-puccs, amin nagyon felháborodtam.
- *Mérnökként hogyan jutott ezekhez a lehetőségekhez?*
– Senkit nem zavart, hogy mérnökként kultúrával foglalkozom. A KISZ-nek és a Népfrontnak is jól jött az aktív fiatalember. Akkoriban két részből állt az életem: a munkából, amiért pénzt kaptam, s egy örömteli tevékenységből, amit ingyen csináltam. Nem is tudtam, hogy létezik ilyen munkakör, amiért fizetést lehet kapni. Végül is nem voltam megelégedve azzal, amit mérnökként elértem. Nem voltam jó mérnök. Ilyen egyszerű. Viszont kiderült, hogy amivel mindig szerettem foglalkozni, az egy szakma. Úgy hívják: népművelés.
- *Hogyan jött rá erre?*
– Amikor végképp elhatároztam, hogy nem akarok mérnök lenni, egy barátom, aki dramaturg volt a Békéscsabai Jókai Színháznál, hívott, menjek oda dolgozni. Akkoriban énekeltem, gitároztam. Úgy tudtam, hogy valamilyen munkakönyves tevékenységre, színházi zenésznek kért fel. De végül csak nyári produkciókról volt szó. Ez a nyár is úgy telt el, mint a többi, nem volt hivatalos állásom. Elvileg a rendőr be is vihetett volna. El kellett gondolkodni, mi lesz azután. Visszajöttem Budapestre. 1978-at írtunk. Bementem a kerületi művelődési házba, ahol laktam. Ez a kispesti Ifjú Gárda Művelődési Ház volt. Éppen volt üresedés. Azt mondták: „Gyere!” Egyik

pillanatról a másikra bekerültem a népművelés mélyvizébe. Nemcsak a művelődési házban működő klub népművelője voltam, annak minden gondjával, intéznievalójával, hanem a kerületi klubtanács, a klubtalálkozó, s a kerületi klubmozgalom ügye is rám hárult. Dolgom volt az ezzel kapcsolatos képzés előkészítése és lebonyolítása is. Ezen kívül az én feladatomból volt a felnőttképzés, a szocialista brigádmozgalom támogatása, s minden, ami a felnőttek szórakozása, képzése, kulturálódása témakörébe tartozott. Enyém volt a cigány-terület; rendezvények, klub, klubvezető-képzés. Munkakörömbe tartozott az irodalmi színpadok és a zenekarok ügyeinek rendezése.

- *Tetszett ez a munka?*
– Nagy volt a munkabírásom, még nem volt családom sem. Elég hamar belejöttem abba, amit valójában soha nem tanultam. Addigra már elvégeztem a mérnök-tanári szakot. Már a „gárdában” dolgoztam, amikor Novák Józsi bácsi, az akkori Népművelési Intézetben szervezett egy népművelő képzést, ami egyetemi szintű diplomát adott. Két évvel ezelőtt pedig megerősítettem a tudásom: művelődésszervezői végzettséget szereztem. Nos, visszatérve a pályáimra: az ifjúsági klubmozgalomban elég jó eredményeket értem el, az országos klubtalálkozókon megjelentem, hozzászóltam, mozgolódtam. Amikor megalakult a Budapesti Művelődési Központ, hívtak. Végül egy év múlva odamentem az ifjúsági klubok szakfelügyelőjének. Nagyon érdekes volt, az egész budapesti klubmozgalmat megismertem. Ráadásul ez volt az az időszak, 1982–83, amikor az új hullám végigsöpört a társadalmon. Művelői zseniális fiatalok voltak, élmény volt velük dolgozni.
- *Szakfelügyelőként mi volt a dolga?*
– Segítenem kellett a klubvezetők munkáját és bizonyos mértékben információkat kellett adni az ott folyó tevékenységről. Ebből valójában a segítség maradt.
- *Nem várták el odafenn, hogy bizonyos dolgokat jelentsen?*
– Hivatalosan biztosan elvártak valami ilyesmit. Főnököm, Malomsoky Ildikó azonban soha nem kért tőlem ilyet. Lehet, hogy voltak III/III-asok köztünk, de én ma sem tudom, hogy ha volt, ki volt az. Azt láttam, hogy mindenki teszi a dolgát. Az volt a csoda, hogy önálló szakmát tudunk csinálni a népművelésből. Az összes többi kelet-európai országban ez nem sikerült. A népnevelők mindenütt inkább politikai, mint kulturális szakemberek voltak. Nyugaton sem ismerik ezt a foglalkozást. Maga a szó is lefordíthatatlan. Amikor elmeséljük más országbelieknek, hogy mivel foglalkozunk, hogyan csináljuk, akkor többnyire azt mondják: ez fantasztikus, ezt így kellene nálunk is. Visszatérve az én dolgomra: a szakfelügyelőtem abból állt, hogy rendszeresen eljártam a klubok programjaira, beszélgettem a klubvezetőkkel, a tagsággal. S mikor elpanaszolták, milyen bajaik vannak, akkor elmondtam, máshol milyen megoldást találtak, vagy nekem milyen ötletem van. Ám helyettük nem oldottam meg semmit. Vagy megfogadták tanácsaimat, vagy nem. Ifjúsági klubos lapot is szerkesztettem. Évente négy alkalommal jelent meg a Stúdió. Akkor kezdtem írni sokfelé, a Budapesti Népművelőbe, a Népművelésbe, és megtanultam a szerkesztői munkát. Nagyon izgalmas, szép feladat volt.
- *Mégis visszament Kispestre.*
– Visszahívtak. Egy új művelődési házat húztak fel. Pontosabban egy régit építettek újjá, amit előzőleg földig romboltak. Hivatalosan nevezték felújításnak. A Vörös Csillag Művelődési Ház volt ez, ami aztán régi nevén Kispesti Munkásotthon néven kezdett újra működni. Akkor nagy lehetőséget

kaptam: harmincévesen felkértek, legyek igazgató. Én voltam az első munkatárs, én alakíthattam ki a munkaszervezetet, kiválaszhattam a munkatársaimat. Fiatal kollégákat vettem magam mellé, akikkel hittünk abban, hogy valami fontosat csinálunk. S azt gondolom, sikerült. Zseniális volt ez a fiatal társaság. Úgy húztunk, mint a lovak, éjjel-nappal. A műszaki vezető sráccal például elmentünk Sopronba, kiválasztottuk a bútort. Összekoldultuk rá a pénzt, majd az egyik kerületi vállalat autójával visszamentünk, ott bepakolták nekünk a cuccokat. Hajnali háromkor érkeztünk a művelődési ház elé, ott várt bennünket három kollégánk. A hátunkon cipeltük be a bútorokat, és magunk állítottuk össze. Arra törekedtünk, hogy minden szempontból szép legyen a ház. Építészeti szempontból szép ma is. A mostani igazgató, Gábor Ilona vigyáz rá, s ezért hálás vagyok neki, mert minden téglában benne van a vérünk, verítékünk.

– *Hagyták, hogy megvalósítsa az elképzeléseit? Vagy beleszóltak a munkájába?*

– Nagyon kemény, diktatórikus pártvonal érvényesült akkor a kerületben, amibe igen hamar beleszaladtam. Nem politikai, hanem szakmai értelemben nagyon szabadelvű volt az a művelődési ház, amit vezettem. Már a konstrukció is eltért a szokásostól. Három népművelővel dolgoztam és egy propagandistával. „Népműveltem” magam is a helyettesemmel együtt, és három-négy technikusunk volt. Ez nem volt szokás. Azt gondoltam, hogy sokkal magasabb lesz a munka színvonala, ha több technikussal dolgozunk. Ez akkor merész újításnak számított. Aztán volt olyan eset, hogy amikor a pártvezetők nálunk akarták a november 7-ét vagy az április 4-ét ünnepelni, én megkérdeztem: mennyit fizetnek a teremért? Ez nagyon nem tetszett. Vagy: mindenki egyetértett azzal, hogy a fehérre meszelt falak védelmében tiltsuk meg a művelődési házban a dohányzást. Ám a tanácselnök mindenképpen rá akart gyűjtani. Szóval, voltak elvek, amiket nem én találtam ki, mások fogadták el, s amikor azokhoz akartam tartani magam, akkor kiderült: van, akire nem vonatkozik. Ilyenkor mindig utköztem. Van, aki szó nélkül hagyta volna, de én nem ilyen vagyok. Aztán például óriási felháborodást váltott ki, hogy én nem az elvtárs megszólítást használtam a levelezésben, nevükön szólítottam a tárgyalópartnereimet is, kivéve a párttagokat. Ilyen apróságok voltak. De leginkább az szűrt szemet, hogy nem jelszavakból szedtük össze, mi történjék a művelődési házban – mint például: „szocialista hazafiságra nevelés” –, hanem a szakma belső törvényeit vettük figyelembe. Olyan programokat szerveztünk, amikre a kerületi lakosságnak szüksége volt.

– *Miért kellett otthagynia ezt a munkahelyét?*

– Nem tudtam elérni, amit terveztem. Visszatartottunk olyan pénzeket, amiket saját magunknak is kifizethettünk volna, csak azért, hogy a ház működésére visszaforgassuk. Azzal hitegettem a kollégáimat, hogy be fog érni a munkánk, és ezeket a pénzeket végül mégis megkapjuk. A népművelők sosem kerestek jól. Azért a nagyon-nagyon sok plusz munkáért több pénz járt volna a munkatársaimnak. Az akkoriban kijött 118. rendelet lehetőséget is adott volna előjáróimnak arra, hogy megengedjék, az általunk megtermelt nyereség egy részét – már csak az érdekeltség miatt is – törvényesen zsebre tehesük. Ők – a „lá zadók szarvát letörendő”, nagyon is tudatosan – mégis egyenlősdi játszottak. Azaz: mi a semmiből felépítettünk egy házat, és munkánk már az első évben nyereséget is hozott. Mégis ugyanolyan pénzeket kapott a másik kerületi

művelődési ház, mint mi, pedig ők – önhibájukon kívül, hisz építkezés folyt náluk – csak tessék-lássék dolgoztak. Nekem személy szerint még a munkatársaimnál is kevesebbet adtak.

– *Miért?*

– Csak. Nem kellett megindokolniuk.

– *Mit csinált ezután?*

– Ez a döntés elkeserített bennünket. Láttam: hiába tartottam az üvegburát a kollégáim fölé, hiába mondtam, hogy „ti csak tegyétek a dolgokat, majd én megharcolom ezeket a küzdelmeket”, ezt az üvegburát összetörték. Akkor azt mondtam: ezt az álmod nem lehet megvalósítani. Ultimátumot nyújtottam be a tanács végrehajtó bizottságának, hisz hivatalosan ez a testület nevezett ki engem. Leírtam három lényeges pontban, mit kérek. Mindegyikét megígérték már korábban. Hozzátettem: ha nem teljesítik, akkor kérem a felmentésemet. Azonnal felmentettek.

– *Nem gondolkodtak sokat...*

– Nem. Várták is, azt hiszem.

– *Jól bírta a konfliktusokat?*

– Ezek nagyon kemény és veszélyes konfliktusok voltak. A nyolcvanas évek közepe felé a párt még nagyon erős volt. A tanácselnököt az elvtársai meg a barátai „Buldózernek” hívták. Vele kellett vállalni az ütközéseket. A kollégáim mindebből nem sokat érzekeltek, s ez így volt jól. Nem is tartozott rájuk. Többek között azért, mert a ház közben jól működött, a szakma kezdett odafigyelni ránk. Lehetett látni, hogy kezd kibontakozni valami. Például mi szerveztük az első hazai break-találkozót. Nálunk jött létre a Sajátos Bulik Háza. Abszolút új műfaj volt. A diszkóra épült, de mellette kulturális csomagéval is szolgáltunk. A szórakoztatásnak új dimenziót adtunk azáltal, hogy a diszkón keresztül jutott el a kultúra a fiatalokhoz. Mindez nem az én ötletem volt, a kollégáim találták ki. Nagyon-nagyon sok olyan tevékenység folyt nálunk, ami újdonságnak számított. Szabadon gondolkodhattak az emberek, ráadásul pénz is tudtam szerezni a rendezvényekre. Bevételeink is voltak. Az akkori politikai vezetés nem szerette ezt a szárnyalást, s le is törte a szárnyainkat. Ezért történt, ami történt.

– *Mihez kezdett ezután?*

– Nagyon nehéz helyzetben voltam. Már két gyerekem volt, benne voltunk a lakásépítésben, a vége felé jártunk. Nos, három év igazgatóság után légüres térbe kerültem. Nem tudtam, mihez kezdjek. Továbbra is népművelő akartam lenni. De azt mondtam magamban: voltam már szakfelügyelő, igazgató, sok mindenhez értek. Gondoltam, elmegyek szakmai tanácsadónak, igazgatók mellé. Három céggel vettem fel a kapcsolatot: az egyik a Radnóti Művelődési Központ volt, ahhoz akkor még a Rideg Sándor Művelődési Ház és a csepeli klubház is odatartozott. A másik a VSZM Közösségi Ház, a harmadik pedig a Petőfi Csarnok.

– *Mindenütt volt ilyen státusz?*

– Munkakönyves állásom egyik helyen sem volt, de szerződést kötöttünk. A háromból összejött annyi, mint ha „rends” állásom lett volna.

– *Mi volt a dolga?*

– Ott voltam minden vezetői értekezleten. Rendszeresen konzultáltam az igazgatóval vagy a vezetőség azon tagjaival, akiknek szükségük volt rám. Majdnem mindenhez volt ötletem, ismeretségem. Főleg a kapcsolattrendszerem volt erős. Segítettem az igazgató és a vezetőség, de általában is a ház munkáját. Egy darabig ez szépen működött, de aztán a Petőfi Csarnok vezetői szerették volna, ha stabilabban kötődöm hoz-

zárjuk. Ezért fél év után a másik két munkahellyel kötött szerződésemet közös megegyezéssel nem hosszabbítottuk meg. Módszertani vezető lettem a Petőfi Csarnokban.

– Az mit jelent?

– Sok mindent. Hozzám tartozott az információs csoport. Ez a társaság – jó alapokról indulva – irányításom alatt vált a fővárosban járó fiatalság hírcserélő találkozóhelyévé. Akkor kezdték a számítógépesítést. E program végrehajtásának egyik részese voltam. Több fővárosi és országos konferenciát szerveztem. Lehel László igazgató kitalálta, hogy kulturális marketinggel is kellene foglalkozni, ez is az én feladatomból lett. Rendszeressé váltak a belső munkatársi tréningek. Irányítottam a fővárosi ifjúság-szórakozási szokásait kutató felméréseket. Külső szakemberekkel dolgoztam. Lacinak sok ötlete volt. Ma is megvan még a ház falán két réztábla a névadó, Petőfi Sándor emlékére. Összességében: a felmerült ötleteknek a kivitelezése vagy formába öntése volt az én dolgom. Izgalmas volt a belső szervezet fejlesztése, az érdekeltségi szabályzat kidolgozása. Szerteágazó feladatköröm, s emellett nagy szabadságom volt. Igen kellemes időszak volt ez. Egy idő után azonban ez a munka kezdett kiüresedni. Három éve dolgoztam ott, amikor 1991-ben Földiák Andrászt kinevezték az Almássy Térségi Szabadidő Központ igazgatójának. Korábban már volt munkakapcsolatunk. András megkeresett, hogyan tudnánk együttműködni. Sétáltunk a Városligetben, beszélgettünk. Arra jutottunk, legjobban, ha odamegyek igazgatóhelyettesnek. Nagy várakozással mentem, de nagyon hamar kiderült: nem tudunk együtt dolgozni.

– Miért?

– Erről hadd ne beszéljek. Nagyon-nagyon éles konfliktusaink voltak. A tiszta, érvelő vitáktól kezdve a baráti alapon történő félrészeg ordítózásig bezárólag minden stációt végigjártunk. Láttam, hogy ezt nem lehet tovább csinálni, nekem kell felállnom. Nyilvánvaló, hogy nem az igazgatónak kell elmennie ilyen esetben, nekem kell felállnom. Fél év után eljöttem. Baráti kapcsolatunk és egymás iránti megbecsülésünk megmaradt. Igazi dráma volt ez. Ma itt az intézetben nagyon jól megvagyunk.

– Ismét állást kerestem...

– A Budapesti Népművelők Egyesületéhez mentem szervezőnek. Az egyesület azidőtájt alakult. Lehel Laci látta, hogy bajban vagyok, három gyerekkel, állás nélkül, s a Petőfi Csarnokon keresztül belenyomott egy kicsi pénzt, hogy legyen valami jövedelmem. Akkorra érett be az, amit 1990-ben elkezdtem: a Magyar Kollégiumnak, a határon túl kisebbségben élő magyarság kulturális életének segítése. Így az egyesület keretein belül elkezdtem a Magyar Kollégium építését. Közben kidolgoztam egy képzést a budapesti népművelőknek, ami meg is valósult. Valójában azonban kiderült, hogy hosszú távon nem lehet finanszírozni az én státuszomat az egyesületben. Emellett a három gyerek neveléséhez több pénzre is lett volna szükségem. Megpályáztam a Budapesti Művelődési Központ igazgatói posztját, s elnyertem. A BMK igazgatója lettem, és öt éven keresztül, amíg a mandátumom le nem járt, ottmaradtam. Másnak a dolga persze, hogy megítélje, de azt gondolom: helytálltam. Amikor odamentem 1993-ban, az elmúlt időszakról készült egy nyolcvannégy oldalas revízió, melynek csak az intézkedési terve volt tizennyolc oldal. De mire a jelentés megérkezett, a hibáknak a 85 százalékát már kiküszöböltem. Anélkül persze, hogy tudtam volna, mit tartalmaz a jelentés. Hiszen a vizsgálat idején még nem is dolgoztam ott.

– Milyen problémákat örökölt?

– A BMK minden szempontból nagyon roszkatag volt. A főváros vezetése sokáig lebegtetve a lehetőséget, hogy megszünteti. Semmiféle erkölcsi támogatást nem kapott, az addigi igazgató is már kifelé tekintgetett, nem foglalkozott a ház vezetésével. Teljes volt a káosz, amikor odaérkeztem. Mindent előlről kellett kezdenem. Megcsináltuk az összes szabályzatot újra, elkészítettem az ügyeleti beosztást, az értekezletek rendjét. Mindenről emlékeztető készült, nem lehetett kibújni azazal, hogy megbeszéljük-e vagy sem. Hihetetlenül kemény munka volt ez. Mindemellett a módszertani munka megerősödött, s megtörtént az információs rendszer kiépítése, a Ház szakmai átstrukturálása. Ráadásul hordoztunk két iskolát, amelyeknek régen le kellett volna válniuk az intézményről. Ez a két „túlhordott terheltség” leszívta a BMK szinte összes erejét, mire sikerült a „szülések” feltételeit megteremteni. Nagy munkát végeztünk, komolyabb hibák nélkül. A visszatérő revízió már nem tárt fel új hibát. Intézkedési tervet sem kellett készítenem, mert nem volt mire. Egy átfogó vizsgálat, melyet szintén a főváros rendelt meg, ugyancsak csupa jót mondott az intézményről. És ha ehhez hozzátesszük, hogy a BMK dolgozóinak fizetése 1,6–1,8-szorosa volt a többi hasonló intézményben dolgozókéhoz, akkor – azt gondolom –, nem voltam sikertelen. Ennek ellenére, amikor a mandátumom lejárt, az igazgatóválasztás során megkérdezték a dolgozókat, s ők az igazgatóhelyettes szerették volna vezetőnek. Így ő lett az igazgató.

– Ha annyira sikeres volt, miért nem választották újra?

– Mert nem vettem tudomásul, hogy az ember olyan, amilyen.

– Milyen?

– Az embereknek általában mások a szempontjaik, mint amiket én fontosnak tartok. Hiába volt rendezett a helyzet, a BMK-ban mindenki tudta, meddig terjed a hatásköre, és azon belül szabadon dönthetett. Világosak voltak a viszonyok. Mindenkinek csak egy főnöke volt. Ha rosszul döntött valaki, megbeszéljük, hogyan lehetett volna jobban, s továbbra is megkapta a döntés lehetőségét. Ha valaki folyamatosan rosszul döntött, csak akkor vettem el tőle ezt a lehetőséget. Egy dologgal azonban nem foglalkoztam, és az hiba volt: nem simogattam meg rendszeresen az emberek fejét, nem dicsértem őket és nem foglalkoztam a problémáikkal. Nem mentem oda hozzájuk, nem beszélgettem velük. Ha valamilyen bajukkal megkerestek, meghallgattam őket és segítettem, de nem mentem ennek elébe. Ilyen vagyok. Hozzám sem kell odajönnie a főnökömmnek, hogy megdicsérjen, ha jól végzem a munkám. Nekem ez a természetes. Tudom, mi a dolgom, s igyekszem megcsinálni. De tudomásul kell vennem, hogy az emberek általában nem ilyenek. Nem elég, ha jól keresnek, ha körretek körülmények között dolgoznak; nagyobb odafigyelést igényelnek, mint amire én képes vagyok. Ezért – azt hiszem – nem vagyok alkalmas vezetőnek. A házzal kapcsolatos dolgok is túlságosan az íróasztalhoz kötöttek. Napi tíz órát dolgoztam iszonyatosan keményen, ráadásul úgy, mint egy hivatalnok: telefonáltam, olvastam, írtam, leveleket fogalmaztam. Valójában utáltam. De rám volt bízva ötven ember sorsa, és úgy éreztem, felelős vagyok értük, és azért, hogy jó lehetőséget biztosítsak számukra egy olyan intézményben, ami módszertani központ is egyben. Ránk figyelt a szakma. Többek között azért kellett megőrizni a BMK-t, mert ha azt megfojtják, úgy járhatott volna a többi megyei művelődési központ is. Ezt el kellett kerülnöm.

– Közben nem került konfliktusba önmagával?

– De igen! Ha például egy általam nagyra becsült, kiváló kollégát kellett elbocsátanom az átstrukturálás miatt – mert sajnos pénzt vitt el a háztól és nem azért, mert rosszul dolgozott –, az gyűlöletes dolog volt. De a ház volt a fontos. Gondolkodás nélkül bocsátottam el a kollégát, miközben szemem köptem magam.

– Megmondta neki, miért kell elküldenie?

– Nem volt szükség rá, tudta. Intelligent ember volt. Ettől függetlenül szégyelltem magam. Nem azért mentem oda, hogy kiváló kollégákat kirúgjak. Csakhogy más szempontok fontosabbak voltak. Sikertelt tehát megőrizni a BMK-t, nem is akár-hogyan.

– Mikor jött el onnan?

– 1998-ban. A fővárosi önkormányzat összeállított egy bizottságot, amelybe neves szakembereket hívott meg, ők döntöttek az igazgatói pályázatokról. Benne voltak a Közalkalmazotti Tanács és a szakszervezet képviselői. A Közalkalmazotti Tanács megkérdezte a dolgozókat. Az ő véleményük az volt, hogy Margittai Kati legyen az igazgató. Csak az volt furcsa, hogy aztán bejöttek hozzám többen is, hogy nem értik, mert nem csak ők, de tudomásuk szerint sokan mások is engem akartak.

– Gondolom, csalódott volt.

– Bármennyire nehéz volt ezzel szembenézni akkor, ma már túl vagyok rajta. Terveim, elképzeléseim voltak, sok előkészítő munkám, ezek semmivé váltak. De azt hiszem, végül is jól jártam. A mostani munkám mellett sokkal több a szabadidőm, lényegesen kevesebb idegmunkával jár, mint ha igazgató volnék. Akkoriban keveset látott a családom, s amikor láttak, ideges, ingerlékeny, rohanó és fáradt voltam. Most nincs így. Ilyen értelemben jól jártam.

– Most osztályvezető a Magyar Művelődési Intézetben.

– Először Földiák András arra akart rávenni, hogy legyek főosztályvezető. Hozzám tartozott volna a nemzetközi osztály, a magyarországi kisebbségek osztálya és a határon túli magyarok csoportja. Nem akartam vállalni. Többek között azért nem, mert itt is sok feszültség halmozódott fel. Itt is ki kellett volna rúgni embereket. Persze, bebizonyosodott, hogy ezek nélkül is működik a dolog, ami azt mutatja, másképp is meg lehet oldani a problémákat. Ám én csak egyféleképpen tudtam volna. Jól döntöttem, hogy nem vállaltam. A határon túli magyarok osztályának vezetője lettem. Egyetlen ügynevezett „beosztottam” van, Halász Péter, aki félállásban dolgozik itt. Régóta ismerem, nagyon tisztetem a munkáját. Nem is beosztott ő, hanem munkatárs. Nagyon jól megvagyunk egymással. Szabad vagyok, nyugodtan tudom végezni a munkámat, s azt csinálom, amit amúgy is csinálnék.

– Mi a Magyar Kollégium, amivel évek óta foglalkozik?

– Két civil szervezet: egyesület és alapítvány. Mindkettőnek én vagyok az elnöke, képviselője. A Magyar Kollégiumot 1990 januárjától számolom. Még decemberben, mikor kitört a forradalom Romániában, elhatároztam: viszek élelmet, ruhát. Magyaroknak, románoknak, mindég. Akkoriban még a Petőfi Csarnokban dolgoztam, s Lehel Laci azt mondta: ha már kimész, ne érd be azzal, hogy ajándékokat viszel, az elfogy. Építs kulturális kapcsolatokat! Megtettem az első lépéseket.

– Kihez fordult?

– Marosi Barnával jó viszonyban voltam, illetve Nagyváradon volt egy nagyon helyes fiatal társaság, a Magyar Ifjúság Demokratikus Szövetsége, a MIDESZ. Az általam kivitt dol-

gokat ők osztották el. A nyomor hihetetlen bugyrait láthatam a segítségükkel. Marosvásárhelyen Csíki Boldizsár, a Kultúrpalota igazgatója által ajánlott szakemberek segítségével bővítettem a kört. Épp ebben az időszakban Felvidékről jelenkezett egy fiatal srác, hogy újjá akarja szervezni a Magyar Ifjúsági Szövetséget a szlovákiai Komáromban. A Petőfi Csarnok, mint ifjúsági központ segítségét kérte. Lehel Laci szabad kezet adott, utazhattam Romániába, Szlovákiába, majd megkerestem a kárpátaljaiakat Dinnyés Jósán keresztül. Így indult ez a dolog. Akkor a Délvidéken háború folyt, ezért azt a területet kihagytuk. Mikor véget értek a harcok, ott is kiépültek a kapcsolataim. Aztán 1992-ben megalakult a Budapesti Népművelők Egyesülete, annak szakosztályaként működött a Magyar Kollégium. Ám egy idő után zavartuk egymást a pályázatainkkal, hiszen valójában két külön szervezet voltunk, de egy néven pályáztunk. A minisztériumban kaptunk egy jó tanácsot, s ennek nyomán megalapítottuk az egyesületet és az alapítványt. Az egyesületet 1996-ban, az alapítványt 1997-ben jegyezték be. Mindkettő a kisebbségben élő magyarokat segítő kulturális munkát tűzte céljává.

– Nagy feladat, de mit sikerült elérni?

– Apró dolgokkal is lehet segíteni. Egy példa: amikor még nem volt internet, különösen figyeltem a pályázatokat, és kiválasztottam azokat, melyekről feltételeztem, hogy arra határon túliak is pályázhatnak. Elküldtem nekik, hogy első kézből értesüljenek: van ilyen lehetőség. 1995-től kezdve rendszeresen szerveztem képzéseket, először Magyarországon, majd a régiókban is, amelyeken azt oktattuk, hogyan kell pályázni. Meghívtuk például a Magyar Alapítványi Központ igazgatóját, az összes nagy pályázatot kiíró cég vezetőjét, a Nemzeti Kulturális Alap igazgatóját és a Magyar Kultúra Alapítvány elnökét. Tapasztalatcseréket, konferenciákat, tanfolyamokat, kulturális rendezvényeket is szervezünk. Az intézet mellett társ szervezői voltunk a határon túli kulturális egyesületek budakalászi találkozójának. Szeretnénk ezentúl minden évben megrendezni, csak pénzt kell hozzá szerezni. A Magyar Kollégium legnagyobb rendezvénye éppen idén volt: a csíkszeredai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes idei kárpát-medencei turnéja, ami során három héten keresztül bejártunk hat régiót és Magyarországot. 5000 kilométert utaztunk, tartottunk 15 előadást, sok helyen koszorúztunk. A Budapesti Kongresszusi Központban 1600 ember látta a produkciót, majdnem teltház volt, és óriási ováció fogadta az együttest. A Magyar Kollégium erről szól.

– Hogyan tudja összeegyeztetni az intézeti munkáját a Magyar Kollégium szervezésével?

– Nagyon jól sikerült összeegyeztetni ezt a két munkát. A kettőt soha nem keverem. Vannak egyértelműen csak az intézethez kötődő munkáim, vannak csak a Magyar Kollégiumhoz kötődőek. Van közös munka is, de a feladatokat mindig elkülöníttem, a pénzügyeket is.

– Kiket becsül a szakmában?

– Sokan vannak. Majdnem mindenkital lehetett valamit tanulni. Három ember azonban mindenképpen az elsők között van. Malomsoky Ildikó, Lehel László és Földiák András. Nagyon különböző emberek. Emberséget, nyitottságot, toleranciát, emberi tartást, szakmai tudást tanultam tőlük. Egyiktől ezt, másiktól azt.

– Nemrég kapta meg a Népművelésért Díjat.

– Szakmai szempontból igen komoly elismerés. Nagyon-nagyon jól esett. A Budapesti Népművelők Egyesületétől is

kaptam már elismerést és a Magyar Népművelők Országos Egyesületétől is emléklakettet. Népművelésért díjat először kaptam. Elég öreg vagyok, és elég sokat dolgoztam a szakmában. Nálam érdemtelenebb emberek is megkapták már ezt a díjat. Másrészt nálam sokkal érdemesebbek eddig még nem kapták meg. Ez együtt van bennem. Az, hogy kaptam egy díjat, amire a szakma, közelebről a Budapesti Népművelők Egyesülete terjesztett fel, ez nagyon jólesik. Egyetlen más szervezet sem tudott volna engem fölterjeszteni, mert mindenütt rövid ideig dolgoztam ahhoz. Az, ami jólesett volna a díj mellé: egy mondat a minisztertől. Hogy miért is kapom a kitüntetést. Nem tudom, mi volt a felterjesztésben. Ha valaki azt mondja, hogy sok mindenért kaphattam volna, de azért kaptam, mert tíz éves a Magyar Kollégium, akkor nagyon boldog lettem volna. Amikor Cseh Tamás és Bereményi Géza megkapta a Budapestért Érmét, azt mondtam nekik: egy kitüntetés mindig rosszkor jön, mert mindig későn adják. De mindig jókor jön, mert az ember úgysem azért csinálja. Na, most én is így vagyok ezzel. Ám alapvetően jólesett.

– *Mi lesz ezután? Ön mondta: hosszú ideig nem szokott egy helyen maradni.*

– Itt az intézetben szabad vagyok. Hagynak dolgozni. De mivel magam is voltam igazgató, tudom, mivel tartozom a főnökömnek. Ha kiszignál rám valamit, nem vitatkozom vele, megcsinálom. Tudom, hogy ezerfelé jár az agya egy vezetőnek,

nem figyelhet arra, hogy munkatársa elvégezte-e a kiadott feladatot, vagy szabotálja azt. Nem akarok neki külön gondot okozni, így is van baja elég. Kérdés: mi lesz a Magyar Művelődési Intézettel? Mindenféle elképzelések keringenek a Hagyományok Házától kezdve az intézet ilyen meg olyan átalakításáig. Hogy arra a munkára, amit én végzek, milyen formában lesz szükség, ha egyáltalán lesz, azt nem tudom. Ezen is múlik a jövőm. A magam részéről szeretném mind az itteni munkámat, mind a Magyar Kollégiummal kapcsolatos tevékenységemet sokkal profibbá tenni. Ez alatt a biztonságot értem. Lehetetlen hosszútávon úgy dolgozni, hogy nem tudom, jövőre képes leszek-e finanszírozni a Magyar Kollégiumot, s nem tudom, hogy az itteni munkámmal meg tudom-e tenni ugyanezt. Végtelenül egyszerű: ha munkámhoz tudok pénzt szerezni, akkor tudok dolgozni. Ha nem, akkor nem. A Magyar Kollégium irodája jelenleg a lakásom egyik szeglete. Ha nem lenne számítógémem, már nem férne el tíz év munkájának a dokumentációja. A Magyar Kollégiumnak kellene egy titkárnő, egy valódi székház, ahol egy vendéglátó helyet tudnék működtetni, szálláslehetőséggel, s mindez kitermelné a székház és a titkárnő költségeit. Akkor sokkal nyugodtabban dolgozhatnék.

– *A gitárt elveszi néha?*

– Gyerekeimnek játszom időnként. Amit ők kérnek: Cseh Tamást, gyerekdalokat. Néha a feleségemmel is elénekeljük a Venceremost, a Quantanamerát.

HARGITA 2000

A Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes kárpát-medencei turnéja

„Vigyétek el a hírt a Kárpát-medencébe: itt Erdély keleti szegletében, Csíkszeredában él még a magyarság, és őrzi a magyar kultúrát. S hozzatok üzenetet nekünk hét országban élő magyaroktól: mi hír járja feléjük!”

Ezt az útravalót kapta a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes Csedő Csaba István polgármestertől és Csík népétől szeptember 7-én, a turnéindító előadáson. És másnap hajnalban elindultak, hogy három hét alatt bejárjanak hét országot, és tiszteljenek a Magyar Millennium előtt.

Az egyedülálló művészkörút Pécskán folytatódott, ahol a romániai magyarság szórványban él. Innen Jugoszláviába utazott a csapat, Zentán majd Bajmokon tartottak előadást. Ezután következett a budapesti fellépés. Majd a kárpátaljai Técsőre vezetett az út. Szlovákiában Királyhelmece, Szepsi és Jóna közönsége tapsolt a táncosoknak. Azután újra Magyarországon volt a sor: Gizella királyné városa, Veszprém és egy másik, kultúrában gazdag dunántúli város, Pécs népe láthatta a kiváló produkciót. Horvátországban Csúza, Szlovéniában Dobronak volt a szerencsés falu, ahová a Hargita együttes jubileumi turnéja során eljutott. Az utolsó előtti állomás Kolozsvár volt, s végül szeptember 27-én este Csíkszeredában zárta az együttes a programot.

Minden fellépés más, de mindegyik nagy siker. A legnagyobb közönség – mintegy ötezer ember(!) – Zentán várta a székely művészeket. A legbarátságosabb fogadtatás és a legbensőségesebb előadás azokban a falvakban volt, ahol az együttes tagjai házaknál voltak elszállásolva: Pécskán, Bajmokon, Jónán és Csúzán. Técsőn és Királyhelmeceen a fellépés körülményeivel kellett megküzdeni. Szepsi három nemzetiségű népe (magyar, szlovák, roma) lassan gyülekezett, de azután már nem akarta leengedni a színpadról a táncosokat. Különleges, meleg hangulata volt a pécsi mediterrán estének a dóm előtt. Veszprém értő közönsége szünni nem akaró tapsokkal ünnepelte a produkciót. Dobronak szlovéniai magyarjai az előadás után együtt nótáztak a székelyekkel. Az érzelmeik elfojtására kényszerített kolozsváriak csak negyed órán keresztül tudtak tartózkodni maradni. A budapesti, a Budapesti Kongresszusi Központban tartott, teltházas előadás pedig az első pillanattól kezdve tomboló siker volt. S persze az otthoni, a csíki közönség előtt táncolt műsor hangulata volt a turné betetőzése.

Az együttes műsorán a magyarság táncai, dalai szerepeltek eredeti és feldolgozott formában. A csoport a turné minden előadásán „befogadta” a meglátogatott helyszín egy-egy táncprodukcióját. A helyi fellépők így részvételükkel gazdagították az aznapi előadást. A turné ezáltal is jelképezte a magyarság kulturális egységét.

A művészkörút nemcsak fellépésekből állt. Az együttes minden helyszínén megkoszorúzza a helyi, magyar-vonatkozású emlékművet. Bajmokon az Ártatlan Áldozatok „akácfás” emlékhelyén, Királyhelmeceen a Petőfi-szobornál, Csúzán a Kosuth-domborműnél, Dobronakon a frissen avatott Szent István szobornál helyezte el koszorút. Nagy élmény volt a megemlékezés a zentai csata emlékművénél, ahol a viseletbe öltözött együttest meg is tapsolták. Galántán a Kodály-szobornál, Pécsen Janus Pannonius szobránál koszorúztak. Szepsiben Laczkó Máté domborművénél volt a legvidámabb a csapat. Nevezett

prédikátor ugyanis elsősorban arról híres, hogy ő fejlesztette ki a tokaji aszúbor elkészítésének módszerét. Megrendültek voltak viszont a táncosok Aradon, a vesztőhely-emlékműnél és a mohácsi csatatéren. Felemelő volt a megemlékezés Veszprémben Szent István és Boldog Gizella szobránál. Emlékező esemény történt Kolozsvárott, ahol Mátyás király szülőházának koszorúzását a helyi románok tiltakozása zavarta meg. Budapesten, a Hősök terén, a Millenniumi emlékmű megkoszorúzásakor is taps köszöntötte az együttest. Egyedül volt viszont a Vereckehágón, ahol senki sem zavarta az emlékezést és a megemlékezést. De persze, otthon, Csíksomlyón, a kegytemplom tövében, Domokos Pál Péter szobránál zengett igazán az ének. A koszorúzások alkalmával ugyanis az együttes elénekelt az „Ó, én édes jó Istenem” kezdetű székely kesergőt, eldúdolta vagy elénekelt – a helyszíntől függően – a Székely Himnuszt, és elénekelt a magyar Himnuszt.

A magyarság határok nélküli kulturális egységét „varázslatok” is erősítették. A művészkörút jelképe volt egy faragott kopjafa, egy székely vándorbot, amelyen egy piros-fekete csíkos csíki-székely tarisznya lógott. S ebben a tarisznyában egy nemzeti színű szalaggal felékesített zsákocskó, s egy üvegecske volt. Ezek tartalmát, s a turné megvalósítóinak szándékát mutassa be a tarisznya mellé fűzött cédula két oldalának szövege:

TANÚSÍTVÁNY

Alulírottak, András Mihály, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes igazgatója és Romhányi András a Magyar Kollégium vezetője a Hargita együttes kárpát-medencei turnéjának előkészítése során személyesen merítettünk a meglátogatott országok folyóinak vizéből és vettünk földjéből. Ezennel aláírásunkkal igazoljuk, hogy a HARGITA 2000 pecséttel védett üvegben a Dráva, a Duna, a Mura, a Latorca, az Olt, a Tisza és a Vág folyók vize; a zsákocskóban pedig az arról a vidékről származó föld található.

Budapest-Csíkszereda, 2000. szeptember 7.

András Mihály Romhányi András

„Idegen földre ne siess!”

Hét országban élő magyarok hét vize e palackban; szétszórta földünk e zsákocskóban egyesül.

Körutunk, táncaink, találkozásaink, dalaink erősítsék magyarságunk egységét!

„Te engemet, s én tégedet...”

Varázslatnak tekintették a vándorok az országhatárokon történt – sokszor több órás – várakozásokat is. Azt mondták, azért ácsorogtak olyan sokáig, hogy ezáltal is segítsék e határok leomlását. (Egyébként az 5.000 km-es turné során tíz alkalommal léptek át határt, és ez összesen mintegy 16 órát vett igénybe.)

Az igazi varázslat azonban a közönséggel való közös éneklés volt. Minden előadás végén a színpadon és a nézőtérén lévők együtt énekeltek el a „Tavaszi szél vizet áraszt” kezdetű dalt. Akik szerencsések voltak és eljutottak valamelyik előadásra, azok átélhették azt, hogy a Kárpát-medencében élő magyarok lelke a művészkörút segítségével összeért.

Nem véletlenül mondták el többször is a turné szervezői: „Mi kisemberek a kultúra segítségével, íme leromboltuk a mesterségesen közénk vert határokat. Most már a nemzet nagyjain a sor, hogy lépjenek!”

Ki tudja, milyen hatással tud lenni a politikára az effajta „varázslás”. Egy azonban biztos. A hazatérő vándorok elvitték Csíkba hét országban élő magyarok üzenetét:

Mi magyarok itt, a Kárpát-medencében a sors csapásai ellenére megtartjuk kultúránkat, őrizzük magyarságunkat, s meg-

maradunk szülőföldünkön. Nagy szükségünk van a más országban élő nemzettestvéreinktől jövő hírekre. Kell a kinyújtott kéz, amit megfoghatunk. Mert csak együtt vagyunk erősek.

„Még jőni kell, még jőni fog egy jobb kor...”

A Hargita 2000 turnét a Magyar Kollégium szervezte és – többek között – támogatta a Millennium 2000 Kormánybiztos Hivatala, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Kispest Önkormányzata, a Határon Túli Magyarok Hivatala, az Illyés Közalapítvány és a Magyar Művelődési Intézet.

Romhányi András

MÓDSZERTANI SEGÉDLET A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK KÖZMŰVELŐDÉSI RENDELETEINEK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

Az Országgyűlés megalkotta a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényt (továbbiakban: kulturális törvény).

A 96. § (1) bekezdés szerint – a (2)–(4) bekezdésben meghatározott kivételekkel – a kulturális törvény 1998. január 1-jén lépett hatályba.

A törvényből adódó a települési önkormányzatokra háruló feladatok végrehajtásához, az önkormányzati rendeletek megalkotásához kíván segítséget nyújtani a módszertani segédlet.

A kulturális törvény hatálybalépését megelőzően a közművelődéssel kapcsolatos önkormányzati feladatokra vonatkozóan két törvény tartalmaz jelenleg is hatályos rendelkezést.

A helyi önkormányzatokról szóló többször módosított 1990. évi LXV. törvény (továbbiakban: Ötv.) 8. § (1) bekezdése határozza meg a települési önkormányzat önként vállalt feladatait.

E feladatkörök között szerepel a közművelődési tevékenység támogatása.

A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint az egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló többször módosított 1991. évi XX. törvény (továbbiakban: hatásköri törvény) a közművelődés területén a helyi önkormányzatoknak kötelező feladatot állapított meg.

A hatásköri törvény 107. §-a a következőképpen rendelkezik: a település önkormányzata a lakosság művelődése érdekében köteles biztosítani a közművelődési tevékenység és szolgáltatások közösségi színteréül szolgáló helyet.

A kulturális törvény a közművelődés vonatkozásában az Ötv. 8. § (1) bekezdésében felsorolt önként vállalt feladatot kötelezővé tette.

A törvény 76. § (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása.

A törvény 77. §-a az önkormányzatok számára rendeletalkotási kötelezettséget fogalmaz meg.

E szerint a települési önkormányzat a helyi társadalom művelődési érdekeinek és kulturális szükségleteinek figyelembevételével e törvény és a helyi lehetőségek, sajátosságok alapján rendeletben határozza meg, hogy a 76. §-ban felsoroltakból mit, milyen konkrét formában, módon és mértékben lát el.

A kulturális törvény nem állapított meg határidőt az önkormányzati rendelet megalkotására.

A hivatkozott törvényhelyből következően a települési önkormányzatok rendeletalkotási kötelezettsége 1998. január 1-jétől áll fenn.

Tapasztalataink szerint, a települési önkormányzatok jelentős számban nem tettek eleget rendeletalkotási kötelezettségüknek.

A képviselőtestületek mulasztásos törvénytértést követnek el azért, hogy a feladat elvégzéséhez ésszerűen szükséges időtartam alatt nem alkották meg a helyi közművelődésről szóló rendeleteiket.

A kulturális törvény keretjelleget, amely az önkormányzatok szabályozási önállóságát biztosítja a közművelődés területén.

A törvény az önkormányzatok kötelező feladataként a helyi közművelődési tevékenység támogatásának kötelezettségét alapítja meg.

A kulturális törvény 76. § (2) bekezdésében felsorolt feladatkörökből a települési önkormányzat maga határozza meg, hogy melyeket, milyen mértékben és módon lát el.

Ebben a tekintetben az önkormányzat a lakosság igényétől, a település adottságától, hagyományaitól, szokásaitól, anyagi eszközeitől, lehetőségeitől függően dönt a közművelődési feladatok vállalásáról.

Azáltal, hogy a települési önkormányzat rendeletében meghatározza a kulturális törvény 76. § (2) bekezdésében felsorolt feladatkörökből vállalt közművelődési feladatait, ezek az önkormányzat kötelező feladatává válnak.

A kulturális törvény 78. § (2) bekezdése különbséget tesz a községi önkormányzat, illetve a megyei jogú városi, városi, fővárosi kerületi önkormányzat között a feladatellátás módja vonatkozásában.

E törvényhely a következőképpen rendelkezik: Megyei jogú városban, városban, fővárosi kerületben az önkormányzat az (1) bekezdésben foglalt feladat ellátása során közművelődési intézményt biztosít. Községekben az önkormányzat közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosít.

E törvényhely értelmezése kapcsán a gyakorlatban kérdésként vetődött fel, hogy megyei jogú városban, városban, fővárosi kerületben köteles-e az önkormányzat közművelődési intézményt fenntartani, vagy ellátható-e a feladat más formában is.

A kulturális törvény indokolása szerint a törvény erejénél fogva megyei jogú városban, városban és fővárosi kerületben az önkormányzat köteles közművelődési intézményt, míg a községi önkormányzat közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosítani.

E biztosítás történhet úgy, hogy az önkormányzat a fenntartó, vagy úgy, hogy közművelődési megállapodást köt a fenntartóval.

A törvény indokolásából következik, hogy megyei jogú városban, városban és fővárosi kerületben az önkormányzat vagy közművelődési intézményt tart fenn, vagy a vállalt közművelődési feladatok, illetve azok egy része megvalósítására közművelődési megállapodást köt jogi személlyel vagy magánszeméllyel a törvény 79. § (2) bekezdésében meghatározott tartalommal.

Külön ki szeretném emelni, hogy a közművelődési rendelet megalkotása során figyelemmel kell lenni a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 29. § (1) bekezdésében foglaltakra. E szerint a helyi hagyományápolás és a kultúra kérdéskörében a kisebbségi lakosságot e minőségében érintő települési önkormányzati rendeletet a képviselőtestület csak a helyi kisebbségi önkormányzat egyetértésével alkothatja meg.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a településeken működő kisebbségi önkormányzatokat a közművelődési rendelet alkotása során fenti törvényhelyből következően nem vélemény nyilvánítási, hanem egyetértési jog illeti meg.

Amennyiben községben az önkormányzat a közművelődési tevékenység folyamatos megvalósítása érdekében közösségi

színteret biztosít, úgy a helyi rendelet előkészítése során meg kell vizsgálni, hogy melyek azok a helyek, amelyek a közösségi szintér törvényi követelményének megfelelnek. A közösségi szintér fogalmát a kulturális törvény 1. számú mellékletének 1. pontja határozza meg.

Ebből következően közösségi szintér lehet önkormányzati fenntartásban, önkormányzatok társulásában vagy közművelődési megállapodás alapján működtetett, erre a célra alkalmassá tett és üzemeltetett, adott helyen rendszeresen működő intézmény vagy egyéb jogállású létesítmény (helyiségegyüttes, épület).

Ha az önkormányzat úgy dönt, hogy a rendeletében meghatározott közművelődési feladatok ellátására közművelődési intézményt tart fenn, ennek szerepét a törvény 1. számú mellékletének 6. pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén betölthetik a törvény 74. §-ában felsorolt költségvetési szervek, vagy egyéb fenntartási intézmények.

A kulturális törvény 75. §-ából következően a közösségi szintér, illetve közművelődési intézmény működtetője települési önkormányzat, önkormányzati társulás, valamint közművelődési megállapodás keretében egyéb szervezet (egyesület, alapítvány stb.), illetőleg magánszemély lehet.

Ha az önkormányzat közművelődési intézményt tart fenn, úgy a törvény 78. § (5) bekezdése alapján kiadja az intézmény alapító okiratát, működési engedélyét, jóváhagyja szervezeti és működési szabályzatát, éves munkatervét és költségvetését, továbbá biztosítja a törvény szerinti szervezeti, személyi, szakképzettségi és tárgyi feltételeket.

Az önkormányzati rendeletalkotás általános szabályai

A rendeletalkotás során a gyakorlatban számos probléma merül fel, ezért indokoltnak tartom az önkormányzati rendelet legfontosabb követelményeinek ismertetését.

A rendeletalkotás során két jogszabályra kell figyelemmel lenni. Ezek a következők:

a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (továbbiakban: Jatv.), valamint

a jogszabályszerkesztésről szóló 12/1987. (XII. 29.) IM rendelet.

A képviselőtestület rendeletalkotási hatáskörét az Alkotmány, az Ötv., valamint a Jatv. állapítja meg.

Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szerint a képviselőtestület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes magasabb szintű jogszabállyal.

Az Ötv. 16. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a képviselőtestület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján annak végrehajtására önkormányzati rendeletet alkot.

Az önkormányzati rendelet előkészítése során először is azt kell megvizsgálni, hogy van-e jogszabályi felhatalmazás a rendeletalkotásra, vagy magasabb szintű jogszabályban nem rendezett társadalmi viszonyoknak minősül-e a szabályozandó tárgykör.

Ha jogszabály már szabályozta az adott témát, akkor felhatalmazás nélkül helyi rendelet nem alkotható.

A gyakorlatban előfordult, hogy képviselőtestületek a helyi közművelődési rendeleteikben a következőket szabályozták:

nyilvános könyvtári ellátással kapcsolatos célok, feladatok, nyilvános könyvtári ellátással kapcsolatos kötelező önkormányzati feladatok.

A kulturális törvény nem ad felhatalmazást a képviselőtestület számára e tárgyban rendeleti szabályozásra.

Az általános rendelkezések között minden esetben szabá-

lyozni kell az önkormányzati rendelet hatályára vonatkozó előírást (területi, személyi hatály).

A Jatv. 11. § (2) bekezdése szerint az önkormányzat rendeletének hatálya az önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

E törvény 12. § (1) bekezdéséből következően az önkormányzati rendeletben meg kell határozni a hatálybalépés napját.

A (3) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.

A 12. § (2) bekezdés a következőképpen rendelkezik: a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

Az Alkotmánybíróság számos határozatában rámutatott arra, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt visszamenőlegesen léptette hatályba a jogalkotó, hanem akkor is, ha a hatálybalépését nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyra is alkalmazni kell.

Fentiekből következik, hogy a visszamenőleges alkalmazást elrendelő rendeleti szabályozás – mely a gyakorlatban előfordul – törvénytört.

A 14. § (3) bekezdés szerint az önkormányzat rendeletét az önkormányzat hivatalos lapjában, illetőleg a helyben szokásos módon kell kihirdetni, amit az önkormányzat szervezeti és működési szabályzata állapít meg.

A szervezeti és működési szabályzatban egyértelműen kell meghatározni az önkormányzati rendelet kihirdetésének módját.

A rendelkezésemre álló közművelődési rendeletek áttanulmányozása során arra a megállapításra jutottam, hogy a helyi rendeleti szabályozások egy része túl általános, egyes szabályok megfogalmazása nem egyértelmű, néhány rendelet nincs konkrét tartalommal megtöltve.

Utalni szeretnék a Jatv. 18. § (2) bekezdésében foglaltakra, amely szerint a jogszabályokat a magyar nyelv szabályainak megfelelően, világosan és közérthetően kell megszövegezni.

Az Alkotmánybíróság a 21/1993. számú határozatában elvi jelentőségű megállapításként hangsúlyozta, hogy felfogásában a jogbiztonság szorosan a jogállamiság alkotmányjogi elvéhez kapcsolódik. A jogbiztonság pedig – az Alkotmánybíróság értelmezésében – az államtól, a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, és a norma címzettjei számára is értelmezhetőek és követhetőek legyenek. A jogbiztonság e szempontjainak súlyos megsértése egyben az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság sérelmét jelenti.

Az önkormányzati rendelet szerkesztésénél elsősorban a következőkre kell figyelemmel lenni.

A gyakorlatban több esetben előfordult, hogy a megalkotott rendeletek megjelölése nem tartalmazza a rendelet megnevezését, címét, kihirdetésének idejét. Ezzel kapcsolatban hivatkozni szeretnék a jogszabályszerkesztésről szóló 12/1987. (XII. 29.) IM rendelet 1. § (1) bekezdésében foglaltakra, amely szerint a jogszabály megjelölése magában foglalja a jogalkotó megnevezését, nevének rövidítését, a jogszabály kihirdetésének idejét, a jogszabály számát, megnevezését és címét.

Az Alkotmánybíróság annak megállapítása mellett, hogy a jogszabály megjelölésében elkövetett jogszabálysértés olyan

alaki orvosolható hibának minősül, amely önmagában nem vezet a jogszabály érvénytelenségéhez és megsemmisítéséhez, szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra, hogy a jogszabály megjelölésére vonatkozó szabályok betartása az önkormányzati rendeletek esetében a jogalanyok jogérvényesítése szempontjából különös jelentőséggel bír. (42/1992. AB. határozat)

A 4. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy ha a jogszabály kiadására magasabb szintű jogszabály felhatalmazása alapján kerül sor, a felhatalmazást adó jogszabályt és a felhatalmazást tartalmazó rendelkezést (a §, bekezdés, illetőleg pont megjelölésével) a jogszabály bevezető részében fel kell tüntetni.

A 7. § (1) bekezdésből következően az önkormányzati rendeletben a záró rendelkezések között minden esetben szabályozni kell a rendelet hatálybalépését.

A 8. § szerint az önkormányzati rendelet hatálybalépésének idejét a hatálybalépés évének, hónapjának és napjának megjelölésével kell megállapítani, úgy hogy a hatálybalépés rendszert a hónap 1-jével történjék. Kivételesen kimondható, hogy az önkormányzati rendelet a kihirdetése napján lép hatályba.

A hatályát veszítő önkormányzati rendeletet, vagy az önkormányzati rendeletnek hatályukat veszítő rendelkezéseit a záró rendelkezésekben kifejezetten fel kell sorolni.

Kérdésként merülhet fel, hogy törvényes-e az a megoldás, ha az önkormányzati rendelet a jogszabály egyes rendelkezéseit átveszi.

Az Alkotmánybíróság több határozatában megfogalmazta, hogy nincs jogszerű akadálya annak, hogy a helyi rendelet a magasabb szintű jogszabálynak a saját rendeletébe illeszthető előírásait szó szerint átvegye. Az sem törvénysértő, ha a helyi rendelet a magasabb szintű jogszabály előírásait nem ismétli meg. A magasabb szintű jogszabályi rendelkezések ugyanis akár szó szerinti átvétellel, akár az alacsonyabb szintű jogszabályba való illesztés nélkül önmagukban is érvényesek. A vegyes jogszabályszerkesztési megoldás azonban homályos, megtévesztő és félrevezető.

A közművelődési rendelet előkészítése

A helyi rendelet előkészítése során indokolt a település polgárai művelődési igényeinek felmérése azzal a céllal, hogy segítséget adjon az önkormányzati feladatok meghatározásához.

Körültként kell mérlegelni, hogy melyek azok a témák, rendezvények, események, területek, amelyek a lakosságot érdekelhetik, és ennek alapján kell meghatározni a kulturális törvény 76. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a helyi közművelődés céljait, feladatait.

Az előkészítés során fel kell mérni, hogy milyen eszközök, formák állnak az önkormányzat rendelkezésére a vállalt feladatok megvalósításához.

A közművelődési feladatok meghatározásához meg kell vizsgálni az intézmények rendelkezésére álló személyi és tárgyi feltételeket.

Figyelembe kell venni továbbá a település valamennyi adottságát, amelyek hatással lehetnek a helyi közművelődési célok, feladatok megfogalmazásához.

A minisztérium szakmai véleménye szerint a helyi önkormányzat közművelődési rendelete akkor éri el célját:

ha maximálisan figyelembe veszi a település polgárainak művelődési igényeit, az önszerveződési formációkat, tiszteli és támogatja a hagyományokat és a hagyományteremtő kezdeményezéseket, ösztönzi a település múltját feltáró, jelenét dokumentáló honismereti tevékenységet,

ha figyelembe veszi a település konkrét adottságait, a lakos-

ság etnikai összetételét, tradícióit, sajátosságait,

ha a közművelődés céljainak meghatározásakor a település polgárainak aktivitására és aktivizálására törekszik,

ha megteremti valamennyi helyi lakos esélyegyenlőségét arra, hogy művelődjön és igénybe vehesse a közművelődési szolgáltatásokat,

ha részt vállal az iskolarendszereken kívüli képzésben, az esetleges foglalkoztatottsági gondok megoldásában is,

ha a szabadidő eltöltésének kulturált lehetőségeit biztosítja.

A közművelődésről szóló helyi rendelet ajánlott fejezetei:

I. Bevezető rész

II. Általános rendelkezések

1) A rendelet célja

2) A rendelet hatálya

III. Közművelődési feladatok meghatározása

IV. A közművelődési feladatok ellátásának szervezeti keretei

V. A közművelődési feladatok finanszírozásának formái

VI. A helyi közművelődés szakember igénye

VII. Kapcsolattartás rendje

VIII. Záró rendelkezések

Az egyes fejezeteknél igyekszem rávilágítani azokra a hibákra, pontatlan, esetenként jogszabálysértő megfogalmazásokra, amelyeket a hatályos önkormányzati rendeletek áttanulmányozása során tapasztaltam.

Önkormányzati rendeletminta a helyi közművelődésről

Kiemelném, hogy a minta egyes fejezeteit a helyi sajátosságok, lehetőségek figyelembevételével kell konkrét tartalommal megtölteni.

I. Bevezető rész

Hivatkozni kell a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 77. §-ára, amely felhatalmazást ad a képviselőtestület számára az önkormányzati rendeletalkotásra.

Nem elégséges a kulturális törvényre való utalás, elengedhetetlenül szükséges a felhatalmazást tartalmazó rendelkezés megjelölése is.

II. Általános rendelkezések

1) A rendelet célja

A kulturális törvény 77. §-ából következően a rendelet célja az, hogy a települési önkormányzat a helyi társadalom művelődési érdekeinek és kulturális szükségleteinek figyelembevételével a helyi lehetőségek és sajátosságok alapján szabályozza a település közművelődési feladatait, és meghatározza a közép- és hosszú távú közművelődési programját.

2) A rendelet hatálya

Területi hatály: a település közigazgatási területére terjed ki.

Személyi hatály: a közművelődési tevékenység megvalósításában résztvevőkre, a közösségi színterek, közművelődési intézmények fenntartóira, működtetőire és alkalmazottaira terjed ki.

III. Közművelődési feladatok meghatározása

E fejezetben kell részletesen felsorolni azokat a tevékenységeket, amelyek ellátása révén az önkormányzat elegendő tehet kötelező feladatának.

A közművelődési tevékenységformák kiválasztása igen komoly megfontolást igénylő feladat.

Az önkormányzat gondos mérlegeléssel dönthet a feladatvállalásról.

A közművelődési feladatok meghatározását sok tényező befolyásolhatja. Az egyes települések adottságai, feltételei, az önkormányzat teljesítőképessége, a közösség igényei különbözőek. A konkrét tevékenységformák, feladatok meghatározásánál fontos kiindulópont maga a településszerkezet. (Pl. a település mérete, jellege, típusa, lélekszáma, a lakosság kora, iskolai végzettség szerinti megoszlása, a foglalkoztatási helyzet, a természeti környezet, a település kulturális adottságai, művelődési hagyományai, szokásai, stb.)

A feladatok meghatározásának alapja lehet egyrészt az alapító okiratban megfogalmazottak, másrészt a rendelet előkészítése során végzett helyzetértékelés.

Szabályozni kell továbbá, hogy a vállalt feladatokat milyen konkrét formában, módon és mértékben látja el az önkormányzat.

A kulturális törvény 76. § (2) bekezdésében megfogalmazott közművelődési tevékenység formái:

a) az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek, népfőiskolák megteremtése,

b) a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások gondozása, gazdagítása,

c) az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, a megértés, a befogadás elősegítése, az ünnepek kultúrájának gondozása,

d) az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységének támogatása,

e) a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése,

f) a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése,

g) a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a feltételek biztosítása,

h) egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása.

IV. A közművelődési feladatok ellátásának szervezeti keretei

E fejezetben a feladatok ellátásának szervezeti kereteit kell meghatározni, melyek a következők lehetnek:

közművelődési intézmény, melynek szerepét a kulturális törvény 74.§-a alapján betöltheti művelődési otthon, ház, központ, szabadidő központ, közösségi ház, ifjúsági, illetve gyermekház, faluház, az oktatási és közművelődési, illetőleg egyéb feladatokat ellátó általános művelődési központ, az alaptevékenységéhez kapcsolódóan közművelődési feladatokat is ellátó önálló vagy többfunkciós, közös igazgatású kulturális és sportlétesítmény, minden olyan egyéb közművelődési szolgáltatást ellátó intézmény, amely a polgárok közösségi művelődését szolgálja, fenntartójától, működtetőjétől függetlenül,

önkormányzati társulás,

a vállalt közművelődési feladatokat részben az önkormányzat közművelődési intézménye, részben közművelődési megállapodás keretében jogi személy, vagy magánszemély látja el,

az önkormányzati rendeletben meghatározott közművelődési feladatok ellátását közművelődési megállapodás keretében jogi személy, vagy magánszemély biztosítja.

Az a rendeleti szabályozás, amely szerint „a közművelődési

intézmény törvényességi ellenőrzését a jegyző látja el” ellentétes a hatásköri törvény 111. § (1) bekezdésében foglaltakkal.

A hivatkozott törvényhely szerint a közművelődési tevékenységgel kapcsolatos helyi irányítási, ellenőrzési feladatokat a képviselőtestület, illetőleg a közgyűlés látja el.

Ebből következik, hogy a közművelődési intézmény ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat nem a jegyző, hanem a képviselőtestület, illetve a közgyűlés gyakorolja.

Azon rendeleti szabályozások, hogy „a közművelődési intézmény részben önálló vagy nem önálló költségvetési szerv” pontatlanok.

Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 14. § -a szerint a költségvetési szerv gazdálkodása megszervezésének módjára tekintettel lehet:

önállóan gazdálkodó, vagy

részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv.

V. A közművelődési feladatok finanszírozásának formái

E fejezetben indokolt annak szabályozása, hogy az önkormányzat közművelődési feladatait

milyen mértékben támogatja. A vállalt feladatokat támogathatja teljes mértékben, részben, vagy megállapíthatja önköltséges formában is.

Az önkormányzati támogatás mértékének biztosítania kell a rendeletben meghatározott kötelező feladatok ellátásához szükséges pénzügyi fedezetet.

A települési önkormányzat a rendeletében megfogalmazott kötelező feladatai finanszírozásának forrása lehet:

saját bevétel,

önkormányzati támogatás,

központi költségvetésből származó normatív állami hozzájárulás,

központosított előirányzatokból származó összeg,

pályázati úton elnyerhető támogatás,

a tevékenységben résztvevők saját ráfordításai.

Egy önkormányzati rendelet közművelődési célú pályázati alap létrehozására vonatkozó előírásokat tartalmaz.

Ezzel kapcsolatban felhívom a figyelmet arra, hogy az államháztartásról szóló többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvény és az Ötv. sem teszi lehetővé az önkormányzatoknak elkülönített alap létrehozását. Megjegyzem ágazati törvények felhatalmazást tartalmaznak pl. környezetvédelmi, lakás alap létrehozására. A közművelődési tevékenységet folytatók alap létrehozása nélkül is támogathatók az önkormányzat részéről a céltartalékból.

Utalni szeretnék a kulturális törvény 80. §-ában foglaltakra, amely szerint a települési önkormányzat a rendeletében rögzített feladatai vagy egyéb feladatok ellátására pénzügyi támogatásban részesítheti a közművelődési célú tevékenységet folytatókat. E támogatás nem veszélyeztetheti a közművelődési rendeletben rögzített feladatok megvalósítását.

VI. A helyi közművelődés szakember igénye

A közművelődési feladatokat az önkormányzat által működtetett intézményben és közművelődési megállapodás keretében is az egyes kulturális közalkalmazotti munkakörök betöltéséhez szükséges képesítési és egyéb feltételekről szóló 2/1993. (I.30.) MKM rendeletben meghatározott képzettségű közművelődési szakemberek láthatják el.

Néhány közművelődési rendelet a közművelődési intézményben foglalkoztatottak létszámát is meghatározza.

Nem tartom célszerűnek, hogy létszámadatokat tartalmaz-

zon a helyi rendelet a következők miatt. Az államháztartásról szóló többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvény 69. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a helyi önkormányzat költségvetési rendeletének többek között kötelező tartalmi eleme a költségvetési létszámkeret meghatározása.

Amennyiben a közművelődési rendelet meghatározza az intézményben foglalkoztatottak létszámát, s ebben változás következik be, úgy nem csupán a költségvetési, hanem a közművelődési rendeletet is módosítani kell.

VII. Kapcsolattartás rendje

Az együttműködés formái, módszerei a település nagyságától, jellegétől, sajátosságaitól függően rendkívül eltérőek lehetnek. Ezért nem lehet minden településre egyaránt érvényes, azonosan alkalmazható megoldást ajánlani.

E fejezetben célszerű rendelkezni arról, hogy az önkormányzat a közművelődési feladatai megvalósításában mely szervekkel, illetve magánszemélyekkel működik együtt.

Együttműködő partnerek lehetnek pl. oktatási, könyvtári, muzeális, művészeti intézmények, egyházak, egyesületek, ala-

pítványok, gazdálkodó szervek, magánszemélyek, stb.

Záró rendelkezések

A rendelet hatályba lépéséről rendelkezni kell.

Külön kiemelném, hogy a kulturális törvény 86. § -a alapján rendeletalkotási kötelezettség terheli a megyei önkormányzatot is.

E törvényhelyből következően a megyei önkormányzat rendeletben határozza meg a közművelődési szakmai tanácsadó és szolgáltató feladatait, intézményi szervezeti kereteit, formáit, költségvetési támogatását, a szakmai tanácsadás és szolgáltatások díjköteles és díjmentességi körét.

Figyelmükbe ajánlom a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közművelődési Főosztálya által 1998. májusában megjelent kiadványt, melynek címe: „Szempontok és segédanyagok a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény önkormányzati közművelődési feladatainak végrehajtásához”, amely a helyi közművelődési rendeletek elkészítéséhez hasznos útmutatóul szolgál.

Kecskemét, 2000. július 3.

MIT TUDUNK MAGUNKRÓL?

A gyömrői Rákóczi-hagyomány

Mit tudunk magunkról? címmel készül könyv a Magyar Művelődési Társaság ugyanezen címen meghirdetett pályázataira beérkezett munkákból, melyek egyikét közli folyóiratunk.

Élő hagyomány

„Nem kívánok birodalmat,
Nem kincset töletek,
Nem egyebet: az igaz
Bátor magyar szívet...”
(a Fejedelem gyömrői beszédéből)

II. Rákóczi Ferenc 1705. július 3-án a gyömrői Mátyás-teremben elmondott híres beszédének utolsó mondatából vett idézet olvasható a nevét viselő iskola falán elhelyezett dombormű alatti gránitlapon.

Közösségeket különböző célok, szándékok hívhatnak életre, azonos fájdalmak vagy közös remények formálhatnak. Gyömrőn a Rákóczi-szabadságharc egy válságos pillanatában elmondott fejedelmi beszéd – mely híven tükrözi a szabadságharc gondjait éppúgy, mint Rákóczi egyéniségét – teremti a településen élő hagyományt.

Talán nem véletlen, hogy a 700 éves település öregfalui településrészének iskolájában bontakozott ki a közösség, itt vert gyökereket erőteljesen a történelmi hagyományápolás, ahol már évtizedekkel ezelőtt is vallották, és gyakorlatban is igyekeztek megvalósítani a szeretet pedagógiáját.

A hagyományteremtés eszközei

Közel negyed százada, 1976-ban szerveződött először az iskolában az első Zrínyi-túra. A háromnapos országjáró kirándulásra önkéntes alapon jelentkeztek a tanulók, bár voltak esetek, hogy szorgalmas, de nehéz anyagi körülmények között élő gyermekek jutalomból vehettek részt a kiránduláson. Évente harmincnégyen három pedagógus kíséretében ismerkedhetett az országgal. A kirándulás szervezésének célja Magyarország megismertetése és megszerettetése. A tanulók hat-hét fős örsökbe szerveződve – maguk választva vezetőjüket – szellemi és ügyességi vetélkedő során nyerhették el azt a vándorserleget, melyet a névadó Zrínyi Ilona Diákkörmányzat adott. A győztes örs a serleget a következő túra időpontjáig, egy teljes éven át osztályterme díszhelyén őrizheti. A nyári nagytábor mellett szervezett, többnyire autóbusszal kirándulás népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint hogy az idén (1976-tól megszakítás nélkül!) huszonnegyedik alkalommal szervezték meg. Így a résztvevők megismerkedhettek hazánk számos gyönyörű vidékével, nevezetességeivel: várakkal, múzeumokkal, történelmi vonatkozásokkal Kőszegtől Sárospatakig, Szigetvártól Vajáig. Barátságok is szövődtek, felkeresve a II. Rákóczi Ferenc nevét viselő iskolákat.

Az utóbbi években – a Rákóczi Szövetség támogatásával – eljutottunk a trianoni határokra túlra, a Felvidékre és Kárpát-aljára is.

Rákóczi útjain...

A közösség fejlődésének jelentős állomása volt, amikor a gyermekekhez hasonlóan a felnőttek (szülők és szimpatizáló érdeklődők) is útrakeltek, hogy megismerkedjenek azokkal a

helyekkel, amelyek kapcsolatosak a II. Rákóczi Ferenc személyével és nevével fémjelzett szabadságharc egy-egy fontos állomásával. Az évek során bejártuk Szécsény, Szerencs, Sárospatak nevezetességeit, megismerkedtünk az országgyűlések színhelyeivel. Bécsújhelyről jövet ellátogattunk Kőszegre is.

II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Mind a gyömrői Rákóczi-kultusz ápolása, mind iskolai közösségünk fejlődése szempontjából igen lényeges volt az 1987-es esztendő.

1987. június 12-én emlékezetes ünnepség keretében vette fel iskolánk II. Rákóczi Ferenc nevét. Az ünnepi beszédet Balázs Gézáne, a Pest Megyei Tanács elnökhelyettese tartotta, s ő leplezte le az iskola falán elhelyezett, névadónkat ábrázoló domborművet, Pál Mihály szobrászművész csodálatos alkotását.

A névfelvétel az 1987-es esztendőben még nem volt mindennapos. A Pest Megyei Tanács V.B. Művelődésügyi Osztályának engedélye az iskolában folyó nevelő-oktató munkának, és a hagyományok ápolásának elismerése volt.

Rákóczi Diploma

Az iskolai Rákóczi-kultusz további erősítése, a nevelési célkitűzések méltó elismerésének biztosítása céljából a Szülői Választmány – elfogadva az iskolavezetés javaslatát – Rákóczi Diploma létrehozását határozta el.

E diplomát azok kaphatják meg (évente legfeljebb három nyolcadikos), akik példás magatartásukkal, szorgalmukkal, kulturális és hagyományápoló tevékenységükkel a legtöbb „fegyvertényt” vitték véghez. A Rákóczi Diplomát minden évben a ballagási ünnepségen adja át az iskola igazgatója, pénzjutalom kíséretében.

Első alkalommal 1987-ben, az iskola névfelvételi ünnepségén került átadásra. E diplomát elnyertek iskolánkból eltávozva is hűek maradtak önmagukhoz, emberségükkel, szorgalmukkal példát mutatnak, érettségi után többen főiskolát, egyetemet végeztek, sőt doktoráltak.

A díjazottak névsora – évfolyamonként: Ablonczy Balázs, Pavlyás István, Réti László, Nagy Krisztina, Mihalik Mónika, Berekszászi Tünde, Sásdi Éva, Aranyosi Tünde, Matyó Csaba, Nagy Gabriella, Tóth Noémi, Czövek Ágnes, Orbán Melinda, Seres Katalin, Falusi Piroska, Henke Norbert, Holes Melinda, Bartal Zsófia, Hegyi Füstös István, Jakab Gabriella, Kovács Zoltán, Varga Evelin, Falusi Melinda, Mladoniczky Beáta, Bartha Nóra, Góczy Rita, Matyó Gabriella, Varga Violetta, Adamik Barbara, Haluska Éva, Virág Éva, Farkas Zsanett, Földi Adrienn, Kovács Dóra, Zsidi Réka.

A gyömrői Rákóczi Alapítvány

Az oktatásért és a Rákóczi-hagyományok ápolásáért az alapító okiratot a Pest Megyei Bíróság mint Cégbíróság 1993. V. 19. -én kelt végzése szerinti módosított formában a Pest Megyei Főügyészség 1994. 06. 30-án kelt jelzése alapján jóváhagyta.

Az Alapítvány elsődleges célja, hogy segítséget nyújtson általánosan művelt, testileg, és ezzel összhangban szellemileg

is fogékony, a társadalom számára is hasznos, boldog és egészséges ifjak neveléséhez. E cél érdekében az Alapítvány a következő szempontokat tekinti kiemeltnek:

a./ Tanulmányi és egyéb más versenyek, vetélkedők szervezéséhez támogatás, nyertesek díjazása.

b./ Iskolai és más kulturális, szabadidős programok támogatása, tanulmányi kirándulások, diáknapok, sportversenyek.

c./ Külföldi cserekapcsolatok kiépítésének segítése (tanulók kiutazásához történő hozzájárulás, külföldi tanulók vendéglátásához támogatás).

d./ A Rákóczi-hagyományok ápolásának támogatása (a Rákóczi Diploma anyagi fedezetének biztosítása, a hagyományos Zrínyi-túrák segítése).

Az elmúlt évek során ezen alapítványi támogatás segítségével (is) többen jutottak el hazánk különböző tájaira, a történelmi Magyarország egyes területeire. (A Felvidéken: Borsi, Kassa, Késmárk; Kárpátalján: Beregszász, Munkács, Verecke.)

A Rákóczi útjain sorozat keretében, a Verecke Utazási Kft. szervezésében jártunk első alkalommal Kárpátalján, 1993-ban. A háromnapos kirándulás során Beregszász városában volt szállásunk, és csillagtúra formájában jutottunk el Munkács várába, Ungvárra, illetve Vereckére.

Bár Munkács várában meghatódva hallottuk kísérőnk elbeszélését a vár hányatott sorsáról, annak mégis örülhettünk, hogy hosszú évtizedek kihagyása után végre ide is eljuthattunk az anyaországból. S amikor Vereckén is elhelyeztük koszorúnkat az emlékmű magasán, s elénekeltük a Himnuszt, két dolog határozottunk el.

Egyrészt, hogy gyermekeinket, tanítványainkat is el kell hoznunk ide, részeseiknek ők is ebben a felemelő érzésben, amit Munkács vára és Verecke jelent.

Másrészt látva a kárpátaljaiak rendkívül nyomorúságos állapotát, s ugyanakkor tapasztalva a beregszászi magyarok csodálatos vendégszeretetét, elhatároztuk: hazatérve gyűjtést fogunk szervezni számukra.

Közösségünk erejét bizonyítja, hogy mindkét célkitűzésünket sikerrel valósítottuk meg.

Elhatározásunkat, hogy tanítványainkat is felvisszük „Kárpát szent bércére”, 1996-ban tudtuk valóra váltani.

1995-ben levél érkezett Beregszászról Gyömrőre, melyben Dalmay Árpád, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség elnöke azt kérte Szende Márta iskolaigazgatótól és Pál Mihály szobrászművésztől: járuljanak hozzá, hogy a gyömrői II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola falán lévő Rákóczi-domborműről másolat készülhessen, és azt elhelyezhessék Beregszász főterén. Mi sem természetesebb, mint hogy az érintettek örömmel tettek eleget a kérésnek.

E dombormű ünnepélyes felavatására 1996. május 19-én került sor Beregszászon, csodálatos ünnepség keretében.

E ritka ünnepségen (tanulókkal együtt) negyvenkét főszervezővel vettünk részt. Ekkor ismét ellátogattunk Munkács várába és Vereckére.

A beregszászi ünnepségről a Beregi Hírlap 1996. máj. 26-i számában Füzesi Magda író nő számol be.

Tíz éves jubileum – Rákóczi napok

1997. június 6-7-én ünnepelte a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola névfelvételenek jubileumát. Az ünnepségről évek múltával is nehéz meghatottság nélkül szólni. Gyömrő egész társadalma képviseltette magát, vendégeink közt üdvözölhettük a beregszásziak nyolc fős küldöttségét Dalmay Árpád veze-

tésével, valamint a margelházi (Szlovákia) általános iskola pedagógusait és tanulóit is.

A Rákóczi Szövetség és a Pro Patria Hagyományörző Szövetség is magas szinten képviseltette magát.

Magyarországi testvérkapcsolataink is erősödtek; a ricsei II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola 40 fős csoporttal volt jelen, iskolai zenekaruk közreműködött az ünnepi műsorban.

Az iskolai ünnepség szervesen illeszkedett a Rákóczi Napok rendezvénysorozatához. Ez alkalomból Franciaországból Gyömrőre látogatott Jacqueline Rákóczi hercegnő és Michel Rákóczi Duchemin, s az ünnep alkalmából a hercegnő fát ültetett az iskola udvarán, valamint a mányaréti Rákóczi-emlékműnél.

A Rákóczi napok alkalmával minden évben egy-egy kiállítással is kedveskedünk hazai és külföldi vendégeinknek. Rendszeresen bemutatják alkotásaikat Bodócsi Béla, Detzky Júlia és Nyíri István gyömrői festőművészek. Alkotásaik mellett 1997. július 4-én Dávidné Szmelo Judit mézeskalácsos népi iparművész is hozta évtizedes munkásságának legszebb darabjait. A képfestőre kasírozott mézeskalács-figurák: bűbajos mondabéli alakok, mesehősök, a természet virágai, állatai, templomok, házacskák, világi és egyházi ünnepeink megjelenítése; felsorolni is nehéz. Az egész tárlat lenyűgöző, és szó szerint ennivalóan édes.

Kopjafát avattunk – új hagyományt teremtettünk

1997. április 16-án a honfoglalás 1100. évfordulójára emlékeztünk szülők, vendégek, tanulók. Sűrű hóesésben avattuk fel kopjafánkat, melyen két évszám olvasható: 896 – 1996.

Az avatkozásról Hegyi-Füstös István nyugalmazott református lelképásztor mondta. Sajó Sándor *Magyarnak lenni tudod mit jelent* című költeményét Mocsári János mondta el. A kopjafa mellé a vereckeai hágról hozott fenyőfákat ültettünk.

Az első osztályosok minden tanév elején koszorút helyeznek el a kopjafánál. Ezzel is kifejezve a szülőföldhöz, az iskolájukhoz való ragaszkodásukat.

A Rákóczi Szövetség

Megalakulása 1997. április 24-én volt a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában. (A Szövetség székhelye is itt van.)

Az alakuló ülés elnökségében Dr. Halzl József országos elnök, Nagy Tiborné alpolgármester, Szende Márta iskolaigazgató és Horváth Sándor színművész foglaltak helyet. (Az alakuló ülésre mintegy hatvanan jöttek el, a tagság jelenlegi létszáma 80 fölött van.)

A Rákóczi Szövetség kettős célkitűzéssel szerveződött. Tovább ápolni, erősíteni a történelmi hagyományt, a Rákóczi-kultuszt Gyömrő községben, és hozzájárulni a felvidéki és kárpátaljai magyar települések anyaországi kötődéséhez. Részt venni rendezvényeiken, testvérkapcsolatok létesítése. Utóbbi a beregszászi magyar kulturális közösséggel és a zeneiskolával – a már vázoltak szerint – részben kialakult volt.

1998-ban és 1999-ben az 1848/49-es szabadságharc 149. illetve 150. évfordulója alkalmából rendezett emlékünnepségen Nagysallón, illetve 1999. márc. 14-én Érsekújváron csoportunk képviselte az anyaországi Rákóczi Szövetséget.

Rendkívül felemelő érzés volt részt venni a Köröm községben megrendezett Rákóczi Szövetség Nemzetközi Találkozásán 1998. május 30-án. A találkozó fővédnöke Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetségének elnöke volt.

Az 1999-es esztendő igen mozgalmas: a már jelzett érsek-

újvári és nagysallói kirándulás után, július 9-10-én szép kirándulást tettünk a Borsi – Királyhelmece – Kassa – Eperjes – Lőcse – Késmárk útvonalon.

Borsiban szomorúan kellett tudomásul vennünk, hogy többéves magyar erőfeszítés ellenére is nagyon vontatottan halad előre a vár állagmegóvása. Késmárkon, Thököly Imre végső nyugvóhelyén apró örömünk volt: elénekelhettük a Himnuszt.

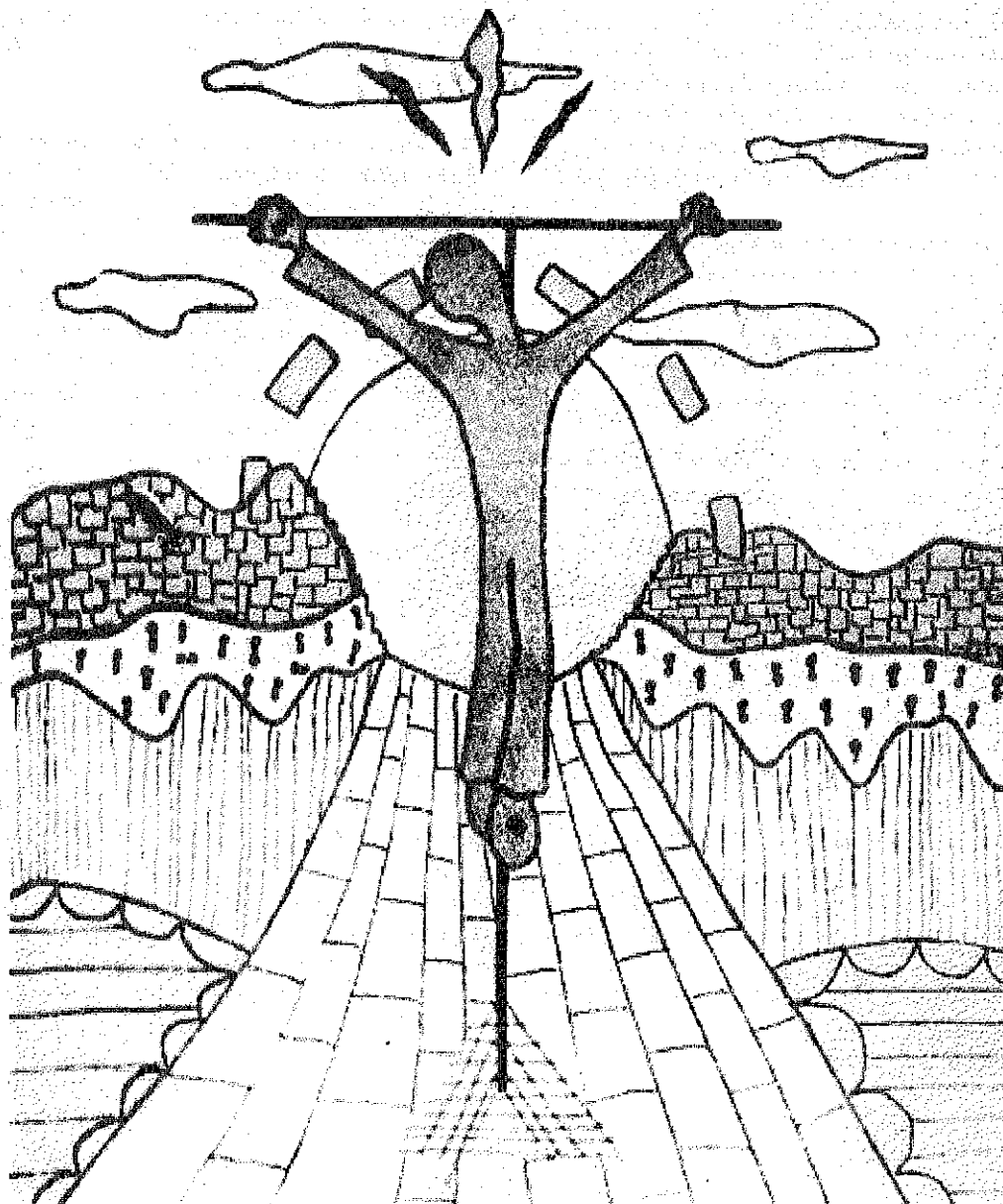
Közösségünk az utóbbi két évben évadzáró összejövetelen értékeli az eltelt naptári év eseményeit, és fehér asztal mellett köszön el az ősztendőtől.

1998-ban egyik meghívott előadónk Gyimóthy Géza, a Magyar Országgyűlés alelnöke volt, aki II. Rákóczi Ferencről emlékezett meg. 1999-ben XI. 26-án tartjuk évadzáró összejövetelünket, melyen Kósa Csaba újságíró, a Magyar Újságírók Közösségének elnöke tart előadást *Szent István időszerűsége az*

ezredfordulón címmel. A nagy havazás ellenére is hatvan fő jelezte részvételét. (A pályázati munka elkészítésének időpontja: 1999. ősz.)

Minden közösséget a kialakult hagyományrendszere jellemez és éltet. Különösen igaz ez az ifjúsággal foglalkozó nevelő-oktató intézményekre.

Büszkék vagyunk arra, hogy vannak hagyományaink. Beépülnek iskolánk munkájába, meghatározzák nevelési célkitűzéseinket, fokmérői az iskola légkörének, az iskolai demokráciának, a követelések tőled, mert tisztellek pedagógiájának. A hagyományrendszer hosszú évek óta fejlődik, alakul. Az utóbbi években túlnőtt az iskola keretein, s a felnőtt lakosságra is hatása van. Ezt bizonyítja, hogy folyamatosan jelentkeznek közösségünkbe.

A HANNOVERI EXPO-RÓL

Idén, 2000-ben az észak-német Hannover városa látta vendégül a világ egyik legrangosabb kiállítását, a Világkiállítást. A Debrecen nagyságú város vásárterülete 260 futballpálya (1,6 millió m²) méretű, ahol a világ 198 nemzete és nemzetközi szervezete öt hónapon át legkülönfélébb ötleteivel, pavilonba zárt (vagy félig-meddig nyitva hagyott) külön világával fogadja a látogatókat.

A sevillai után ismét „A” kategóriás kiállításról van szó, mely minden eddiginél gigantikusabb méretű. A mottó – *Ember-tér-művészet-technika: új világ keletkezik* – minden területen és témában visszaköszön, a négy alappillér köré csoportosított bármelyik bemutatót.

Az egyik pillér foglalja „egybe” az országok, illetve a nemzeti szervezetek kavalkádját. Egy másik pillér az úgynevezett témapark, mely tizenegy fontos és időszerű szociális, kulturális ill. ökológiai témát közelít meg sokféle oldalról, az embert mindig a középpontba állítva. Hogyan lehetséges az együttélés a Glóbuszon a 21. században? – szimulációk segítenek elképzelni a nem is olyan távoli jövőt.

A harmadik pillér egy komplex problémamegoldó „műhely”. Itt az elmúlt évek során a világ közel kétszáz országában feltárt és megoldott 770 problémát lehet végigkövetni. Mottó: Segíts a világon, jobb lesz neked is.

De persze nem csak nézelődni lehet, a legtöbb pavilon felkínálja az interaktivitás lehetőségét – érződik a 21. század közelemben. Számítógépek, nyomkodós képernyők, tévék, videók, multimédiás előadások és egyéb technikai performance-ok szinte mindenütt előfordulnak, a gazdagabb országokban pedig szinte uralják az imázst. Persze nem marad el a természeti környezet ill. a hagyományos életforma bemutatása, és a mindennapi kultúra helyi sajátosságaira a legtöbb ország nagy hangsúlyt fektet.

Egész nap sok helyszínen különböző országok kulturális programjai is hozzájárulnak az összkép még színesebbé tételéhez: reggeltől éjszakáig hallható-látható mindenféle tánc- film- színházi- és zenebemutató, vízi- és lézerparádé, felvonulás, valamint reprezentatív kulturális képviselőkkel lehet találkozni. Ez jelenti a negyedik pillért. Világok találkozási, a rendezvények által. Nemcsak az Expo Plaza várja attraktív előadásaival az érdeklődőket, de az ultramodern 2000 fős diszkó is, vagy a T-Digit nevű Deutsche Telekom-központ, mely mint egy információs központ mindenről mindenkinek tájékoztatást nyújt, aki idejét információgyűjtésre akarja használni.

Maga az első pillér (melyben akár egy hetet is el lehet járkalni), két nagyobb egységre van osztva: egy, főleg európai blokkra, ahol a magyar pavilon is áll (de néhány afrikai országé is, mint pl. Egyesült Arab Emírátságok vagy Jemen) és egy, a többi kontinens bemutató óriási területre. Névvvel ellátott utcák tagolják az „ország-világot”, mintha csak egy kisvárosban kószálna az ember, ahol akár boltokba, vendéglőkbe és parkokba is betérhet, s tavak, szökőkutak frissítik a levegőt. Helyi tömegközlekedés ugyan nincs, de aki nagyon elfárad, napi 100 márkáért rollert bérelhet, vagy a hívogató sárga égi liftbe is beszállhat, amelyik szünet nélkül két vonalon közlekedik. Kívül pedig riksa-biciklik állnak startra készen, ha valaki nem akarna (vagy bírna) még a kerítésen kívül is gyalogni.

Az idegenvezetés az országokban több nyelven folyik, a helyi nyelv mellett a leginkább használt nyelvek az angol, a né-

met és a francia.

Most nézzünk néhány konkrét nemzeti pavilont!

Magyarország

A Vadász György tervezte magyar pavilon, mely két nyitott szárnyú (leginkább talán két egymás felé fordított tenyérre emlékeztető) faépület, nagy népszerűségnek örvend Expo-világszerte. A két karéj belső falán képernyők bújnak elő negyedóránként, és a zenés (Erdész Róbert) dokumentumfilm körképet ad országunkról. Az egyik faépületben tudósaink és felfedezőink illerve találmányaik láthatók, a másikban 1000 éves történelmünk mutatkozik be médiák és ötletes reprodukciók alapján. A fapavilon bejárata fölé egy-egy oszlopon ülő nő és férfi feszít egy bronzszalagot – ez a jelenet egy német párt arra ihletett, hogy a magyar pavilonban tartsa esküvőjét (mire ajándékba egy hetes magyarországi nászutat kaptak).

A norvégok

A csend és a robaj ellentétére épült a kis norvég pavilon, melynek bejárata mellett egy mini vízesés idézi meg az igazságot. Bent több termen át csend fogadja a betérőket, modern művészek alkotásai és a norvég tájak képei díszítik a falakat. A termekbe csoportosan lehet bejutni, és miután mindenki helyet foglalt és elcsendesedett, különféle természeti hangok, zajok hangzanak fel, kapcsolatot teremtve a modern művészek alkotásaival.

Egyesült Arab Emírátságok

Ez a gazdag olajkitermelő ország fantasztikusan bemutatja a modern technika és a még erősen hagyományörző életmód rá jellemző kettősségét. Míg a sivatagot idéző kővár udvarán a helyi kézműves-mesteremberek dolgoznak népviseletben (pl. hálófónók, homokkép-készítők vagy édességárusok), addig bent a legmodernebb multimédiás bemutatók fogadják az érdeklődők egyik legnépesebb táborát. Egy kerek mozi terem animációs betétekkel tarkított dokumentumfilmje pedig hű képet ad az ország különböző, eltérő földrajzi, gazdasági és kulturájú területeiről.

Venezuela

A többszintes kúp alakú pavilont kívülről az országban tipikus növény- és állatvilág képviselői borítják illetve díszítik: halak, csigák, kagylók, hullók és színpompás kaktuszok, poszgasok. A csigalépcsőszerűen bejárható kis Venezuela halljában életnagyságú, műanyag emberformába tett fotók – helyi lakosok fogadják az embert. Különös, hogy mennyire különféle arcok, bőrszínek, nem egy egységes kinézetű nép (ahogy azt én esetleg elképzeltem volt). Az adatok és statisztikák jól megkomponált tablói váltakoznak emeleteken át növény- ill. állatvilág-bemutatókkal. A dzsungelt egy nagy festett kép helyettesíti, gyerekeknek szóló leírás illetve programok várják őket ott is.

Az ezerszínű „város”-ba minden szépsége ellenére nem érkezik elég látogató, ezt a belépők árának csökkentésével próbálják orvosolni.

Aki este hat után megy be, az megússza tizenöt márkából, a napi diákjegy 49, a felnőtt 69 DM. Nyitás: reggel kilenc órakor, az esti programok pedig éjjel egyig, kettőig is elhúzódhatnak.

Én azt mondom, Expoország nagyon sok érdekes élményt ad, és kreatív, sokoldalú problémamegközelítési módja mindenképp nagyon megkapó és lebilincselő. Másfél napos „tájékozódás” után szívesen visszamentem volna még egy hétre...

SZELÍD VADAK

(Galamb) Egyik télen az apám egy félig megfagyott vadgerlével (*Streptopelia turtur*) állított haza. Azt mondta, az utcán, az eresz alatt találta. A galambot a vaskályha mellett lengettük, azután kis cserép csészékben vizet és őrölt kukoricát adtunk neki. Volt egy füles vesszőkosarunk, húsvétkor ebbe tojta a nyúl az ajándékot. Most anyám régi télkabátjának vatin-darabkáiból madárfészket készítettünk belőle. A gerle hamarosan életre kelt, de nem adta tanújelét, hogy vissza akarna térni a természetbe. Csak téblábolt a konyhában a széklábak között, s mindent összepiszkított. Pedig semmi külsérelmi nyom nem látszott rajta. Szomszédunk, Bognár bácsi, aki értett a vadállatokhoz, néhanapján vadászott is, tudni vélte, hogy a galambnak valószínűleg az eséstől megsérült a feje és elfelejtett repülni.

Egy esős februári napon azután föl vittük a padlásra. Apám becsukta a padlásablakot, s azt mondta, itt megvárhatja a madár, hogy elmúljon a tél. Tavasszal aztán majd szabadon engedjük. Talán addigra megtanul repülni is. Rátettük egy vastag gerendára, tanácstalanul totyogott, s bután forgatta a szemét. Mindenáron vissza akart telepedni a vatin-darabkák közé. Másnap reggel föllopódtam a padlásra, de már nem találtam. Apám azt mondta, hogy ne izguljak, bizonyára fölfedezett egy rést a cserepek között, s elrepült.

Legközelebb április elején mentünk föl a padlásra, hogy a kerek ablakon, mint minden ünnepnap előestéjén, kidugjuk a nemzetiszínű zászlót. A rudat egy százas szöggel a gerendához erősítettük, nehogy elragadja egy szélroham. Akkor, az egyik gerenda alatt, nem messze az ablaktól, megtaláltam a döglött galambot. Már oszlásnak indult. Kinéztem az ablakon: lent a mélyben éppen egy sárga locsolóautó araszolt végig.

(Vadászat) Bognár bácsinak légpuskája is volt. Néha kölcsön adta, hogy egy kicsit vadítson. Ilyenkor *Optacidus* fiolákat raktam sorba a kerítésre, azokra lőttem. Elég ügyesen. Tíz üvegből nyolcat-kilencet mindig eltaláltam. Élőlényre: macskára, madárra, mint a szomszéd fiúk, sohasem céloztam. (Hogyan is? Hiszen még a tyúkokat is megsirattam, ha nagymama a kert végében diszkrétan elvágta a torkukat.) Egyszer mégis. A szomszédban, az orgonabokrok között célba vettem egy verebet. Mindjárt el is találtam. Leesett. Akkor Bognárné jelent meg konyhájuk ajtajában. Éppen mosakodhatott, mert a félig gombolt blúza alatt, láttam, vizes a melle. Fölemelte a verebet, s odahozta a kerítéshez. Átadta. Még élt. Dobogott a szíve.

– Ügyes kisfű vagy, Tamás – mondta Bognár néni.

– Még él – mondtam.

– Akkor engedj bele még egy golyót. Ne hagyj, hogy szzenvedjen!

– Nem bírok – nyögtem.

– No, akkor add vissza! – mondta Bognár néni kissé már ingerülten. Újra átnyúlt a kerítésen, s a verebet odadobta a lábának dörgölődő macskájának.

(Lurkó, Lutra) Lurkó II. kutyámat 1956-ban a Budai úton ütötte el egy katonai teherautó. (Lurkó I., az apámtól tudom, még a háború alatt pusztult el, szopornyicában.) Amikor én odaértem Lurkó II.-hez, már nem élt. Valaki a járda szélére húzta a tetemet. Sérülés nyomát rajta sem találtam, vagy talán mégis. Szája szélén kibuggyant néhány csöpp véres nyál. Lecsatoltam róla a porázt és azt hazavittem.

De nem volt rá szükség, mert kutyám sem volt jó ideig. Lurkó II. halála után már csak a vadon élő, láthatatlan állatok érdekelték. Lutrát olvastam, Vukot, Kelét. Ötvenhét októberében, születésnapomra kaptam egy csehszlovák gyártmányú,

oroszlános ceruzakészletet (L. & C. Hardtmuth, ma is megvan.) Vadállatokat, rókákat, vidrákat, farkasokat rajzoltam, kényelmes, védett barlangokba rejtettem őket a vadászok szemelőli.

(Bikfic) Később írtam néhány regényt is. Az egyiket, amelynek egy medve volt a főhőse, a Kondor tó melletti tanyán, ahová most, mintegy húsz év múltán visszatértem.

Egész nap egy rozszant nádszékben ültem, szemben a kilenc nyárfával, s vártam. Lopva jött, mint a vadak. Fekete volt, meredt farkú, és pipaszár lábú. Pofáján őszült már a szőr. Rettenetesen bizalmatlannak látszott. Arra gondoltam, nyilván sok csalódás érte az életben. Elhatároztam, hogy Bikficnek fogom hívni. Megállt. Minden eshetőségre készen, rézsut a kertkapuban várakozott. Szóltottam, de nem nézett rám. Később, hogy azért ne szakítson meg minden kapcsolatot, tett felém néhány lépést. Nyújtottam neki sajtot, de azt nem fogadta el. Ám lépett még kettőt. S megette a sajtot. Így ment napokon át.

Később is meglátogattam, de megsimogatni sohasem hagyta magát. Mindig odakészítettem neki a vacsoramaradékot. Néha megette, néha nem. Nem lehetett kiszámítani. Egyik este tüzet gyújtottam, és megittam egy fél üveg bort. Éjszaka nyugtalan álmodtam. Fölríadtam. Az ablakhoz mentem. Az udvaron a fák térdig ködben ácsorogtak. Valami vad, vörös fény villant onnan, ahol Bikfic tányérját sejtettem. De nem a Bikfic volt, az biztos. Nem is macska. Talán róka. Arra gondoltam, milyen boldog lettem volna gyermekkoromban, de még húsz éve is, ha élő rókát látok. Most láttam. Ha egyáltalán.

(Fenyőrigók) 1996-ban, ha jól emlékszem, egy megrendelt, de nem közölt cikkért váratlanul tízezer forintot utaltak. (Ilyen még nem fordult elő, az hogy közölték és nem fizettek, gyakrabban.) Az összeghez csak ezerkilencszáz forintot kellett hozzátenni, s ebből ketten négy napot tölthettünk Mátraházán. A SZOT-üdülők egykori gyöngyszemében, a Pagodában kaptunk egy lepusztult, hámló tapetájú, koszos szobát, reggeli nélkül. A pusztulás mindenütt jelenvaló képei fogtak körbe; mintha az elhagyott, rozsdáette monstrumok: a szétszaggatott sodronyú sífelvonó, az elferdült ugrósánc, az üdülőből kidobott vaskazán; a széthányt, horpadt tűzoltó készülékek, az elszórt zacskók, üvegek, és műanyag flakonok a közeli világvégét jövendőlnék.

Egyik reggel fenyőrigók szálltak az erkélyünkre. A szobában kellemes meleg volt. Mezítláb álltam az üvegajtó előtt. Hát eljöttek, gondoltam, s a szemem megtelt könnyel. Már nagyon vártam az ég küldöttéit. Előző nap este hámozott napraforgót szórtam ki nekik a teraszra. Csakhogy ők rá sem hederítettek a magokra. Viszont elszántan kopogtatták a fokhagymás fasírozott műanyagdobozát. De abból nem kaptak, mert azt – forró rumos teával – mi ettük meg reggelire.

(Malacka) Leányfaluból indultunk Szentendre felé. Szelíd, nyárvégi délután volt. Olyan utat választottunk a társammal, amelyet nem jelölt a térkép. Azon a napon, meglehet mindketten más-más okból, de egyikünk sem akart emberekkel találkozni. (Úgy számítottuk, legalább tíz kilométerre lehetünk a lakott helyektől.) Én éppen az eget kémleltem a messzelátóval: egy héja pár körözött magasan a fejünk fölött. Egyszer csak megzörrent az avar, és szinte a semmiből előbukkant egy állat. Fekete volt, a feje balta alakú. A nyakán taraj meredezett. Egyenesen felénk tartott. Nem mondhatnám, hogy sebesen, de azért teljesen egyértelműen. Fiatal *vaddisznó*, villant át az agyamon. Fölfedezésemet suttogva bár, de társammal is megosztottam. Nem féltünk nagyon, igaz nem is mozdultunk.

Lehet, hogy mégsem vaddisznó, gondoltam később, hiszen az állat, ahogy mellénk ért, békésen rőfogni kezdett. De hát hogy kerül ide a lakott területektől jó órányi járásra egy házi disznó? A domesztikált malacoknak egyébként sincsen ilyen harcias tarajuk. Elindultunk. A magányos állat is velünk tartott. Először mögöttünk jött, de ezt elsősorban biztonsági okokból nem tartottuk kielégítő megoldásnak. Előre engedték. Békésen ballagott tovább, néha visszanézett. Hirtelen aztán gyorsabb tempóra váltott és eltűnt.

Itt be is fejezhetném a történetet. Mondjuk: álmodtam az egészet. De nem! Meglehet, hogy azon a napon Leányfalu és Szentendre között a szelíd emse és a vad kan különös nászából született malackával találkoztunk. Emberek helyett.

(Mitugrász) Sok éve már, hogy az alábbi történet megesett velünk, de azóta sem szívesen beszélünk róla. (Sőt, *tettetársam* kifejezeten óvott attól, hogy ezúttal is felelgessem. Dehát a titkok fölfedésében az írók, mint tudjuk, nem ismernek mértéket.)

Tihanyban nyaraltunk akkor, s egy borús délelőtt elhatároztuk, hogy fürdés helyett sétálunk egyet az erdőben. Már majdnem leértünk a betonútra, amikor cérnavékony visítózásra lettünk figyelmesek. Egy kis *mitugrász* szaladt felénk, akkora volt, mint egy földhúzó játékállat. Kitérő örömmel üdvözölt bennünket, különösen társam farmerja iránt tanúsított nagy érdeklődést. Elkezde cibálni.

– Talán veszett! – mondtam én óvatosan. – Úgy tudom, hogy a rókákra és a mókuskokra is átterjedhet a kór.

– Nem veszett ez – válaszolt társam –, csak szelíd. Valaki megszelídítette.

Főlemelte a *mitugrászt*, s az mindjárt hozzásimult. Megpróbálta föltenni egy fenyőfára, nem sok sikerrel. A *mitugrász* ki sem nyújtotta a körmeit, inkább gyorsan visszabújt az emberhez.

– Most mit csináljunk? – kérdezte társam.

– Az üdülőbe nem vihetjük, mindjárt megenné a macska – válaszoltam.

Elindultunk. *Mitugrász* utánunk. Nem részletezem. A betonútig futottunk előre. Csak akkor néztünk hátra. Már nem visított. Megnéztem a messzelátóval: kétlábon állt, karocskáit az ég felé nyújtotta. Úgy állt ott az ösvény mellett, némán, mozdulatlanul, mint egy kicsi medve, amelyet maga a Teremtő faragott meggyfagyókérből. Emléklül.

(Szelíd vadak) „Valahányszor érintkezésbe kerülünk a természettel, tiszták leszünk. A vadak nem piszkosak – csak mi vagyunk azok. A domesztikált állatok piszkosak, de a vadon élő állatok sohasem. Az olyan anyag, amely nem a maga helyén van, piszkos... Tudjuk, hogy a kereszténység előítélettel viseltetik az emberben lakozó állattal szemben, ám egy állat épp olyan kevéssé rossz, mint amennyire jó... Az állat csupán követi élete törvényét, nem tesz sem többet, sem kevesebbet: akár *szelídnek* és engedelmesnek is nevezetjük. Az eksztatikus ember viszont átugorja az élet törvényeit, s a természet szempontjából rendellenesen viselkedik. A rendellenesség az ember kizárólagos előjoga, akit öntudata és szabad akarata alkalomadtán az állati természetbe kapaszkodó gyökereitől is eloldozhat.

Ha az ember jobb viszonyban lenne a maga állatiságával, másként értékelné az életet... Tudjuk, hogy a kultúra folyamata nem más, mint az emberben lakozó állati egyre növekvő mértékű megfékezése; s ez a domesztikáció nem valósítható meg a szabadságra vágyó állati természet lázadásai nélkül...

Egykor az embert a mítosz még összekötötte az ősök világával, és ezáltal az átél és nem csupán kívülről látott természettel. Akkor még elkerülhette volna a meghasonlást önmagával... Már csak az álmok maradtak, azokban még újraélhető a természet.” (C. G. Jung: Gondolatok a természetről. Kos

suth Kiadó, 1998)

(Az élet értelméről) Egy fiatal szerzetes, miután rosszul aludt az éjszaka, s a nyugtalan álmok ízét napközben is a szájában érezte, délben megkérte mesterét, mondja meg, mi az élet értelme. Vajon mit tanít erről a fenséges Buddha?

– Ebédeltél már? – kérdezett vissza a Mester.

– Igen – válaszolt az ifjú.

– Akkor mosd el a csészédet!

(Szodoma és Gomora) Karácsony másnapján, koradélután indultunk Mátrafüredről Mátraházára. A szürke égből hódara hullott, a kertekben már világítottak a fenyőfákra erősített színes lámpafüzérek. Még alig hagytuk el a falut, amikor a gyalogúton egy kutya csatlakozott hozzánk. Némiképp ismerem a kutyákat, ezt úgy szokták csinálni, hogy először csak jönnek az ember mellett, mintha véletlenül nekik is éppen arra lenne dolguk, aztán csak nyomulnak egyre közelebb... Ez nem, ez egy vörös, sunkófejű, karakán kutya volt, nem csinált belőle titkot, hogy velünk tart. Csak az nem volt világos, hogy egy séta erejéig gondolja, vagy végleg.

Megfontoltan jött. Ha kirándulókkal találkoztunk, bevárt bennünket, hogy nekik is jelezze, együtt vagyunk. Ha kutyával, vakkantott néhányat, majd hátranézett, ne féljünk, hiszen láthatjuk, ő erős és szelíd. Meg kell vallanom, hogy társaságában lassan én is erősnek és szelídnek kezdtem érezni magam. Rátértem a ritmikus jógalézésre (*tála jukta*), regényterveket forgattam a fejemben.

A Gyökeres forrásnál megnéztük, megvan-e még a favályúból kiömlő vízsugár alatt az apró malomkerék, melyet még az ősszel faragott valaki friss fűzfából. Megvolt, de a vályú fölötte a csöbe belefagyott a víz, így a kerék nem forgott. Visszafelé a kutyának igen jókedve kerekedett. Előreszaladt, aztán vissza, de nem volt ebben semmi kajlaság, méltóságából egy jöttányit sem engedett. Talán inkább csak életörömének adott hangot. Amikor a 24-es főúthoz értünk, leszaladt a kocsútra, és szilajul, mint egy regényhős, kergetni kezdte az autót. Akkor már láttam, hogy nagyon nagy a baj. Odahívtam magamhoz, és szigorúan ráparancsoltam, most már vége, menjen haza. Meg akartam simogatni, de arra nem tartott igényt. Tartózkodó kutya volt. Alattomosan beosontunk előle az étterembe. A jégvirágos ablakon keresztül láttuk, egy ideig még ott ült az étterem előtt. Várt. Kérdeztük a vendéglőstől, hogy ismeri-e ezt kutyát, de azt mondta, ő nem tudja megkülönböztetni őket, hiszen alkonyatkor minden kutya egyforma.

Hazafelé megeredt a hó. A mátrai őzek is, mintha megboldultak volna, sorra kiugráltak az országútra a kocsik elé. A meteorológusok szerint mozgalmas, frontjárta éjszaka volt.

Itthon telefonüzenet várt: Karácsony első napján, éjszaka meghalt a nagynéném. Alacsony, madárcsontú, jámbor lélek volt, nem adatott neki se férj, se gyerek. Rajongva szerette az Urat, apáca akart lenni, de valami főbenjáró bűnt követett el, s eltávolították a veszprémi zárdából.

Engem gyermekének vagy inkább urának fogadott, órákig trappolt a havas utcán szánkóm elé fogva, mint egy hűséges lovacska. Az utóbbi időben már nem látogattam a szociális otthonban, ahol életének utolsó éveit tengette, nem bírtam elviselni a bűzt, a leépülést, a pusztulást. Amikor utoljára nála jártam, már nem ismert meg. Egyre csak az édesanyját hívta.

– Uram, láthatod, így pusztul Szodoma és Gomora, miattad, miattam, lassan, visszavonhatatlanul – mondogattam az ablak előtt hajnalig a süket és vak hóesésnek.

KÖNYVAJÁNLÁS

Anyanyelvünkről anyanyelvünkért

Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból

Védelem és megújítás

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma az Anyanyelvpolitikai Szövetséggel 1999-ben pályázatot hirdetett meg, hogy ezen a módon is tegyen a magyar nyelv védelméért és a nyelv korszerű megújításáért.

Harminckilenc pályázó közül huszonhét díjazott lett. A kötet a nyertes pályamunkák közül tizennyolcat mutat be. A könyv kiadója, a bevezetőt író Rockenbauer Zoltán, a nemzeti kulturális örökség minisztere Kosztolányi Dezső idézetével zárja gondolatait: „A nyelvet, mely eleven, folyton változó és fejlődő folyamat, sohasem lehet véglegesen „rendbehozni”, de annyit igenis elérhetünk, hogy az öntudat résen álljon, és csöndben, rejtetten munkálkodjék.”

Ha tudjuk, hogy bizonyos nyelvi panelek, sztereotípiák észrevétlenül ragadnak ránk, résen lehetünk, vagy ha el tudunk tekinteni attól, hogy a divat áramába tartozásunkat ezzel is érzékeltesük, lehet nem használni az egyik pályázó, Faltysné Ujvári Anna által butiknyelvnek elkeresztelt nyelvet. Vannak, akik nem is érzik, hogy ennek a nyelvnek elemei az „Ez van!”, a „Jut eszembe!” a „Hadd ne mondjam!” a „Hülyét kapok!” vagy a „Hogy oda ne rohanjak!”, vagy a ma legdivatosabbak, a „Lényeg a lényeg.” és a „Nem semmi.”

Ugyanígy a példák tárát adja pályázatában Balázs Andrea az újságban, cégtáblákon, reklámszövegekben megjelenő modorosságok, stílustalanságok, megértést nehezítő nyelvi formákból, *Mai magyar nyelvünk visszasságai* címen. Összefoglalása nem csak nyelvünk helyzetét elemzi, de javaslatai is vannak, s kitekintései nem csak nemzetközi a vonzó nyelvvédelem megmutatása érdekében, de történetiek is, ahogy azt a következő gondolatai is tükrözik: „Ma nem arról van szó, hogy egy elmaradt nyelvet kell a nyugati műveltség szintjére fejleszteni, és kibontakoztatni ősi, kiváló tulajdonságait, fogatékosságait pedig pótolva a gondolatok és érzelmek kifejezésének művészi eszközévé fejleszteni. Ezt elvégezték eleink. Sem arról, hogy a mostoha sors által valóban romlásnak indult nyelvet visszaállítsuk eredeti tisztaságába, hogy megakadályozzuk egy külön osztálynyelv kialakulását. Csak arra kell ügyelnünk, hogy a nyelvújítás és az ortológus ellenhatás ádáz harcaiban és nagy íróink nyelvteremtő géniuszának működésével megvalósult gyönyörű magyar nyelv megmaradjon azon a szinten, ahova elért, és harmonikusan fejlődjen tovább azon az úton, mely az eddiginek méltó folytatása kell hogy legyen. S ebben össze kell fognia a nyelvművelőnek és az írónak, de elvégre minden művelt magyar embernek, kit anyanyelvének, műveltsége hordozójának sorsa méltán érdekel.”

Bencze Imre *Átok-, szitok-, káromszó* címmel gazdag gyűjtést végzett annak érdekében, hogy ha nagyon muszáj, ne a mai durvább, hanem a régebbi, leleményesebb változatot használjuk. Ahogy azt Weöres Sándor gondolta, s *A jószágrol* című versében meg is fogalmazta: „Káromkodj, ha jónak látod,/ szidd az embert és világot,/ ha szitkod szép: élvezem.”

Kis kitérő a könyv megjelenési formájáról és szerkesztéséről

Weöres Sándor verssoraival egy oldalon a költő fotója látható, máshol Lőrincze Lajos, Kodály Zoltán, Csokonai Vitéz Mihály képei jelennek meg, vagy a kipécézett nyelvi visszassá-

gok. De példák adódnak a szöveghez tematikusan kötődő fotókra is. Az illusztrációk a reprezentatív könyvet színessé is teszik. Oldják a nyomtatott szöveg monotonitását, s – ahogy ez gyakran más kiadványokban tapasztalható – itt egyetlen példa sincs rá, hogy az olvasást a szövegbe illesztett illusztráció zavarja.

A könyv technikai szerkesztésének jó megoldásai mellett a szerkesztést magát dicséri, hogy – amennyiben nem az egész pályázat szerepel – megtudhatja az olvasó, mit tartalmaz az egész, és a közölt rész hogy viszonyul ehhez. A szerző neve és pályázatának címe alatt elolvasható minden lényegi tudnivaló a pályázatról, és alkalmanként a pályázóról is. A könyvet Balázs Géza és Grétsy László szerkesztette, és a Nemzeti Örökség Minisztériuma részéről Fekete Olga gondozta. Az *Anyanyelvünkről anyanyelvünkért* azon kevés kiadvány közé tartozik, amelyet – mint egy tanácsadó szótárt – a helyes nyelv gyakorlása végett is forgathatunk.

A technika, a média és az ifjúság nyelve

Bogáti Péter *Röpirat a magyar nyelv ezredév végi állapotáról* címen olyan 40 oldalas, 4 fejezetből álló tanulmányt írt, hogy a munkájáról szóló közlés első mondataként fontosnak tartották a szerkesztők megjegyezni, hogy nem nyelvész pályázóról van szó. Valóban nyelvészhez méltó szakértelemmel és felelősségtudattal írta meg a nyelvhasználatról tudós tanulmányát az észlelt jelenségek értelmezésével és magyarázatával, s javaslattal a nyelvrontó jelenségek megfékezésére. „A nyelvvédelem sem kivétel: hatékonyra csak intézményesen válhat.”

Az *Anyanyelvünkről anyanyelvünkért* kötet leghosszabb tanulmánya Misztrik Jolán: *A hangzó beszéd torzulásai*. A határon kívüli magyar nyelvi kiejtésről készült írást a könyv szerkesztői a legteljesebb és legalaposabb felmérésnek értékelik, amely a határon kívüli kiejtésről készült, „óriási értéke a pontos vizsgálat, dokumentálás és elemzés. Erre a fölmérésre tényleges, adatokkal alátámasztható beszédművelő munka építhető – nemcsak a határon kívül, hanem Magyarországon is.”

A könyvben – Misztrik Jolán, a romániai magyar nyelvvel foglalkozó szerző mellett – szép számban szerepelnek a határon kívüli szerzők munkái. Kárpátalján készült két pályázat, Csernicskó István – Orosz Ildikó: *A magyar nyelv (és a nyelvet éltető közösség) jelenéért és jövőéért folytatott tevékenység Kárpátalján*, és Dupka György – Horváth Sándor: *Anomáliák, fogatékosságok és értelmetlenségek a helységnevek és helységtáblák használatában Kárpátalján*. Hosszú Tímea munkája az Erdélyi (székelyudvarhelyi) nyelvi jellegzetességek feltárása és Salamon Ferenc pályázata *Román jövevényszavak a magyar nyelvben*. Tomán László a „Rendszerbomlás” egy napilap nyelvhasználatában című munkája egy Vajdaságban élő pályázó vajdasági nyelvhasználati zavarait mutatja be, a Magyar Szó példaanyagával.

Ahogy a vajdasági munka is egy napilapból vette példáját, a sajtó, az újságírók nyelvhasználatának felelősségére, de még inkább a médián belüli mondott szóval kapcsolatos felelősségre hívják fel a figyelmet a szerzők. Závori Lajos *Anyanyelvünk védelme* című munkájában így: „A magyar sajtó nyelvét talán azóta kifogásolják, amióta ilyen létezik, ám az írott szó soha nem válik annyira befolyásoló tényezővé, mint az elmondott.”

A témával foglalkoznak Szalai Tünde: *Az frott sajtó nyelvi kultúrája (szegedi nézőpontból)*, Dr. Radics Jenőné: *A tömegtájékoztató eszközök, a Magyar Rádió és a Magyar Televízió nyelve*.

Az ifjúság nyelvi kultúrájáról tanúskodnak Móricz Ildikó *Az ifjúsági nyelv napjainkban*, és speciálisabban A debreceni rockzenészek szlengje, Zsupos Gabriella írása. Dócsáné Gargya Tünde nyelvvelő köre közös pályázatot adott be, amelyben a tanulók egyénileg feldolgozott témái közül a kötet Balogh Miklós – Kecskés József: *A magyarországi kábítószer-fogyasztók szlengje* című írását közölte.

A könyv színvonalát példázza, hogy benne Mészáros Zoltán magyarító programja – mely kiterjed általában az értelmiségi nyelvhasználat, a technika, az orvostudomány nyelvére, az iskolai, a politikai nyelvezetre, valamint a mindennapokban használt nem magyar szavak helyetti javaslatokra – a *Magyarítás a számítástechnikában* nemcsak érdeklődést felkeltő, de nyelvi leleménye miatt még derűt is válthat ki olvasójából. „Íme néhány javaslat: Backspace – visszalépegető. Enter – indulj! File – adatkéve vagy kéve. Insert – beszúró. Kurzor – ottpont. Shift – jelmásító.”

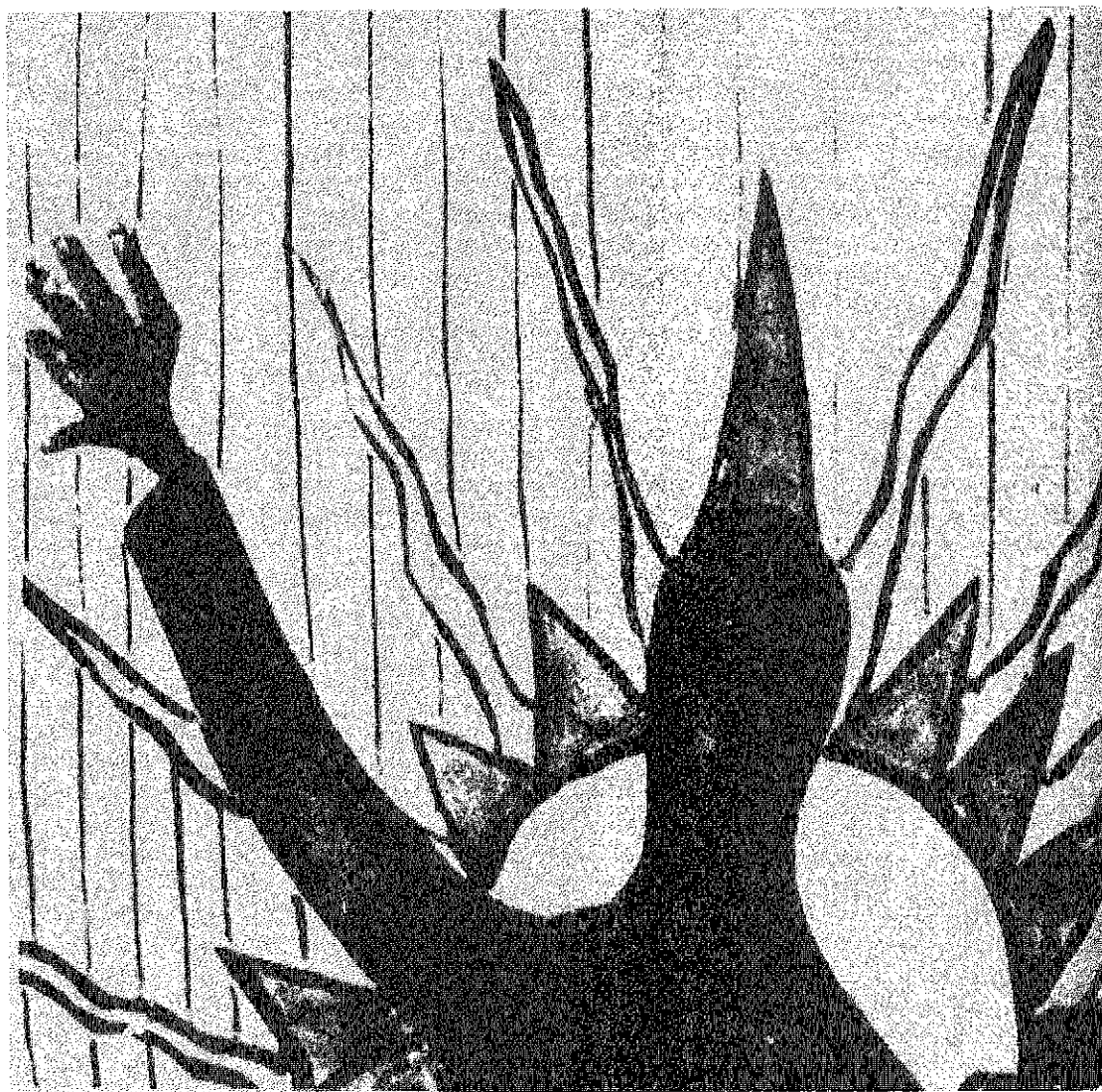
A minőségre utal, hogy az egyik pályamunka, melyből az

Anyanyelvünkéről anyanyelvünkért kiadvány az első részt közli, kötetként fog megjelenni. Dr. Szabó Károly: *A történelem szavakba merevült múlt* című írása nyelvvelő és nyelvi ismeretterjesztő cikkek gyűjteménye, amelyek a Nógrád című megyei lapban jelentek meg a hetvenes évek első felében. A pályázati munka és a várható könyv négy nagy fejezete: 1. A palóc nyelvjárásról; 2. A hivatal stílusáról; 3. Nyelvhasználati kérdések; 4. Szép könyvek, árnyalt stílus.

A pályázatot kiírók a 2000. évben a következő témákat javasolták kidolgozásra: 1. Nyelvi illem – nagyszüleink kiskorában. 2. Mondóka-gyűjtemény a/ Népcsfűfő, esetleg népdicsérő mondókák gyűjteménye b/ Nyelvtörő mondókák gyűjteménye. 3. Szójátékok, vagy anyanyelvünk valamely sajátosságán alapuló anekdoták, adomák, élcek, viccek gyűjteménye.

Az 1999-es pályázathoz képest ez évben a négyszeresére nőtt a pályázatok száma, 134 résztvevő 173 pályamunkát nyújtott be. A pályázók között a fiatalabb és az idősebb korosztály egyaránt részt vett. A pályázatok minisztériumi kiadványban való megjelentetése most van folyamatban. A válogatásokból sorozat kiadását tervezik készíteni.

Mátyus Aliz

HARGITAI MÁRIA VÁLOGATÁSA A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET SZAKKÖNYVTÁRÁNAK ÚJ KÖNYVEIBŐL

ESSZÉ, INTERJÚ

NYERGES András: Senkiföldje. Irodalom. Szűrőpróbák. Bp., Fekete Sas K., 227 old. 980 Ft

FILOZÓFIA

PLATON összes művei kommentárokkal : A lakoma. Bp., Atlantisz K., 289 old. 1295 Ft (A kútnál)

BOURDIEU, Pierre: Martin Heidegger politikai ontológiája. Bp., Józsefvég Műhely, 284 old. 998 Ft (Józsefvég könyvek)

CSEJTEI Dezső: Írások Északról és Délszakról. Veszprém, Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, 277 old. 980 Ft (Carmen saeculare, 3.)

HÁRSING László: Bevezetés a tudományelméletbe. Miskolc, Bibor K., 96 old. 820 Ft

HART, H.L.A.: Jog, szabadság, erkölcs. Bp., Osiris K., 492 old. 880 Ft (Osiris könyvtár)

KISS Endre: A negatív univerzalizmus filozófiája és irodalma. Intellektuális monográfia Hermann Brochról. Veszprém, Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, 444 old. 885 Ft (Carmen saeculare, 5.)

LATOUR, Bruno: Sohasem voltunk modernek. Szimmetrikus antropológiai tanulmány. Bp., Osiris K., 605 old. 1280 Ft (Horror metaphysicae)

TAMÁS GÁSPÁR Miklós: Törzsi fogalmak I-II. Bp., Atlantisz K., 297 old. 2695 Ft (East-European-non-function)

A demokrácia. Bp., Józsefvég Műhely K., 408 old. 998 Ft (Józsefvég tankönyvek)

IRODALOM, IRODALOMTUDOMÁNY

BALASSI Bálint: összes versei. Bp., Balassi K., 141 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 32.)

BALASSI Bálint: Szép magyar komédia. Bp., Balassi K., 239 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 33.)

DESEWFFY Tibor: Iskola a hegyoldalban. Bp., Új Mandátum K., 285 old. 1 500 Ft (Nagyítás)

A magyar irodalom évkönyve. Bp., Széphalom Kvműhely, cop. 254 old. 1200 Ft

FÁTRAI Erzsébet: Az Új Forrás repertóriuma Tatabánya, JAMK, 235 old. 750 Ft

FÖLDÉNYI F. László: Henrich von Kleist a szavak hálójában. Pécs, Jelenkor K., 333 old. 2 500 Ft

GALGÓCZI Erzsébet: Mama öltözik. Válogatott elbeszélések. Bp., Osiris K., 309 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 18.)

HAJNÓCZY Péter: A veredő. Válogatott elbeszélések. Bp., Osiris K., 203 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 20.)

HEGEDŰS Géza: Kecskéének. Két és fél évezred drámatörténete. Bp., Új Mandátum K., 139 old. 1600 Ft

HORVÁTH Károly: Madách Imre 1823-1864. Horpács, Mikszáth K., 184 old. 896 Ft (Életmű-kalauz, 2.)

Kicsiny dalaim : népi költők antológiája. Székelyudvarhely, Erdélyi Gondolat K., 368 old. 1100 Ft

JÓKAI Mór: A tábornok és az asztrálszellem. Elbeszélések. Bp., Osiris K., 174 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 23.)

KRÚDY Gyula: Bukfenc ; Az útítárs. Kisregények. Bp., Osiris K., 164 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 22.)

Pannónia dicsérete. Magyar írók és Műfordítók II. Világtalálkozója [Balatonalmádi, Szombathely, Lendva, Balatonboglár, 1996. Augusztus 27-28-29.] Balatonboglár, Balaton Akad. K., 124 old. 900 Ft (Balaton Akadémia könyvek, 29.)

MARGÓCSY István: Petőfi Sándor. Kísérlet. Bp., Korona K., 255 old. 1690 Ft (Klasszikusaink)

MÓRICZ Zsigmond: Árvácska. Bp., Osiris K., 173 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 19.)

RICOEUR, Paul: Válogatott irodalomelméleti tanulmányok. Bp., Osiris K., 540 old. 1480 Ft (Osiris könyvtár. Irodalomelmélet)

SHAKESPEARE, William: Szentivánéji álom. Kisújszállás, Szalay K., 77 old. 525 Ft

SINKA Erzsébet: Két hold alatt Zelk Zoltán megíratlan önéletrajza. Bp., Argumentum K., 662 old. 1600 Ft

SZABÓ Zoltán: Szerelmes földrajz. Bp., Osiris K., 139 old. 500 Ft (Millenniumi könyvtár, 21.)

TVERDOTA György: József Attila. Bp., Korona K., 312 old. 1690 Ft (Klasszikusaink)

VACULIK, Ludvík: Cseh álmoskönyv. Pozsony, Kalligram K., 541 old. 2200 Ft

VÉBER Károly: Mikszáth Kálmán élete és művei. Bp., Nesztor K., 333 old. 598 Ft

WESSELÉNYI Miklós: Művek. Bp., Új Mandátum K., 191 old. 480 Ft (Magyar szabadelvűek)

Iskolások második műsoroskönyve. Bp., Krónika Nova, 111 old. 950 Ft

KOMMUNIKÁCIÓ, MEDIA

Magyarország médiakönyve. Bp., ENAMIKE, 139 old. 4000 Ft

KEANE, John: Média és demokrácia. Bp., Helikon K., 157 old. 1780 Ft (Helikon universitatis: politikatudomány)

T. KISS Tamás /szerk./: A szemtől-szembeni formációk kommunikációs viszonyai. Szöveg- és szemelvénygyűjtemény. Bp., Új Mandátum K., 155 old. 1850 Ft

A nyilvánosság rendszerváltása. Bp., Új Mandátum K., 365 old. 1580 Ft

KULTÚRA, MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET

ASSMANN, Jan: A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskul-

túrákban. Bp., Atlantisz K., 191 old. 1995 Ft

BÁRÁNY Éva: Buda első közművelődési könyvtárának története. Bp., Uránusz K., 186 old. 560 Ft

BROWN, Peter: Az európai kereszténység kialakulása 200-1000. Bp., Atlantisz K., 534 old. 2495 Ft (Európa születése)

BUJDOSÓ Dezső : Német kultúraelméleti tanulmányok I-II-III. Bp. Nemz. Tankvk., 368 old. 6544 Ft (Forrásmunkák a kultúra elméletéből)

BURKE, Peter: Az olasz reneszánsz. Kultúra és társadalom Itáliában. Bp., Osiris K., 285 old. 1280 Ft (Osiris könyvtár, Történelem)

Filozófia - művelődés - történet. Bp., Trezor K., 48 old. 784 Ft (A Budapesti Tanítóképző Főiskola tudományos közleményei, 18.)

GÁNGÓ Gábor: Eötvös József az emigrációban. Debrecen, Kossuth Egy. K., 472 old. 650 Ft (Csokonai könyvtár, 18.)

Fülöp Géza emlékkönyv. Művelődéstörténeti és könyvtartudományi írások. Bp., ELTE Kvtud. és Informatikai Tansz., 249 old. 1300 Ft

HANÁK Péter: A kert és a műhely. 2. bőv. kiad. Bp., Balassi K., 271 old. 1500 Ft

HENCZ Péter: Gróf Klebelsberg Kuno, a harmadik évezred minisztere. Szeged, Bába K., 158 old. 498 Ft (Tisza hangja, 23.)

HORVÁTH László: Japán kulturális lexikon. Bp., Corvina K., 285 old. 2500 Ft

KORMOS Sándor: Közművelődési intézmények és szervezetek. Bp., Nemz. Tankvk., 80 old. 1344 Ft

LUKACS, John: Budapest, 1900. A város és kultúrája. Bp., Európa K., 47 old. 1500 Ft

MAKKAY János: Kőkori cigánytelep a szocializmus virágkorában. Bp., Szerző, 383 old. 500 Ft (Tractata minuscula, 21.)

MUCKENHAUPT Erzsébet: A csíksomlyói Ferences Könyvtár kincsei. Könyvleletek, 1980-1985. Bp.,-Kolozsvar, Balassi-Polis K., 94 old. 1200 Ft

A (cseh)szlovákiai magyar művelődés története, 1918-1998. 3. köt., Bp., Ister K., 584 old. 1900 Ft

NOVÉ Béla: Tény/Soros. Bp., Balassi K., 470 old. 2500 Ft

Nemzetiségi bibliográfia. A nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó periódikákban s az elektronikus sajtóban megjelenő közlések válogatott bibliográfiája. Bp., OIK, 266 old. 1200 Ft

Filmévkönyv. A magyar film 1998-ban. Bp., M. Filmint., 353 old. 1100 Ft

Magyar képzőművészet a 20. században. Bp., Corvina K., 286 old. 5200 Ft (Egyetemi könyvtár)

PAKSA Katalin: Magyar népzene-történet. Bp., Balassi K., 305 old. 1800 Ft

PEVSNER, Nikolaus: Az európai építészet története. Nyugat-Európa a X. századtól a XX. századig. Bp., Corvina, cop. 286 old. 680 Ft

NÉPMŰVÉSZET

Borsod-Abaúj-Zemplén megye népművészete. Miskolc, HOM K., 183 old. 8960 Ft (Népművészeti örökségünk)

KAPOSI Edit: Bodrogköz táncai és táncélete, 1946-1948. Bp., Planétás cop. K., 159 old. 2100 Ft (Jelenlévő múlt)

Bari Károly. Költő, folklórkutató. Interjúk, recenziók és más írások tükrében. Gödöllő, Petőfi S. Műv. Közp., 131 old. 750 Ft

NÉPRAJZ

ASZTALOS Enikő: Szép szivárvány koszorúzza az eget. Népelet Székelykaszdon. Csíkszereda, Státus K., 257 old. 1000 Ft

GEGŐ Elek: A moldvai magyar telepekről. Csíkszereda, Státus K., 211 old. 950 Ft (Csíksomlyói ferences kolostor kincsei, 1.)

GLESZER Norbert: Kalászfekeszolozsmája. Aratás és cséplés Óbecsén a XX. Században. Újvidék, JMMT K., 253 old. 850 Ft

(A Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság kiskönyvtára. Néprajz, folklór, népköltészet, 9.)

JUHÁSZ Ilona, L.: Szlovákiai magyar néprajzi bibliográfia 1989-1990. Dunaszerdahely, Liliium Aurum K., 542 old. 605 Ft (Miscellanea bibliothecae Hungaricae, 2.)

SZOMJAS-SCHIFFER

György: Hajnal vagyon, szép piros... Énekes várvirasztók és órákiáltók. Pozsony, Kalligram K., 199 old. 1400 Ft (Csallóközi kiskönyvtár)

NYELVÉSZET

A magyar nyelv az informatika korában. Bp., MTA, 198 old. 550 Ft (Magyarország az ezredfordulón. VII., A nemzetközi kultúra az informatika korában)

PEDAGÓGIA

FARMOSI István: Mozdásfejlődés. Bp., Pécs, Dialóg Campus, 201 old. 1680 Ft (Pedagógia)

Iskolarendszeren kívüli felsőoktatás, érettségi utáni szakképzési lehetőségek 2000. Bp., Doku-soft K., 155 old. 252 Ft

GABNAI Katalin: Drámajátékok. Bevezetés a drámapedagógiába. Bp., Helikon K., 494 old. 1880 Ft (Helikon universitas. Színháztudomány)

Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2000. Bp., Okt.Min., 111 old. 728 Ft

Felvételi vizsgakövetelmények a felsőoktatási intézményekben 2000. Bp., Országos Felsőokt. Felvételi Iroda, 703 old. 336 Ft

POLITIKA, POLITOLÓGIA

Magyarország politikai évkönyve. Bp., Demokrácia Kut. M. Központja Alapítvány, 302 old. 3000 Ft

HORN Gyula: Azok a kilencvenes évek... Bp., Kossuth, cop., 225 old. 1600 Ft

Átmenetek. Bp., MTA Pol. Tud. Int. K., 981 old. 1200 Ft (MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport évkönyve, 1999.)

A modern antiszemitaizmus. Felsőoktatási tankönyv. Bp., Új Mandátum K., 318 old. 2200 Ft (Nagyítás, 23.)

SARTONI, Giovanni: Demokrácia. Bp., Osiris K., 294 old. 2280 Ft (Osiris tankönyvek)

A rendszerváltás forgatókönyve I-IV. Kerekasztal-tárgyalások 1989-ben, dokumentumok Bp., Magvető K., 352 old. 8000 Ft

SZABÓ Zoltán: Diaszpóranemzet. Bp., Osiris K., 426 old. 1980 Ft (Szabó Zoltán összegyűjtött munkái)

SZILÁGYI Sándor: A Hétfői Szabadegyetem és a III/III. Interjúk. Dokumentumok. Bp., Új Mandátum K., 129 old. 1480 Ft

Zárt, bizalmas, számozott. Tájékoztatáspolitikai és cenzúra, 1956-1963. Dokumentumok. Bp., Osiris K., 504 old. 1800 Ft

Az egyetemes politikai gondolkodás története. Szöveggyűjtemény. Bp., Rejtjel K., 148 old. 2500 Ft (Rejtjel politológiai könyvek, 1.)

PSZICHOLÓGIA, SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA

ALLPORT, Gordon W.: A személyiség alakulása. Szentendre, Kairosz K., 925 old. 2500 Ft

CSEPELI György: Vonzalmak és kapcsolatok. Bp., József Műhely, 96 old. 898 Ft (Józsefveg hiánypótló)

KOMLÓSI Annamária: Nem vagy egyedül. Személyiség-lélektan mindenkinek, de legfőképpen a kamaszoknak és a velük élő felnőtteknek. Bp., Osiris K., 599 old. 880 Ft

PIAGET, Jean: Gyermeklélektan. Bp., Osiris K., 257 old. 1100 Ft (Osiris zsebkönyvtár)

SZOCIOLÓGIA, SZOCIOLÓGIA

WHYTE, William Foote: Utcsarkai társadalom : Egy olasz szegénynegyed társadalomszerkezete. Bp., Új Mandátum : Max Weber Alapítvány, 195 old. 1480 Ft (Szociálpolitikai értesítő könyvtára. Társadalom & történet, 2.)

Idősellátás Magyarországon. Brit-magyar kutatási modellek. Bp., Szociális Innovációs Alapítvány, 92 old. 680 Ft

BAKACSI Gyula: Szervezeti magatartás és vezetés. Bp., Közgazdasági és Jogi Kvk., 577 old.

4704 Ft (Szervezet-vezetés- stratégia)

BELUSZKY Pál: Magyarország településföldrajza. Általános rész. Bp., Pécs, Dialóg Campus 239 old. 3980 Ft (Területi és települési kutatások, 13.)

CSONTOS László: Ismeretelmélet, társadalomelmélet, társadalomkutatás. Bp., Osiris K., 151 old. 2200 Ft

A tanyák értékei. „A tanyák értékei 97” című tanyasiaknak meghirdetett pályázat díjazott pályaművei és összefoglaló értékelésük. Gödöllő - Bp., GATE KTI - Agroinform, 185 old. 1876 Ft

NEMÉNYI Mária: Csoportkép nőkkel. Bp., Új Mandátum K., 247 old. 1200 Ft (Nagyítás, 26.)

VÁSÁRHELYI Mária: Újságfrók, sajtómunkások, napszámok. Bp., Új Mandátum K., 264 old. 980 Ft (Membrán könyvek, 5.)

A társadalmi rétegződés komponensei. Válogatott tanulmányok. Bp., Új Mandátum K., 125 old. 1800 Ft (Nagyítás, 5.)

TÖRTÉNELEM

RAINER M. János: Nagy Imre. Politikai életrajz. 2. Bp., 1956-os Int., 352 old. 2000 Ft ('56)

ROMSICS Ignác: Magyarország története a XX. Században. Bp., Osiris K., 3480 Ft (Osiris tankönyvek)

Who's who. Ki kicsoda a világtörténelemben? Bp., Anno, cop., 400 old. 1325 Ft

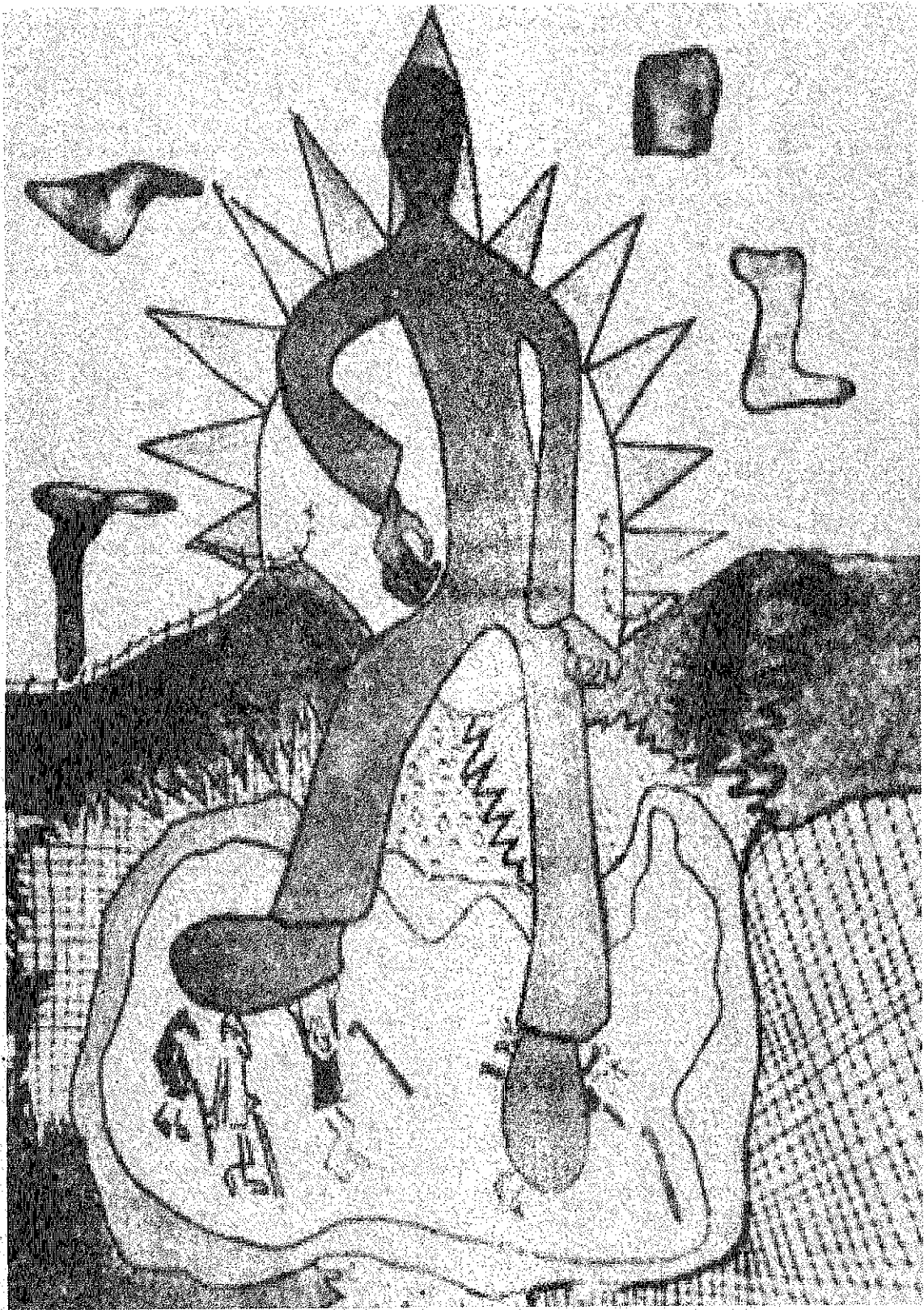
VALLÁS

DAVIES, Brian: Bevezetés a vallásfilozófiába. Bp., Kossuth Egy. K., 718 old. 1980 Ft

KELEMEN Miklós: Unitárius kislexikon. Bp., METEM, 323 old. 850 Ft (METEM-könyvek, 24.)

PAJOR András: Barlang, jászol, szelid parázs. Pásztorjátékok a mai embernek. Kecskemét, Korda K., 1299 old. 260 Ft

VERMES Géza: A zsidó Jézus vallása. Bp., Osiris K., 469 old. 1280 Ft (Osiris könyvtár. Történelem)

KITÜNTETÉSEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

Bessenyei György-díj

Brüll Edit, a Budapesti Művelődési Központ igazgatóhelyettese; Halmai Gáborné, a szekszárdi Babits Mihály Megyei Művelődési Központ munkatársa; H. Kovács Éva, a Magyar Művelődési Intézet oktatási osztályának vezetője; Kary József, az egri Megyei Művelődési Intézet igazgatója; Kovács Lászlóné, a Csongrád Városi Művelődési Központ igazgatója.

Életfa-díj

Jókai Mária Szlovákiában élő néprajzgyűjtő tanítónő; Nagy Józsefné Bakondi Erzsébet hímező-szövő, viseletkészítő etnográfus tanár; Salamon Ferencné néptáncpedagógus.

Móra Ferenc-díj

Darvas Lászlóné, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közművelődési főosztály vezetője; Fűrészné Molnár Anikó, a Tatabányai Múzeum igazgatója; Horváthné Csukás Györgyi, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum tájegységfelelős néprajzos muzeológusa; Virágné Szalontay Judit, a Csornai Múzeum igazgatója.

Népművelésért Díj

Bartha Éva, a Magyar Nemzeti Múzeum történelem muzeológusa, a Honismereti Szövetség titkára; Bradács Mária, a Nyiregyházi Vasutas Művelődési Ház igazgatóhelyettese; Bucz Hunor, a Térszínház vezetője és rendezője; Cziberéné Szító Mária, Szada község Székely Bertalan Általános Művelődési Központ munkatársa; dr. Feitl István, Pestlőrinc-Pestszentimre önkormányzata oktatási és közművelődési bizottsága elnöke; Hajdú Géza, a szegedi Bartók Béla Művelődési központ igazgatóhelyettese; Horváth Ferencné, a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár Gyermekkönyvtára vezetője; Kelemen Tamás, a Kelenföldi Könyvtár vezetője; Kissné Heller Ilona, a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat kulturális szakreferense; Lángné Nagy Mária, a kecskeméti Erdői Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskola munkatársa; Mihályfi Márta, a Magyar Népfőiskolai Társaság Népfőiskola Intézet vezetője; dr. Petravichné Matyeczko Olga, a Magyar Művelődési Intézet vizuális és előadó-művészeti főosztály táncreferense; Romhányi András, a Magyar Művelődési Intézet munkatársa; Sziliné Csáki Emília, a szeghalmi Városi Művelődési Központ és Alapfokú Művészeti Iskola táncpedagógusa; Tóth Erika, az orosházi Petőfi Művelődési Központ igazgatóhelyettese; Tóth István, az Öreghegyi és Felsővárosi Közösségi Ház igazgatója; Tőkés Gyula, a békéscsabai Békés Úti Közösségi Ház igazgatója; Trencsényi Imre újságíró, a Művelődés-Népfőiskola-Társadalom című folyóirat szerkesztője; Várhelyi Gyula, a Szerencsi Városi Kulturális Központ igazgatója; Venyigéné Makrányi Margit, a Tiszaújvárosi Városi Könyvtár igazgatója.

Népművészet Mestere Díj

Boros Magdolna fűzesgyarmati szövő, népi iparművész; Bozó Györgyné, Tura község hímezője, népi iparművész; Fábrián Mártonné, Bonyhád község szövőnője, népi iparművész; Gyífkó Gyula, Kistelek község szőgyártó mestere, népi iparművész; Jakab József erdélyi paraszttáncos; Szentkereszti István fafaragó, Kapoli-díjas népi iparművész; Vida Sándorné hencidai csuhéfonó.

Népművészet Ifjú Mestere Díj

Árvai Anikó hajdúszoboszlói gyapjúszövő; Csonti Melinda vajdasági hímező-festő; Dulai Zoltán szadai népzeneész; Eperjesi Lászlóné miskolci gömösi csomóshímző; Erdélyi Klára törökszentmiklósi hangszeresnépzene-kutató; Galambos András gyulai fafaragó; Káldi Károly rábapatonai fazekas; Kolnhofer Péter kőszegi szalmafonó; Kocsis Ferenc debreceni népi iparművész; Kovács Nóra bugyi népdalénekes; Mohácsyné Lőrincz Hortenzia sóskuti néptáncos; Rácz Erika berettyóújfalui fémműves; Taba Csaba budapesti néptáncos, Varga Diána sárvári népdalénekes; Varga Zsuzsa nyiregyházi néptáncos.

Pauler Gyula-díj

Molnár József, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma levéltári osztályvezetője; dr. Turbuly Éva, Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltár igazgatója.

Széchenyi Ferenc-díj

dr. Endrei Walter nyugalmazott textilmuzeológus; dr. Kecskeméti Tibor nyugalmazott természettudományi muzeológus; Kiss László, az Országos Műszaki Múzeum nyugalmazott főigazgató-helyettese; dr. Lakos János, a Magyar Országos Levéltár levéltári vezető szakfelügyelője; Papp István, a Budapest Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ny. főigazgató-helyettese; dr. Varga János, a Magyar Országos Levéltár ny. főigazgatója.

Szinnyei József-díj

dr. Deé Nagy Anna, a marosvásárhelyi Teleki-Bólyai Könyvtár nyugalmazott osztályvezetője; dr. Kastaly Beatrix, az Országos Széchenyi Könyvtár osztályvezetője; Kiss László, a Pest Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; Lévy Botondné dr., a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára főigazgatója; Nagy Éva, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; Zalainé dr. Kovács Éva, a Gödöllői Szent István Egyetem Központi Könyvtár és Levéltár igazgatója.